

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre

12 kor

félévre

6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

5901—1905. szám.

Igazgatótanácsi előterjesztés

az Erdélyi Ref. Egyházkerület Közgyűléséhez,
az Országos Ref. Zsinat 1905. évi 556. jk. sz.
határozatának teljesítése tárgyában.

(Folytatás.)

Egyházkerületi Igazgatótanácsunk ezen megbízását teljesítvén, az utasításokat kidolgozta és kiadta egy füzetben ily czimmel:

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek a magyarországi ev. ref. Egyházi Törvények életbeléptetésére és végrehajtására vonatkozó *Utasítása*. Hivatalos kiadás. (Kolozsvárt, 1895. 8. 92 oldal, és Tartalom 3 oldal.)

Ez az Utasítás az egyetemes Egyházi Törvény §-ainak egymásutánját követve, részletesen jelzette, hogy a Törvénynek mely szakaszai alkalmazandók minden változtatás nélkül. Minden változtatás nélkül kötelező szakaszok voltak: az 1—18. 23. 25. 27. (a 10. és 11-ik pontok kivételével) 29—34. 40. 42. 43. 51—93. 96—107. 110—143. 147—149. 160. 165. 181—273. 276—280. 283. 284. (alkalmazott értelmezéssel), 291—401. és a 405—498. (alkalmazott értelmezésű) §-ok, vagyis a 498 §. közül összesen 433 §. Részint ezen szakaszoknak szabályrendeletekkel való kiegészítései, részint a többieknek pótlásai vagy lényeges módosításai, részint az egyházkerületnek régibb és újabb keletű saját intézkedései és részletes rendelkezései, egyszóval az egyházkerületi közgyűlés fent idézett 1894. évi 41. jk. sz. határozatának a fentartásokra vonatkozó végrehajtása az Utasítás érdemleges tartalmát tevő 1—220 §-ban vannak szövegezve. Ugyhogy ezen Utasítás az 1893. évi december hó 29-én legkegyelmesebben megerősített Egyházi Törvényeknek az erdélyi egyházkerület szempontjából ugyanolyan Függelékét képezheti, s az erdélyi egyházkerület használatában tényleg képezi is, a milyen Függelék adását a jövőben megerősítendő Egyházi Törvényekhez a főtiszt. és méltóságos országos zsinat 1905. évi 556. jk. sz. a. kimondott határozata rendelhetné.

Nyilvánvaló azonban, hogy szigorúan ily alaku és tartalmu Függelék az erdélyi egyházkerületünk csak akkor készíthető el, a mikor az új Egyházi Törvények végleges szövegökben már meg is lesznek erősítve és ki is lesznek adva.

De mivel nem kétséges, hogy a főtiszt. és mélt. országos zsinat 556. jk. sz. határozata az új Egyházi Törvények hivatalos első kiadását kívánja az erdélyi különleges egyházi jogra és szervezetre vonatkozó Függelékkel ellátni: ennek a kívánatnak csakis az

elvekre szorítóköző följelentésekkel és kijelentésekkel lehet, de egyszersmind kötelessége is, egyházkerületünknek teljes érvényüleg, már most megfelelnie.

Ily szempontból nézve a kérdést, Igazg. tanácsunk annak minden oldalú körületekintő és beható tárgyalására szükségesnek tartotta egy egyházi szakbizottság alakítását. Br. Bánffy Dezső főgondnok, mint elnök, dr. Bartók György püspök, mint másodelnök, dr. Kolozsvári Sándor, Incze Gerő, Becsek Lajos, Pokoly József, Kádár János és Váró Ferencz, mint bizottsági előadó kértettek föl e bizottság tagjaiul. A bizottságnak kellően előkészített s f. évi február hó 13. napján folyt beható tárgyalása és megállapításai alapján s az 1878. októberi kgy. jk. 9. s az 1902. évi kgy. jk. 44. számai alatti határozatokat is szemelött tartva, van szerencsénk a főtisztelendő egyházkerületi közgyűlésnek ezennel javaslatba hozni, hogy a főt. és mélt. országos zsinat 1905. évi 556. jk. számú, idézett határozatának a következő szövegű *Nyilatkozat* tételével méltóztassék megfelelni.

Az erdélyi ref. egyházkerületnek fentartott régi joga s külön alkotmányának sarkalatos pontjai.

I. Az 1871. esztendőben erdélyi ref. egyházkerületté szervezkedett egykori Erdélyi ref. Anyaszentegyház, a maga alkotmányos szervezetének és mindennemű belügyeinek autonom szabályozásában, törvényalkotó testületei által megszakítás nélkül gyakorolta a multban s közgyűlése által jövőben is gyakorolja azt a jogot és szabadságot, amelyet az 1691. évi Leopoldinum diploma 3. pontjában inviolabili vigore megtartott 1653. évi Approbata Constitutiok I. része I. czimének III. articulusa az ecclesiái directiokban (és ritusokban) való reformálás és variálás iránt kifejezetten biztosít és a melyet az erdélyi 1791. évi II. és LIII. artikulusok, valamint az 1868. évi XLIII. orsz. törvényczikk 14. §-a is, becikkelyeznek és megerősitenek.

Az ezen jognak és szabadságnak gyakorlása után, a képviselőlet és a felelősség elvének befogadásával, de több százados hagyományainak kimélésével kialakult 1861—71. évi erdélyi ref. egyházalkotmányi szervezetet az egyetemes magyar református egyház Törvényei, az 1881. évi debreczeni uniókor kikötött feltételek mellett, érintetlenül hagyván: azt, azon feltételek korlátai között, egészében vagy részeiben változtatni, az országos zsinat tudomásul vételi jogának fentartásával, csakis magának az erdélyi egyházkerületnek közgyűlése jogosult,

Az országos zsinat tudomásul vételi joga a képviselőlet rendszer szempontjaira és az Egyházalkotmányi Törvény 8. §-ában pontonként felsorolt korlátok megtartására vonatkozik.

II. Megmaradt az erdélyi ref. egyházkerületnek negyedfélszázados gyakorlata a püspöknek választása módját s a megválasztott püspöknek fejedelmi megerősítését illetőleg, miképen az Approbata Const. I. r. I. cz. IX. articulusába foglaltatott, hogy t. i. „az eleitől fogván observáltatott usus szerint, akik a püspökségre választatnak az ő közönséges egyházi gyülekezetőknek tetszésekből és végzésekből, azok a fejedelmektől konfirmáltassanak (non obstantibus tamen regni legibus ac usu roboratis consuetudinibus), melyek szerint mind a püspökök, mind esperesek a visitatiók állapotjában procedáljanak, kiki a maga inspectiója alá biztatott és ez ideig observáltatott usus szerint.“

Ezen usus pedig ugyanaz, a mely az Approbata Constitutióknak fejedelmi hatalommal történt megerősítése idejében, a már négy évvel azelőtt többszörösen végigtárgyalt s ugyancsak II. Rákóczi György fejedelem hozzájárulásával megállapított és közzétett Canonok (Geleji Katona Canonok) szerint vala érvényben s jelesen a 86—93. Canonokban van körülírva.

III. Fönmarad az egyház hivatalosainak a törvényekben meghatározott állásokra való megválasztását illetőleg az eleitől fogva fennállott s ujabban is megerősödött gyakorlat, mely szerint:

a) az egyházkerületi közgyűlés maga választja, a püspökön kívül, az egyházkerületi főgondnokokat, az egyházkerületi közjegyzőt, közügyigazgatót, az állandó igazgatótanács választás alá eső tagjait és hivatalnokait; választja az egyházmegyék, kollégiumok és theol. fakultás négy-négy gondnokát, de az illető testületek hármas kijelölései alapján; megválasztja az egyházkerület által betöltendő tanszékekre a rendes tanárokat;

b) az egyházmegyei közgyűlés maga választja az esperest, a jegyzőt, közügyigazgatót, számvevőt, tanügyi előadót, az egyházmegyei tanács választás alá eső tagjait;

c) a kollégiumi előjáróság maga választja az intézetnek a rendszabályokban megjelölt tisztviselőit s a tanárok közül a kebli tisztségek viselőit.

Az egyházközségben a lelkész, tanító, énekvezér s valamennyi tisztviselő és alkalmazottak választására nézve az egyetemes Egyházi Törvény rendelkezései lesznek jövőben érvényesek.

IV. Fönmarad, mint történelmileg kifejlődött alkotmányos szerv, az erdélyi orthodoxus fejedelmek tanácsának vallásunkon levő főbbjei közül a kollégiumok és ekklesiák dolgaira a püspökkel együtt vizsgáló főinspektorok és kurátorok mellé először 1709-ben rendszeresített Supremum Consistorium permanens tanácsának jogutóda: az 1871. évben, az egyházkerületi közgyűlés irányában tartozó felelősséggel, kormányzó testületül szervezett Állandó Igazgatótanács, a melynek tagjai az egyházkerületi főgondnokok s ezek sorában a püspök, az egyházkerületi lelkészi főtitviselők, választott igazgatótanácsosok és tisztviselők.

Ezen Állandó Igazgatótanács képviseli és kormányozza az egyházkerületet rendes közgyűléstől közgyűlésig, jelentéstétel s beszámolás kötelezettségével s felelősség mellett. Végrehajtja, hajtja a jogérvényes törvényeket, rendszabályokat, határozatokat. Örökös a fő-, közép- és népiskolák mindennemű vagyona és ügyei s az egyházközségek anyagi, erkölcsi s jogügyi állapota fölött, a fölterjesztett költségelőirányzatokat és számadásokat megvizsgálhatja és el látja. Törvény-, rendszabálytervezeteket készít vagy más uton beterjesztetteket, az illetékes vélemények bekérésével, előkészít, fölmerült indítványokat s általában minden közgyűlési döntés alá tartozó ügyet, kérelmet, felelőbeszést saját indokolt véleményével kíséri az egyházkerületi közgyűlésre.

V. Megmaradnak az 1709. óta fennálló rendszeres és törvényes gyakorlat szerint, a többtagu gondnoki karok.

Az egyházkerületi főgondnokok (supremi curatores ecclesiarum, collegiorum, scholarum et moderatores omnium rerum religiosarum) száma, a püspökkel együtt, hat.

Az egyes egyházmegyék és kollégiumok gondnokainak (inspectores particulares) száma négy-négy, közülök kettő-kettő főgondnok.

A gondnoki karok, a két évszázados gyakorlatnak megfelelően, egyházkerületi közgyűlési választás útján egészítettnek ki.

VI. Megmaradnak, mint az önkormányzat különleges szervei, az állandó közigazgatási testületek, tanácsok jelesen:

a) az egyházkerületi állandó igazgatótanácson kívül, ennek felsőbbbségi örökösége alatt;

b) a kollégiumi előjáróságok, melyek az egyetemes egyház Köznevelési és Közoktatási Törvénye értelmében szervezve s a tanári testület fölébe rendelve, a nevelés- és oktatásügyekben az azon Törvény szerint megszabott hatáskört töltik be, de egyzersmind a kollégiumok jog- és vagyonügyeinek az egyházkerületi rendszabályokban körülírt módon és felelősség mellett, közvetlen intézői;

c) az egyházmegyei tanács, mint állandó önkormányzati szerv, az egyházmegye egyházi és világi tisztviselőiből s két-két választott világi tanácsosból állván, igazgatja az egyházmegyét egyik közgyűléstől a másikig; ezek határozatait s az egyházi felsőbb-ség rendeleteit végrehajtja. Az egyházközségek vagyoni (költségvetési, számadási), építkezési, jogi s minden sürgős ügyeit ellátja, illetőleg ellenőrzi; az egyházközségek világi képviselőinek választását igazolja. Működéséről az egyházmegyei közgyűlésnek jelentéstétellel s felelősséggel tartozik;

d) a jelzett szempontból tekintve, az egyetemes Egyházi Törvénynek megfelelően szervezett egyházközségi presbitérium is, az egyházközségi köz-, illetőleg képviselő gyűléshez való viszonyában, egyházkebli tanácsnak (domesticum consistoriumnak) nevezetik 1861. évi egyházközségi szervezeti törvényünkben.

Az egyházmegyei tanácsok és az állandó igazgatótanács, megfelelő fokon, az egyetemes Egyházi Törvény szerint járván el, a közigazgatási bíróságok hatáskörét is, ez idő szerint még, betöltik.

VII. Fönmarad, miképen eleitől fogva gyakorlatban van, minden egyházi testület ülésin az egyes elnökség; elnök lévén:

a) az egyházkerületi közgyűlésen a jelen levő egyházkerületi világi főgondnokok közül a szolgálata szerint legidősebb;

b) az állandó igazgatótanács ülésin az egyházkerületi főgondnokok egyike s ezek sorában a püspök is, hivatali idősbtség rendjében;

c) a püspöki szék és az egyházkerületi tanügyi bizottság ülésin a püspök;

d) az egyházmegyei közgyűlésen s egyházmegyei tanácsban az esperes;

e) a kollégiumi előjáróság ülésin a jelenlevő gondnokok közül a hivatalában legidősb;

f) az egyházközségi gyűlésben és presbitériumban a lelkész; de az egykor püspöki vizsgálat alatt állott (Dés, Fogaras, Kézdivásárhely, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyenyed, Sepsiszentgyörgy, Szászváros, Székelyudvarhely) s az ezekkel egy sorba helyezett Otorda, Zilah, Brassó és Újtorda egyházközségek presbitéri, illetőleg képviselő gyűlésein az elnöklés jogát az egyházközségi főgondnok s az ügyvezető lelkész hivatali elsőbbség szerint gyakorolja, egyik a másikat akadályoztatása esetén helyettesítvén is.

VIII. Emlékezetben marad, hogy századokon át megszakítatlanul gyakorolt joga még az erdélyi egyházkerületnek a házassági biráskodás, tractualis alsó és superintendentialis felső fokon, az esperesek, illetőleg a püspök elnöklése mellett.

Ez a joga azonban, az 1894. évi XXXI. országos törvényczikk hatályba lépte óta, ezen t.-cz. 136. és 137. §-ai értelmében megszakadt és szünetel.

A házassági főtörvényszék megszüntével, az első sorban ennek jövedelmi számadásait ellátó püspöki szék, a melynek tagjai a püspök elnöklése mellett az esperesek: jelenleg egyrészt a lelkészi özvegyárvai gyámintézeti számadások és segélyezési ügyek ellátására szorítkozik, másrészt fölmerülhet lelkészi szakkérdésekben vélemény és javaslat adására hivatott állandó bizottságképen működik.

IX. Fönmaradnak, de az egyet. Egyházi Adótörvény alapján újra rendezendők a patronusi (pártfogói) jogok, melyeknek elvi elismerésül a patronus, maga személyére nézve, ha máskülönben presbiterségre illetékes: jövőben is az illető egyházközségi presbitérium (domesticum consistorium) választás alá nem eső tagjának tekintetik.

X. Az erdélyi ref. egyházkerület ezekben följegyzett külön jogának állandó és egyházalkotmányra ezen intézményes sajátosságainak lehető fentartása mellett, egyebekben az egyetemes Egyházalkotmányi Törvény rendelkezéseit, a képviseleti rendszer és a felelősség elvének megtartásával és következetes keresztülvitelével, saját alkotmányában is érvényesíteni fogja.

Főtiszteletü Közgyűlés!

Midőn az Országos Zsinat határozatának megfelelő *Nyilatkozat* alakja és tartalma iránt, szakértőbizottság megfontolásával és gyakorlati szempontból is lehető körülményekkel előkészített Javaslatunknak elfogadását és határozattá emelését ajánljuk, egyzersmind tisztelettel indítványozzuk:

1. Mondja ki a közgyűlés, hogy a Nyilatkozat tárgyában hozott határozatának az Egyetemes Konvent után Országos Zsinatunkhoz, az Egyetemes Egyházi Törvények hivatalos kiadása függelékéül való fölterjesztését elrendeli.

2. Mondja ki a közgyűlés, hogy a legkegyelmebben megerősítendő egyetemes Egyházi Törvények életbeléptetésére vonatkozó Utasítás elkészítése iránt 1902. évi 44. jk. számú kgy. határozatával megtett rendelkezését azzal egészíti ki, mikép, ha az Utasítás szerkesztése rendén, akár elvileg, akár gyakorlati alkalmazás tekintetében, kétséges pontok merülnek fel: az Igazgatótanács a kétséges kérdésekre vonatkozólag az egyházmegyék, illetőleg kollégiumi előljáróságok véleményeit és nyilatkozatait eleve kérje be, megismerés, összeegyeztetés és figyelembe vétel végett.

Az erdélyi ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. február hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Váró Ferencz,
előadó-tanácsos.

Egyházi életünk bajairól.

(Felolvastatott Marosvásárhelyt, a kör egyházi értekezleti gyűlésén, 1906. január hó 25-én.)

(Vége.)

Amit itt elmondék első ok gyanánt, az tulajdonképp következménye egy másik, sokkal nagyobb oknak, t. i. annak a végzetes hibának, hogy mi magyar kálvinisták lemondtunk a hódításról, a terjeszkedésről. És lemondtunk pedig miért, a felekezeti békéért. A mit a magyar kálvinisták, a magyar nemzet sza-

badságának az oltárára áldozatul hoztak, az semmi sem ahoz képest, mint a mit a felekezeti béke oltárán elégettünk és elégetünk ma is. Mert a haza csak vérünket kívánta, de a felekezeti béke a mi élőhitünket, a mi kálvinista meggyőződésünket emészette fel. A hazától kívánt áldozat csak a haza elleneségeivel állított szembe, de ugyanakkor tömörített is; a felekezeti béke pedig szembeállított önmagunkkal, a mi vitális érdekeinkkel; meglazította bennünk az összetartozás érzetét; szembe állított az evangéliommal, mert gyáván megtagadjuk azt, hogy még a házak tetejéről is hirdessük a megfeszített és feltámadott Krisztust. Nézzünk csak szét jól, ha egy kálvinistákból álló társaságban vagy testületben csak egyetlen egy kátholikus van, már mi nem merünk beszélni vallási dolgainkról és miért, azért, hogy ne sértsük a mások vallásos meggyőződését. Elhetetlenségünk és gyávaságunk a mi kálvinista érdekeink megvédésében közmondásba való. Tehetetlenségünkől arczpirítóan beszélnek azok az esetek, a mikor egyes állások betöltésénél mi kálvinisták, különösen pedig a mi kálvinista vezető embereink csak azért nem mozdulnak meg, nehogy azzal gyanúsítsák őket, hogy ők kálvinisták és nem liberálisták. Tekintsünk vissza csak a legutóbbi évtizedek történeteire; az áttérésekre, a reversalisokra, a társadalmi mozgalmakra; és tekintsünk arra a szívósságra és sikerre, a melylyel a többi felekezetek védik a magok érdekeit. Hol van itt a kálvinista rugékonyság, mozgékonyosság, a mely bizonyára az élet jele; hol az alkalmazkodó képesség, a mely az élet feltétele; hol az elszántság, az erő, a harci kedv, mely a győzők arcán ragyog? Sehol! Pedig a körülmények és az eredmények ijesztők. Az olyan viztartó, melyből több viz foly ki, mint a mennyi bele ömlik, ha előbb, ha később, de ki fog ürülni. A mi magyar református egyházunk most folyton veszít. Veszít az áttérésekkel, veszít a reversalisokkal, veszít a felekezetenküliekkel, a nazarénusok és baptisták hódításával. Ezt a lefolyást a természetes uton, a születés által való szaporodás nem fogja pótolni soha. Mi vár reánk. Szégyen és pusztulás! Szégyen és pusztulás, mert elődeink drága örökét, a magyar szabadság végső menedékvárát, a magyar Siont veszni engedték. Szégyen és pusztulás, mert feladtuk az evangéliom megalkuvást nem ismerő legegyszerűbb törvényét: „elmenvén, tanítsatok meg minden népeket.” Szinte megdöbben lelkem egy kérdésre, a mely itt hirtelen átvillan rajta. Vajjon mit tudnánk mi csinálni magyar kálvinista ígéhirdetők, ha most azt a missiót nyernők a Mestertől: menjetek el Amerika, Afrika és Keletázsia ós lakói közé és tanítsátok ott az én evangéliumomat; gyűjtsetek lakodalmi vendégeket a mennyei vendégségre, vessétek ki a hálót és halászatok embereket a gondolat és lelkiismeretszabadság, a lelki tökéletesség és az örök üdvösség számára. Mit tudnánk mi csinálni magyar ígéhirdetők, mikor a saját hiveinket sem tudjuk meggyőzni, foglyul vinni és egybekötni. Vagy talán magunkat kellene először meggyőzni, foglyul vinni és egybekötni. Érzem csak, de nem mondom ki. Lelkem szédül, ha Jézusra, a halálig engedelmesre, az apostolokra, a megvetettekre; a magyar gályarabokra, a szegény száműzött bujdosókra gondolok. A mult és jövő beláthatatlan mező nyílnak meg előttem. A mult, a magyar kálvinista egyház multja, telve van fénnel, dicsőséggel, vérvirágokkal melynek gyökereit a gondolat és lelkiismeretszabadság, az evangéliumi hit és világosság védelmében kiállott szenvedések könnyű táplálták. Ha a jövőre gondolok, elcsügged lelkem. Hol van a hódításra kész tábor? Sehol! Hisz mi ilyet nem nevelünk. Hol van az élőhit, hol a dicsekedés a Jézus Krisztusban, a mely keresztül tör minden akadályon; hullámszamba hozza egyházi életünk tes-

pedt vizét; egy cél felé tereli és irányítja érzelmeink és törekvéseink egész világát; áthatja és megszenteli a földi életet egészen a velök megosztásáig. Hol van az élőhit, hol van a dicsekedés? Nem tudom, mert nem nyilatkozik. A hol mégis mer nyilatkozni, ott félreismerés, gyanu és guny fogadja. Berozsdásodott az evangélium fegyvere kezeink között, kedves pályatársaim. Ezzel hódító hadjáratot folytatni így nem lehet. Azon kell gondolkodni, hogy az a fegyver ismét használható és méltó legyen a felövezésre. Hódításra kell készíteni a jövő nemzedéket, nem gyáva meghunyászkodásra. Hithűség, erős kálvinista meggyőződés, a mi hitünknek méltó cselekedetekkel való villogtatása evangéliomi alapon, ezek hiszem meg fogják menteni a mi drága Sionunkat a pusztulástól, de pusztán az anyagi segély, bármekkora is legyen az, a veszedelmet fejünk felől el nem háritja soha. Ez az én meggyőződésem.

Mivel pedig a mi tervbe vett egyházi értekezleteink ép a felmerült bajok orvoslását tüzték ki célul; az a kérdés most, a felmutatott bajokkal szemben milyen eszközökkel és milyen módon tudunk segíteni.

Az elsőre t. i. igehirdetésünk elégtelenségének és hatástalanságának az ellensúlyozására, mást nem tudok elgondolni, mint a mit fennebb is érintettem, hasznossá tenni magunkat a mi gyülekezeteinkben; érdeklődni a hivek minden erkölcsi és anyagi kérdései iránt, egész addig, a míg az a papi állás méltóságát nem sérti; kiérdemelni a hivek szeretetét és bizalmát, azután pedig vezetni; a szószéken pedig tanítani és magyarázni az evangéliumot, de nem abban a merev, ősi formájában, hanem úgy, hogy vigyenek is haza valamit belőle; mindenkifelett pedig hangoztatni a mi kálvinista voltunkat; vitatni a mi igazainkat közvetlen közletről; meglátogatni és felkeresni a hiveket saját otthonukban, hogy a személyes ismeretség pótolja azt, a mit az igehirdetés véghez nem vihet: hiveinknek az egyház testéhez való kötöttségét. Ebben a munkában egyedül az igehirdető lelkiismerete az utmutató.

A második és legfőbb okra, a hódítás és terjeszkedésre, illetve az elfogyás ellen orvosságot nem tudok. A megelevenítő Szentlélek erejére, egy az egész magyar Siont egyesítő hangulatra, az újjászületésre volna szükségünk, hogy a hátrálókából, a kicsinyhitűekből előretörő, minden akadály felett diadalmaskodó tábor álljon elő. Lehet, hogy valami nagy veszedelem előérzete vagy maga a veszedelem fogja ezt előidézni; lehet, hogy a Szentlélek fuvalma viszi véghez majd az idők teljességében, midőn a lélek megutálja a port és szennyet s visszakivánczik ismét az események tiszta világába. Mindenestre ezt nem mi, hanem Istennek bennünk lakozó lelke fogja általunk végrehajtatni.

Gyülekezeteink tönkrehajtásának megakadályozására azonban van néhány pozitív határozati javaslatom is, a mely már az adminisztráció körébe vág.

1. Tekintettel arra, hogy ekklesiáink egy nagy része azért megy tönkre, mert azt a kilépő ifju lelkészek, némely esetben pedig magok a rendes lelkészek is, csak átmeneti állomásnak tekintik; ők magok abban a tudatban, hogy ugy sem maradnak ott, a gyülekezet építésével nem törődnek, — tisztelet a kivételeknek — indítványozom tegyen a körü értekezlet illetékes helyen előterjesztést az iránt, hogy a lelkészek elpályázhatási ideje ne egy, hanem 5 esztendőben állapíttassék meg. Kivételes elpályázhatási engedély az egyházmegyei tanács által adható, ha annak szükségét az egyház érdeke kívánja.

2. Tekintettel arra, hogy anyaszentegyházunknak végtelen nagy romlására van az, hogy a veszélyeztetett, exponált helyekre megfelelő embert állítani nem tudunk, vagyha véletlenül ilyent kaptunk, nincs

módunk arra, hogy huzamosabb ottmaradásra bírjuk, indítványozom, hogy tegyen előterjesztést a körü értekezlet illetékes helyen aziránt, hogy egyetemes egyházi főhatóságunk az ilyen állások iránt különös figyelemmel legyen s megfelelő korpótlékok rendszeresítésével, de személyhez kötve, igyekezzen biztosítani egyházunk érdekeit.

3. Tekintettel arra, hogy a lelkészi minősítés sokszor semmi összefüggésbe sincs a gyülekezet épülésével, ellenkezőleg annak kárára történik a minősítés útján engedélyezett pályázhatás, indítványozom, hogy illetékes helyen tétessék előterjesztés aziránt, hogy a szolgálati bizonyítványok az egyházmegyei tanács által állíttassanak ki, még pedig a határozott megjelölésével annak, hogy az illető lelkész működése, mennyiben volt épülésére az egyházközségnek, a melyben szolgált.

4. Tekintettel arra, hogy sokhelyt a parochiák és a hozzájuk tartozó kertek és szőlők pusztán elhagyatva állanak, részint a már említett okok miatt, részint pedig mert az egyházközségnek nincs anyagi ereje, hogy arra is költsön; már pedig a 2×2-vel ki lehet mutatni, hogy mennyi jövedelemtől esnek el a mi hiveink csak azért, mert a faültetés és a szőlőtelepítés nemes foglalkozását el nem sajátíthatják, — nincs ki velök megkedveltesse — indítványozom, hogy illetékes helyen tétessék előterjesztés aziránt, azoknak a lelkészeknek és tanítóknak, a kik a saját költségeken gyümölcsöst vagy szőlőt állítottak, be 15 éven belül ha elköltöznének, kölcsönös megegyezés vagy pedig az egyházmegyei tanács által kiküldött becsü-bizottság által kártalaníttassanak az egyház által.

Mélyen tisztelt körü értekezlet ilyenforma az én felfogásom a mi egyházunk jelenlegi állapotáról és ilyenformák az eszközök, a melyekkel a segítségére sietni szeretnék. Az elmondottakból azt hiszem kitetszik, de a magam megnyugtatóására, kifejezetten is, hangsúlyozom, hogy magamat sem érzem vádolás nélkül valónak, de magára vonatkozóan se tekintsenki az elmondottakat. Abból a szempontból tekintse ki-kí, a milyen szempontból én elmondtam. Indítványaimat a megvitatásra, esetleg elfogadásra ajánlva, felolvasásomat befejezem.

Kovács László,
koronkai ref. pap.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1906. febr. 15.

(Vége.)

Az egyházkerületi tanügyi bizottság javaslatára véleményt kér az ig.-tanács a tanítóképző intézeti tanári testülettől a népiskolai állami tantervnek a ref. népiskolákban leendő alkalmazását illetőleg s javaslatot az 1878-iki népiskolai tanterv és rendszabályok megújítására.

Ugyancsak a tanügyi bizottság jelentése alapján számba vétettek az egyházmegyékből beérkezett jelentések az ismétlő iskolások vallásos oktatását illetőleg, az eddig még be nem érkezett jelentések megsürgettetnek, jövőre pedig a központban nyomtatott haladási napló minta szerint kell nyilvántartani az eltanított tananyagot ugy a népiskolában, mint az ismétlő iskolában.

A zárda-iskolában tanuló református vallású növendékek nem egy esetben nem részesülnek református vallásoktatásban, mert a vallástanító lelkésznek néha nincs is tudomása arról, hogy kik tanulnak a zárda-iskolában a saját hivei közül. Ezután a tanuló születési, illetőleg illetőségi helyének lelkésze kell, hogy nyilvántartsa az ilyen növendékeket.

A dobokai iskola államosítását az egyháztanács által megállapított feltételek mellett engedélyezte el-

vileg az ig.-tanács. Felmerült panaszok miatt utasítandók az illetékes hatóságok, hogy a tanítók nyugdíjaztatása iránti kéréseket, kellőleg felszerelve, mindenkor legkésőbb április hó 15-ig terjesszék be az illetékes tanfelügyelőséghez, hogy a kérések szept. 1. előtt elintézhetők legyenek.

A karai főkegyház kántora javadalmazásának kieszközlésére megtétettek a szükséges lépések a földmívelésügyi miniszteriumnál.

A Bethlen-kollégiumnál ürességbe jött Szotyoriánium beneficium élvezetére Krenrich János I. éves orvostanhallgatót nevezte ki az ig.-tanács.

A fogarasi állami főgimnáziumnál a vallástanítási tiszteletdíj méltányos megállapítása érdekében kérés intézendő a közoktatásügyi miniszteriumhoz.

A Bethlen-kollégiumi tornatanító fizetésrendezését illető kérés már korábban kedvező elintézést nyert azáltal, hogy az ig.-tanács a sürgősebben megoldandó kérdések közé sorolta.

A Bethlen-kollégiumi iskolai tisztségek viselésének kidolgozása alatt levő szabályzata megállapításánál elfogadta az ig.-tanács a tanügyi bizottság javaslatát, melyszerint a szabályzat összhangzásba hozandó a közös tanárszék s a rektor-professzori intézmény szabályzatával, s megállapítandó az egyes officiumok közti összeférhetetlenség kérdése.

A tanügyi bizottságnak a tanító- és kántorképesítő vizsgálatokról előterjesztett jelentése, a tanítóképzőintézeti igazgatóság jelentésével együtt tudomásul vétetett.

A lecsméri ref. egyház megbizottainak kérése a parokhiális könyvtárdíj fizetése tárgyában az egyházmegyei tanács hatáskörébe utaltatott.

A Franklin-társulat jelentésére, hogy az Erdélyi református egyház történetének második része ki-nyomatott, a szétküldés iránti intézkedések megtétettek.

A magyar földrajzi intézet megküldötte a ref. közigazgatási térképnek megrendelt, hegyrajz nélküli példányait, amelyeknek kedvezményes ára az egyházaknak s az egyház munkásainak 3 koronában, rendes bolti ára 5 koronában állapított meg.

Az egyházi Énekes Könyv új kiadásának előmunkálataira beérkezett egyházmegyei vélemények feldolgozásra s javaslattételre bizottságnak adattak ki, melynek elnöke Váró Ferencz igazgatótanácsos, előadója Seprődi János tanár, tagjai: Veres Gábor, Benedek Árpád és Zsigmond Ferencz.

A bizottság felhatalmazást nyert arra, hogy a szükséghez képest kiegészíthesse magát egy-két taggal.

A lelkési özvegy-árvai kegyeleti idő egységes szabályozása iránt az egyházkerületi közgyűléshez előterjesztést tesz az Igazgatótanács, mely szerint javasolja, hogy a Zs. T. végrehajtására vonatkozó utasítás 200. 201. és 203. §§-ai odamódosítsanak, hogy az özvegy-árvai kegyjavadalmi időt, a pap halálát követő polgári évnegyed (jan., ápril, jul., okt.) első napjától számított félesztendő képezze, mely idő alatt az özvegy s illetve árvák a teljes papi javadalmat s lakást élvezik minden megterhelés nélkül. Az elhalálozás és az évnegyed első napja közötti időre esedékes javadalom *hagyaték* czimén szintén az özvegyet s árvákat illeti, de ez idő alatt azonban a beszolgáló ellátásáról vagy az esetleg alkalmazva volt segédlelkész további ellátásáról a hagyatéki idő lejártáig gondoskodni kötelesek.

Gegesi egyházközség papi terménykepe megváltása engedélyeztetett.

Sepsi ehmegyénk előterjesztést tett a vasárnapi munkaszünetnek az állami hivatalokra való kiterjesztése tárgyában, minek alapján az ig. tanács fölterjesztést tett a konventhez.

Szilágyszolnoki egyházmegyénk határozata Viski

Pál tiszteletbeli elnökké választatásáról, tudomásul vétetett.

Alsócsernátoni eközségnek megengedtetett, hogy egy ingatlanak árverésen való megvásárlásához hozzájáruljon.

A kézdivásárhelyi ehközségnek papilak, kántorilak s bérházépítési terve engedélyeztetett, az ujabban fölhozott indokok alapján.

A szil. szolnoki cházmegeye jelentést tett az eh. megyei aljegyző működési köréről, a minek tárgyalása rendjén kimondotta az igazgatótanács, hogy az Utasítás rendelkezései alapján nem engedélyezheti, hogy az ehmegyei jegyzői teendőket az aljegyzők rendszeresen végezzék, miután e teendők csakis a főjegyző akadályoztatása vagy a főjegyzői állás üressége alatt bizhatók az aljegyzőkre.

Lőrinczy Gábor m.-kályáni papnak a szászrégeni papi állás el nem foglalása miatt reá vonatkozólag a görgényi eh. tanácsa által hozott elmarasztaló határozat elleni fellebbezése nem volt figyelembevehető, azonban a választási költségek mérsékeltek.

A ki- és áttértek nyilvántartására vonatkozó eh. megyei vélemények áttétettek főt. püspök afiához, esetleg a püspöki szék véleményének kikérése végett.

Ehker. ügyvédnek a perek állásáról szóló évi jelentése tudomásul vétetett.

Nagyenyedi ehmegye tanácsa kérést adott be a központi nyomtatványáraknak visszaállítása, illetve leszállítása iránt, mely kérést az igazgatótanács nem teljesíthette, mert az újabb időben ugy a nyomdai munkák, mint a papírárok emelkedtek s alig fedezik a nyomtatványok a kezelési költségeket, különben is az átlagos áremelés alig tesz 25%,-ot.

Jóváhagyta az igazgatótanács a nagyenyedi egyházközségnek a Beke Mihály-féle hagyaték tárgyában Beke Lászlóval kötött egyezségét.

Ezzel az ülés esti 8 óra után véget ért. A következő ülés márczius 6-án délelőtt 10 órakor fog megtartatni.

M. y.

TÁRCZA.

Erdő József ajándéklevele Nagyölyvesen.

(A görgényi egyházmegye levéltárából közli: Csekme Ferencz.)

— Ajándéklevél. —

(Másolat.) „Mely mellett alább irt N.-Ölyvesi birtokos Erdő József, itt a nagyölyvesi határon a kis Erdőben lévő azon két nyil erdő részem, melyek közül az egyik a szőlőfőn lévő Csiszár táblába az ekklézsia erdője mellett van, s melynek telekkönyvi száma 1762. Területe 100 □ öl, tiszta jövedelme 4 kr., a másik ugyan a kis Erdőbe a Szőlőfőn a Balog táblába, ez is az ekklézsia erdője mellett. Telekkönyvi száma 1751. Területe 122 □ öl, tiszta jövedelme 5 kr. és a kis Erdő s a község közt lévő, ugynevezett Szőlőfőn lévő azon két rendbeli részem, melyek közül az egyik a Csiszár táblába van és annak egy nyolczad részét teszi, telekkönyvi száma 1770a. Területe 14 □ öl, tiszta jövedelme —, a másik ugyan a Szőlőfőn a Balog táblába van, és a mely ezen táblabeli Erdő fele résznek felét teszi. Telekkönyvi száma 1771. Területe 115 □ öl, tiszta jövedelme 3 kr. Ajándékozom a nagyölyvesi Ns. Ev. Ecklának, visszahívhatatlanul azon kikötéssel, hogy ezen megnevezett helyek tulajdonosi joga táblázatsék a nagyölyvesi Eclára, de a használati jogot élttem hosszág megtartom magamnak, s következőleg halálommal a birtoklasi jog is azonnal az Ecclesiára fog át szállani.

A fennebbi módon átadott tulajdonosi jog nagyobb biztosítása tekintetéből, ezennel abba is beleegyezem, hogy ezen kötlevel kihallgatásomon kívül is betábláztassék.

N.-Ölyves 1867 februárius 24.

A fenn irtt haszonvételi jogot feleségem haláláig is kiterjesztem. N. Ölyves a fenn irt időben.

Désy Sándor tanu. Erdő József ajándékozó.

Böjthe János tanu. Mohay Károly tanu.

Ezen másolat az eredetivel öszveolvastatván, azzal mindenkben megegyezőnek találtatott. N. Ölyvesen 1867 Febr. 24-én.

Benkő János
görgényi ref. egyházmegyei esperes.

Böjte János

Mohay Károly tanu.

Bitai Sándor alapítványa Nagyölyvesen.

(A görgényi egyházmegye levéltárából közli: *Csekme Ferencz.*)

— Alapítványlevél. —

— „Alólirott Bitai Sándor N.-Ölyvesi birtokos fájdalommal szemlélvén azt, hogy tiszteletes papunknak a leányegyházakbani szolgálattételei következtében sátoros innepeken egyházunkban az istenisztelet folytatásában hiány van, ezen hiány pótlása eszközésére ezennel 100 azaz száz osztrák értékű forintot ajánlok a N.-Ölyvesi ev. ref. egyháznak, azon feltétellel, hogy ennek kamatja az ölyvesi ref. egyházba jártatandó innepi szónokló diákok díjazására fordíttassék, reménylve, hogy ezen mennyiséget más hitrokon atyafiak a kellő összegig kipótolandják.

Mivelhogy pedig ezen ajánlatomat mostan készpénzül kifizetni nem vagyok képes, kötelezem magamat, annak telyes befizetéséig, törvényes kamatját minden innepre 2 összesen 6=hat o. é. forinttal pontosan befizetni, mely kamatfizetésben, ha pontos nem lennék, feljogosítom az ölyvesi egyházat, hogy magát a tőkét rajtam mint tiszta adósságot felvétethesse.

Ezen alapítványom, mint tiszta adóssági tartozás biztosítására lekötöm minden javamat, illető egyház szabad választása szerint, utódaimat is lekötöleze.

Költ N.-Ölyvesen, 1864. febr. 27-én.

Bitai András
mint tanu.

Bitai Sándor

Désy Sándor
tanu.

Benkő János
egyházmegyei jegyző előtt.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Hol az igazság? Ilyen czim alatt jelent meg a „Debr. Prot. Lap“ nyomdájában egy 4 ivre terjedő füzet, a melyben érdekes párbeszédben, népies nyelven elő van adva a kálvinista és pópista vallás közti különbség. Ez a kis füzet tanulságosan mutatja ki Jámbor Mátyás és Magyar Áron beszélgetése kapcsán a református keresztyénségnek a bibliával egyező és a római keresztyénségnek a bibliával ellenkező hittételeit. A füzetek a lapokban megjelent közlemények után a Téli Ujság volt szerkesztője, Budai János dolgozta át az ő izléses és magyaros tollával. A kis népies irat főbb részei: I. Ki a Krisztus igaz követője? II. A szent hagyományok. III. Az urvacsora. IV. A pápaság eredete. V. A pápai csalhatatlanság. VI. Bérmlás. VII. A szentek tisztelete. VIII. Mária imádása. IX. Bucsujárás. X. Képek tisztelete. XI.

Fülbegyónás. XII. Hol hát az az igazság? A füzet nem csak hitvédelmi irat, hanem egyszersmind hittan is, mely kiválóan alkalmas arra, hogy a kálvinista öntudatot emelje. Megrendelhető Budai János ref. lelkésznel, Berek-Böszörményben (Biharm.). Egy füzet ára 24 fillér. Tömegesebb megrendelésnél 20 fillér. Ajánljuk terjesztését a lelkészek s tanítók figyelmébe. Általán felhívjuk reá lapunk minden olvasójának figyelmét, kérve, hogy rendeljék meg.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zsinati ülés. Az 1904. november 10-én megnyílt második budapesti országos református zsinat negyedik ülészakát főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint a zsinat elnökei, Budapestre, az ügyvédi kamara Szemere-utczai épületébe, folyó évi márczius hó 22. (huszonkettedikének) d. e. $\frac{3}{4}$ 10 órájára hívták össze, a mit elnöki megbizásból addig is ezennel közléstessék, míg az elnöki meghívók a püspöki hivatalok útján szétküldetnének. Kelt a magyarországi reformátusok debreczeni főiskolájában, 1906. február hó 22. *Sass Béla* s. k., ev. ref. hittanszaki akad. tanár, mint zsinati jegyző.

A marosvásárhelyi „Bethlen Kata-egylet“ közelebbi estélye. mely nagyrészen a marosvásárhelyi ref. leányiskola fentartási költségei pótlására rendeztetett, fényes erkölcsi és anyagi sikerrel végződött. Összes bevétel volt 1822 kor. Kiadás 670 kor. 58 fill. Tiszta jövedelem 1151 kor. 42 f. A szép siker főleg a buzgó választmányt, de legkivált gróf Toldaloghi Lászlóné elnököt és Páll Károlyné alelnököt illeti. Gratulálunk!

Tankönyv pályázat. A sárospataki irodalmi kör a következő népiskolai tankönyvekre hirdet pályázatot: 1. Olvasókönyv a II. osztály; a III—IV. osztály; 3. az V—VI. osztály számára. 4. Magyarország története a népiskolák V—VI. oszt. számára. 5. Egyháztörténelem a népiskola VI. osztálya számára. Irányadó a kidolgozásnál a Tiszántúli ev. ref. egyh. ker. 1895-iki Népiskolai tanterve és utasítása s az új (1905.) népiskolai állami tanterv. Határidő: 1806. szept. 1. Lehet pályázni nem csak kész munkával, hanem egy teljesen kidolgozott részlettel s a többinek szorosán körvonalozott tervezetével is, a mi, ha elfogadtatik, a pályázó megbizást kap a kidolgozásra. Az Olvasókönyvek lehetnek a mostani Dezső Lajos-félék átdolgozásai is, de ezek átdolgozási díjat az irod. kör fogja megállapítani. Díjak: ivenként 40 kor. az első kiadásnál; a későbbieknél a tiszta jövedelem 15%-a, mely azonban ivenként 20 koronánál kevesebb és 40-nél több nem lehet. Szivesen buzdítjuk a hivatottakat e munkában való részvételre. Fontos, hogy mily táplálékot kap a gyermek első tanulói korszakában. Mióta egy „Szent István-társulat“-i Olvasókönyvben (IV. o.) láttuk, hogy egy olvasmány a „Rózsafüzér“ czimű, miként tulajdonítja a világ, hazánk és nemzetünk, családunk és vagyunk létét és fenmaradását, földi és mennyei üdvünket a csodatevő szent rózsafüzérnek: azóta kétszeresen szükségét érezzük erőteljes ref. szellemű népiskolai olvasókönyveknek. Adja Isten, hogy ilyeneket hozzon a pályázat is.

Közigazgatási bírósági döntvény. A m. kir. közigazgatási bíróság 15732—904. P. sz. a. hozott ítéletével megsemmisítette a kaposvári m. kir. pénzügyigazgatóságnak azt az eljárását, melylyel a papi föld jövedelme után is rovott ki IV. o. kereseti adót, azzal az indokolással, „mert a föld jövedelmétől a földadó fizettetvén, ugyanezen jövedelemtől IV. o. kereseti adót még abban az esetben sem lehet követelni, ha ezt a földadót az egyházközség fizeti.“ Ezt jó lesz tudomásul venni és alkalmazni.

A biblia szeretete. O. Szabó Demeter böszörményi gazda a mult héten ezer koronát adományozott a ref. egyház részére azzal a kikötéssel, hogy az eddigi szokásos bibliamagyarzatok ideje nov. 1-től április 1-ig hosszabbtassék meg s az alapítvány kamatát az ezen szolgálatot teljesítő lelkészek élvezzék. Ime, hogy értékli a nép a bibliamagyarzatot!

A bánffyhunyadi műkedvelő zenekar 1906. évi márcz, hó 3-án, Bánffyhunyadon a „Tigris“-szálló emeleti nagytermében a *damosi* ref. egyház áltai építendő

papilak javára jótékonycélu hangversenyt rendez. Szivünkben kívánunk minél teljesebb sikert, hogy valahogy megerősítsék e szegény egyházközségünk!

Bocskay-ünnepségek Hajduböszörményben.

A protestáns irodalmi társaság titkára, Szóts Farkas theol. tanár Budapestről, a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi ért. titkára, dr. Erdős József debreczeni theol. tanár, továbbá Dicsőfi József debreczeni lelkész, egyházkerületi főjegyző, az értesület választmányi tagja, a hajdumegyei Bocskay-szoborbizottság képviselőjében pedig Veszprémy Zoltán alispánhelyettes és Czeglédi Mihály tb. ügyész febr. 24-én értekezletre gyűltek össze Hajduböszörménybe, hogy megtárgyalják és tervezzék azon ünnepségeket, melyek ez év őszén Hajduböszörményben egyidőben folynak le; nevezetesen: Bocskay-szoborleleplezés, a tiszántúli egyházkerületi értekezlet és a protestáns irodalmi társaság ülése. A hajduböszörményi helyi bizottság tagjai is megjelentek ezen tanácskozáson Balthazar Dezső esperes és Somossy Béla polgármester meghívására és közös elnöklése mellett. Megállapodás a következő: Szept. 29-én alakuló gyűlése úgy az egyházkerületi értekezletnek, mint a prot. irodalmi társaságnak, szept. 30-án reggel ünnepi istentisztelet a Kossuth-téri (rég) templomban, ahol az imát tartja a már felkért Dicsőfi József debreczeni lelkész, egyházkerületi főjegyző. Azt követően Hajduböszörménynek Hajduböszörményben tartandó alkalmi közgyűlése után jön a Bocskay-szobor leleplezése, melyben az ünnepi szónokokat a vármegye kéri fel. 30-án délután belmisszió-ülés. Október első napján a protestáns irodalmi társaság és az egyházkerületi értekezlet együttes ülést tartanak a Kálvin-téri (új) templomban; megnyitja azt a protestáns irodalmi társaság elnöke, alkalmi előadást tart Balogh Ferenc debreczeni theol. tanár Bocskaynak, mint vallás-szabadsághősnek, — Dr. Körössy Kálmán Bocskaynak a politikai szabadsághősnek nagy multjáról. Az ünnepélyek a bécsi békekötés 300 esztendőjü jubileumi évében folyván le és pedig a Bocskay által letelepített hajduság volt központján, természetesen, hogy minden irányzat a nagydíók emléke iránti hála lerovás alkalmának tekinti a tervezett ünnepségeket.

Lelkésztársaink szíves figyelmébe. Egyházkerületünk közigazgatási térképe megjelent a hegyrajz kitüntetés nélkül is, ami a beosztást sokkal áttekinthetőbbé teszi. Ára felől az Ig. tan. körlevele tájékoztat; mi csak arra kérjük lelkésztársainkat, hogy hívják fel a világi közigazgatás figyelmét is rá s igyekezzenek terjesztése érdekében buzgólni.

GYÁSZROVAT.

Budai Elek, dési egyházközségünk fiuiskolájának igazgatója, a koronás ezüst érdemkereszt tulajdonosa, Szolnokdoboka vm. törvhat. biz., Dész városa képviselő-testületi tagja; egyh. ker. képviselő, tanügyi biz. tag stb. stb. febr. 25-én, alig pár napi rohamos betegség után, 56 éves korában meghalt. Három gyászjelentés fekszik előttünk: a családé, testvérei által kiadva — mert maga családot nem alapított — az egyházközségé és tanítói karé, melynek igazgatója volt. Mennyi igazi őszinte fájdalom ezekben. De mennyivel több könny hull utána közelben, távolban, hol őt közelről ismerték. Dészen nincs senki, kit többen siratnának meg, mint „Budai bácsit”. Ez volt a neve. 32 évi közpályát futott meg, mely idő alatt mindig az első elemi osztályt vezette, ezen a révén lett „Budai bácsi”. Lesz alkalmunk bővebben emlékezni róla. Most — temetése órájában — fájdalmas szívvel tesszük egyházközségével a vallomást: „Hű és igaz ember volt”, méltó arra, hogy az elismerés és hála koszorit helyezzük sirjára. Emléke áldott!

A bánffyhungyadi ref. egyház buzgó énekvezére: *Csoma Péter*, 35 évi buzgó munkálkodás után, 63 éves korában i. évi február hó 23-án megszűnt élni.

HIVATALOS RÉSZ.

21—1906. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik kollegium méltóságos t. Elöljáróságához.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1905. évi december hó 18-án, 105500. sz. körendeletével

a középiskolai érettségvizsgálatokra vonatkozólag új Utasítást bocsátott ki.

Az Utasítás s a körrendelet két-két példányát folyó évi 20. számú leiratunkkal, idejekorán való megismerésre, a méltóságos t. Elöljáróságnak már megküldöttük.

Mint hogy az új Utasítás az 1883. évi XXX. t.-cz. 21—27. §-ainak mindenben megfelelő: Igazgatótanácsunk, azt a mostanig érvényben levő 1884. évi Utasítás helyében, az erdélyi ref. egyházkerület főhatósága alatt álló nagyenyedi, kolozsvári, marosvásárhelyi, székelyudvarhelyi, szászvárosi, zilahi és sepsiszentgyörgyi ref. főgimnáziumokra nézve, a folyó 1905—6. iskolai év második felén kötelezőnek jelenti ki, s annak alkalmazását ezennel elrendeli.

Együttal az Utasításnak Igazgatótanácsunkat közvetlenül érdeklő 3. 5. 9. 38. és 39. §-ai tárgyában a következő elvi intézkedéseket tesszük.

A 3. §-hoz. Az érettségvizsgáló bizottság elnökéül Ig. tanácsunk a Tanügyi Rendszabályok 129. §. 4. pontja értelmében esetről-esetre az illető kollégium egyik főgondnokát nevezi ki az Utasításban körülírt teljes hatáskörrel; szükség és körülmények szerint, vagy az elöljáróság kívánatára kinevezhet még legfőleg két bizottsági tagot: egyet a kollégium gondnokai közül, az elnök akadályoztatása esetében őt helyettesítő jogkörrel, egyet pedig, mint az illető elöljáróságokon kívül álló bizalmi férfit.

Az 5. §-hoz. A szóbeli vizsgálatok idejének megállapítása, s annak a kormányhoz, a kormányképviselő kiküldése szempontjából való bejelentése tárgyában Igazgatótanácsunk az eddigi gyakorlatot tartja fenn.

A 9. §-hoz. Az írásbeli vizsgálat tartására használandó terem, illetőleg termék pontos alaprajzát, 1:50 méretben, ajtók, ablakok, állandó bútortzat, s tanári emelvény helyének jelzésével és a kifogástalanul teljesítendő tanári örködszempontjából szükség esetén maximális számban czél-szerűen elhelyezhető ifjak dolgozóhelyeinek egyen-egyen való megjelölésével, a dolgozás ideje alatt kibocsátott ifjak szabályos (Utasítás 12. §.) viselkedésének ellenőrzése módjára vonatkozó tájékoztató adatok kíséretében, az igazgatótanár aa. folyó évi április hó 20-ig terjessze föl Igazgatótanácsunkhoz, az Utasítás 9. §-ának megfelelő rendelkezés végett; jövőre is, amennyiben az idén teendő rendelkezésnek módosítása válnék szükségessé: a helyiségek iránti hasonló fölterjesztést az igazgatótanár mindig április hó második felében tegye meg.

A 38. §-hoz. Amennyiben akár a vizsgáló bizottsági elnök, akár, a középiskolai törvény 24. §-a értelmében, a kormány képviselője a vizsgáló bizottság eljárása ellen óvással, s a bizonyítványkiadás felfüggesztésének jogával élne: a kiküldött ig. tanácsi biztosnak, mint érdekeletlen szakértőnek, ha pedig ilyen kiküldve nem volt, a főgimnázium igazgatójának kötelessége a felmerült esetről Ig. tanácsunkhoz a maga kimerítő külön jelentését egyidejűleg megtenni.

A 39. §-hoz. A vizsgálati díjakat egyházkerületünk főgimnáziumban általánosán ugyanazon összegekben állapítjuk meg, a melyek a 39. §. szerint az állami intézeteknél érvényesek.

Az Érettségi Bizonyítvány az egyházkerület által kiadott hivatalos új nyomtatványiven állítandó ki.

Kijelentjük végül, hogy az érettségvizsgálatra vonatkozó bármely elvi, avagy különleges kérdésben az igazgatók, s az elöljáróságok is, az államkormányval kizárólag Igazgatótanácsunk útján érintkezhetnek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. jan. hó 18-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Váró Ferencz,
előadó-tanácsos

Sz. 727—1906.

KÖRLEVÉL

a ref. iskolaszékek tiszteletes Elnökségeihez.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur 1905. évi augusztus hó 20-án 70000. sz. alatt kelt rendeletével a kir. tanfelügyelők számára kiadott Utasítás 196. §-ában a *tanítók nyugdíjazási kérvényeinek* ellátása iránt akként intézkedett, hogy a tanítók nyugdíjazása, 1875. évi XXXII. t.-cz. 43. §-a értelmében — sürgős intézkedést szükségesnek kivételével — csakis a tanév végével és pedig miután a nagyszünet még az iskolai évhez tartozik, mindig szept. hó 1-től eszközölendő.

Mindazonáltal a nyugdíjazási kérvények lehetőleg már május hó folyamán terjesztendők fel, mert különben a tömegesen beérkező kérvények kellő időben el nem intézhetők.

Ezek szerint felkérjük a tiszt. iskolaszéki Elnökségeket, utasítsák a nyugdíjaztatásukat kérő tanítókat, hogy szabályszerűleg felszerelt kérelmeiket mindenkor legkésőbb április hó 15-ig terjesszék be az illetékes kir. tanfelügyelőséghez.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1906. február hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 509—1906.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes és tiszteletes Lelkész aaihoz.

Tanköteles korban levő ref. vallású növendékeink közül némelyek nem részesülnek református vallásos oktatásban, mert zárdai intézetekben tanulnak, s a vallást tanító ref. lelkésznek nincs tudomása vallásfelekezetükről. A tanköteles korban levő ref. növendékek tankötelezettségének nyilvántartása annak a ref. lelkésznek a kötelessége, akinek a lelkészi hatáskörébe esik az illető nevendék illetőségi helye. Felhívjuk a nagytiszteletű Esperes és tiszteletes Lelkész aait, hogy a felügyeletök alá tartozó tanköteles korban levő ref. növendékek közül azoknak a névsorát, a kik zárdaiskolákban tanulnak, a folyó iskolai évben jelentsék be április hó végéig Ig.-tanácsunkhoz az esperesi hivatalok útján, a következő iskolai években pedig mindig legkésőbb szeptember hó 15-ig.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. febr. hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 645—1906.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytiszteletű Espereseihez és a kollégiumok méltóságos t. Elüljáróságaihoz.

Az erdélyi református egyház története második részét, illetőleg az eddigi 3 kötetben kiadott és megküldött munka 4. és 5. kötetét a nyomtatással és kiadással megbízott Fraklin-társulat a napokban fogja megküldeni az egyházmegyei, illetőleg a kollégiumi hatóságokhoz, megfelelő számú példányban. Szíves értesítést kérünk a munka kellő számú példányainak hiánytalan átvételéről.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. febr. hó 15-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 256—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagyszabenyi egyházmegyébe kebelezett mohai III. osztályu lelkészi állásra pályázatot hirdettek.

Javadalom: lakás három szoba, konyha, kamara és pinczehelyiséggel; földhaszonélvezet értéke 14 kor. Az egyházközség pénztárából 76 kor. 50 fill. Tizedkárpótlás kamata 319 kor. 36 f. Terményfizetés pénzértéke 638 kor. 34 f. Stóla 6 kor. Kongrua 760 kor. 15 fill. A nagysinkai szórványban lakó hivatottól 30 kor. Kiadás 214 kor. 35 fill. Vallástaniásért a mohai állami iskolában 160 kor., a celinai állami iskolában 100 kor. a nagysinkai állami iskolában 80 kor.

Kötelességek: a lelkészi teendő végzése az anya- és leányegyházban, valamint a szórványokban; továbbá a vallástaniás és fennjelzett iskolákban, megjegyzendő azonban, hogy a fuvardíjt a lelkész tartozik fizetni, mikor a leányegyházban és a szórványban vallástaniásra megjelenik. A pályázat határideje 1906. márcz. 21.

Kellően felszerelt folyamodványok Nagy József esp. aához küldendők Nagyszabenyben.

Kolozsvárt, 1906. február 28.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 437—1906.

KÖRLEVÉL

a nagyenyedi ev. ref. egyházmegye tiszteletes lelkipásztorához.

A méltóságos ig. tanács 157—1906. sz. rendeletének megfelelően felhívom a tiszt. afiakat, hogy az egyházközség iskolája államosítására vonatkozó azon jegyzőkönyveket, szerződéseket, melyekkel az iskola jellegváltztatásának feltételei megállapítottak, a lelkész által hitelesített másolati példányban április 20-ig hozzám betejesszék. Az ilyen akár községivé, akár államivá változtatott iskolák, az egyháznak biztosított jogoknál fogva is közelebbi viszonyban vannak az egyházzal, mint más nem ref. felekezeti iskolák. Az ilyen iskolákról a következő kérdések szemelőtt tartásával kell a mélt. ig. tanácshoz június 1-ig felterjesztem kimutatást: egyh. neve, államosítás vagy községiesítés ideje, a szerződés kelte, száma, áll. v. közs. ideje; az átadott iskolatelek területe, értéke, iskolaépület, tanítói lakás, felszerelés, egyházi tőke, ingatlan birtok, iskolai alapítványi tőke területe, értéke, jövedelme. A vagyion tulajdonjogilag vagy haszonélvezetre adatott-e át. Ezen kérdésekre a feleleteket magukban foglaló szerződések az egyházak levéltáraiban megvannak s ha meg nem volnának, az illető tanfelügyelői hivataloktól beszerzendők és jelzett határidőre betejesztendők. A nemleges jelentés is betejesztendő.

Nemkülönbözet betejesztendők márczius 16-ig az esp. hivatalhoz az orsz. közalap bevallási iverk, a szeretetházi járulékok és a vizsgálati feleletek; az egyházmegyei közszükségletek egyhm. pénztárhoz és az évi számadások a számvévhöz. Azoknak szól ez a felhívás, akik e feladatukat még nem teljesítették, de azokat kérem is vegyék figyelembe. Atyafi szolgáljuk

Marosujvár, 1906. február hó 27-én.

Jancsó Lajos, esperes.

Sz. 199—1906.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A kolozsvári „Közhasznu Szövetkezet“ görgényi egyházmegyei népdalárdáink fejlesztésére 100 koronát volt szíves folyósítani. Egyházmegyei tanácsunk ezen összeget pályázat útján kívánja az egyházi népdalárdák fejlesztésére felhasználni, a következő módozatok szerint: 50 kor. jutalmat az 1906. évi őszi egyházmegyei közgyűlésen kiad azon énekvezérnek, ki egyházában ez ideig a legjobb népdalárdát létesítette; 50 koronát pedig az 1907. évi őszi egyházmegyei közgyűlésen.

A jelen évi pályázatra szept. 30-ig szíveskedjenek a nemes versenyben részt venni óhajtó énekvezér atyafiak bejelenteni, hogy: 1. Mióta vezetnek egyházukban népdalárdát? 2. Mely énekeket tanították be az utolsó két évben és hány szólamban? 3. Vallásos estélyen, templomban, temetésen, hangversenyen stb. mikor és mely darabokkal szerepeltek? 4. Hány tagból áll a dalkar?

Valahogyan annak is módját ejtjük, hogy aztán a pályázó dalkart, egy szakértő bizottság által is meghallgatjuk.

A görgényi református egyházmegye tanácsának Szászrégenben 1906. február 22-én tartott gyűléséből.

Csekme Ferencz,
elnök.

Ifj. Kiss Lajos,
jegyző.

Sz. 1383—1905.

HELYESBITÉS.

E lap mult évi 39-ik számában, a fenn kitett hivatalos számmal megjelent körlevélben, a folyó évi vasárnapok megjelölése hibás, amennyiben mindenik egy nappal előbbre van téve. Miért is a vasárnapokra célzó kirendelések a maga idejére, tehát egy nappal tovább számítva érdendőek. Kutyfalva, 1906. febr. 21.

Nagy Domokos,
küküllői esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Br. Bánffy Dezső egyh. ker. főgondnok intelme.

Abból az alkalomból, hogy a csak most végződött egyh.-ker. közgyűlésen *Fogarassi* Albert tanár oly indítványt nyújtott be, mely az országos zsinat határozatának való megfelelést aziránt, hogy egyházkerületünknek a 8. §-ban fenntartott külön joga és alkotmányos szervezete bemutatván, az egyházi törvények függelékeképen adassék ki, hosszú időre elhalasztotta volna, Br. Bánffy Dezső egyházkerületünk vezető főgondnoka, egy intelmet intézett a közgyűléshez, a mely egyházkerületünknek az unióhoz való viszonya tekintetében nemcsak olyan fontos tényeket erősített meg, a melyeknek eddig — mások ajkáról hallva — sokan semmi hitelt sem akartak adni, hanem egyszersmind olyan bölcs tanácsot is foglalt magában, a mely egyházkerületünk ez irányú magartását és munkásságát hosszú időre kell, hogy megszabja és irányítsa. A nagyfontosságú beszéd arra int, hogy szervezetünk s egész alkotmányunk e házárésben életbevágó fontosságú részeinek megvédhetése és állandó biztosítása érdekében a kevésbé fontos részekben időszerű bölcs reformok által igyekezzünk az egyetemes egyházi törvényekhez alkalmazkodni s az által a testvér-egyházkerületekkel való uniót külsőleg is fejlesztve, belsőleg is erősítsük, eltávoloztatva minden disharmoniát a testvéri érzelmekből. Különösen ne kockáztassuk a nagy anyagi és erkölcsi sikereket egyformán biztosító unió súlyát és értékét egyházi életünk egyes rétegeinek vagy osztályainak féltékenysége miatt.

A nagyfontosságú beszédet, mely igen komoly és mély benyomást gyakorolt közgyűlésünk elfogulatlan tagjai lelkére — s csak kevesekből váltott ki csendes zörögő megjegyzéseket — fájdalom, nem épen a legsikerültebb gyorsírói feljegyzés után a következőkben van szerencsénk közölhetni:

Méltóságos és Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Mint az egyházkerületi közgyűlés elnökének, a most beadott indítvány után, kötelességem egy néhány szót mondanom. Komolyan kívánok szólani, mert a helyzet maga is igen komoly. Ily helyzetben — úgy gondolom — hogy első sorban én vagyok jogosult arra, hogy a Mélt. és Főtiszteletű közgyűlést figyelmeztessem, én, ki a véletlen szerencse vagy szerencsétlenség folytán (Éljenzés.) már 30 éve főgondnoka vagyok az egyházkerületnek s

míg ennek a közgyűlésnek világi elnöki székében ülök, az utóbbi időkben én töltöttem be az egyetemes konvent és az országos zsinat bizalma folytán, ennek világi elnöki székét is. E helyzetemben én látom a legjobban, Mélt. és Főt. közgyűlés, hogy miféle nehézségekkel kell küzdenünk nekünk, erdélyi képviselőknek ott azokban a testületekben, hol a bizalmatlanság velünk szemben állandó és alig enyhülő s főleg nekem valóságos tojástánczot kell iárnom, hogy lehetőleg eleget tudjak tenni úgy itteni főgondnoki, mint ottani elnöki kötelességemnek. Nekem, mint az erdélyi egyházkerület legidősb főgondnokának, de egy személyben a zsinat és konvent világi elnökének ügyelnem kell arra, hogy a ma is érvényben levő törvény 8. §-ban biztosított szabadságai és ősidőktől maradt jogai egyházkerületünknek érintetlenül maradjanak, de kell arra is, hogy egyházkerületünk is eleget tegyen elvállalt kötelességének s ez által elejét vegye annak, hogy a folyton megnyilvánuló bizalmatlanság következtében jelentkező az a törekvés, a mely ezeknek korlátozására irányul, nagy erőt nyerjen. Méltóztassék elhinni azonban azt is, hogy ha kifelé úgy is látszik, hogy e tekintetben törekvésemet kellő siker kíséri: befelé igen nagy nehézségek vannak, a melyek könnyen a mi hátrányunkra válhatnak. Épen azért, bár joga van a Mélt. és Főt. egyházkerületi közgyűlésnek úgy határozni, a mint tetszik, de én részemről igen szerencsétlennek tartanám, hogyha a közgyűlés ezt a kérdést ad *graecas calendas* tolná el, annál is inkább, mert a zsinat körülbelül utolsó érdemleges ülését márcz. 22-én tartja s reméllem, hogy már ennek az évnak az őszén a szentesített egyházi törvények kihirdetésére jöhet össze. Az pedig lehetetlenség, hogy az Igazgatótanács addig eleget tehessen azon módu eljárásnak, melyet ez indítvány kíván.

Méltóztassanak bölcs belátásuk szerint ha-

tározni, de nekem figyelmeztetnem kell a közgyűlést arra, hogy ha ez indítvány elfogadásával lehetlenné méltóztatnak tenni azt, hogy a Zsinat határozatának eleget tegyünk a kellő időre, akkor hitelünket veszítjük akaratunk komolysága iránt és könnyen kihivhatunk egy olyan fordulatot, megerősíthetünk egy olyan irányzatot, a melynek következménye — a mitől Isten óvjon! — az lehet, hogy vagy egy teljes meghasonlás áll be, mely magának az uniónak áldásait fogja mindkét oldalra veszélyeztetni, vagy kerületünk eddig biztosított külön jogából kell érte s miatta drága árat fizetni.

Én nem akarom sem az egyiket, sem a másikat. Meg vagyok győződve arról, hogy történelmi fejlődésünk megőrzésére, megtartására, erre alapított külön állásunk biztosítására szükség van, de látom azt is, hogy feszíteni a húrt nem lehet; és ott, a hol lehet, a hol nagy áldozatok nélkül megtehetjük, az egyetemes egyházi törvényekhez való közeledésnek is eleget kell tenni. A jog a Mélt. és Főt. egyh. ker. gyűlése határozni; a kötelesség azonban az enyém intő szómat felemleni; az enyém első sorban, a ki nem csak itt ülök, mint elnök, védve az itteni jogokat, hanem ülök a konventi és zsinati elnöki székekben, a hol — lehet — kénytelen leszek olyan határozatokat is kimondani, a melyek talán a mi jogaink rövidítésére irányulnak. Én szerintem lehetnek, sőt vannak ennek a javaslatnak pontjai, a melyek módosíthatók és módosítandók is. Vegyünk magunknak annyi időt, hogy ezt teljesítsük. Nem azért jöttünk ide, hogy holnap mindjárt haza is menjünk; nem azért, hogy a kérdés eltolásával ad graecas calendas meghiusítsuk a dolgok bölcs intézését, hanem azért, hogy egyházkerületünk nagy érdekeire való tekintettel tárgyaljunk és határozzunk lehető bölcs körültekintéssel. Én részemről őszintén mondom és tanácslom, hogy ne méltóztassanak alapot adni arra, hogy valaki azt mondhassa, hogy az erdélyi kerület szembe helyezkedik az országos zsinattal. A zsinat az egyetemes egyházat közösen érdeklő kérdésekben az egész magyarországi református egyházat kötelező törvényhozó testület, a melynek törvényhozása tehát ránk nézve is kötelező. Ennek világos tudatában nem lesz czélszerű, hogy a mit eddig elkerültünk, vitássá engedjünk tétetni olyan kérdéseket, melyeket eddig a 8. §. védelme alá helyeztünk, mert ha vitássá lesz, bizonyos, hogy nem a mi javunkra fog eldőlni. Ez az én tanácsom, figyelmeztésem. (Eljen, helyes!) A Méltgos. és Főtisz. Egyházkerület bölcseségétől fog függni, hogy megérti-e ezt, vagy fel akar venni egy harcot, a melyben egyházkerületünk érdekei megvédhetők nem lesznek. Egyes testületek, egyes osztályok féltékenységeért egyházkerületünk életbevágó nagy érdekeit kockára tennünk

nem szabad és súlyos könnyelműség lenne ezt megtenni.

Ujra bocsánatot kérve, hogy innen az elnöki székből tettem e felelősségteljes kötelességemnek eleget, kérem a kerületi közgyűlés bölcs határozatát.

Rendkívüli egyh. kerületi közgyűlés.

Kolozsvár, 1906. márcz. 7—8.

Az erdélyi egyh. kerületben ritka dolog a rendkívüli közgyűlés. Csak igen nagy jelentőségű dolgokért szokták összehívni. A mostani összehívásának okát is mindenki valami nagyfontosságúnak tekintette. Ezért jöttek össze a közgyűlési tagok is a 200-at meghaladó nagy számmal. Mindenki tudta, hogy az összehívás oka az országos zsinatnak azon határozata, mely elrendeli, hogy az új egyházi törvények mellett függelékként az erdélyi egyházkerületnek a 9. §-ban biztosított „külön joga és alkotmányos szervezete“ is kinyomassék. Ezt kellett a zsinatnak rendelkezésére bocsátani.

Kerületünk „külön joga és alkotmányos szervezete“?! El kell ismernünk, hogy ez a kérdés nagyon határozatlan. Az ember nem tudja, hogy a történelmi jogalapra gondoljon-e, vagy a tényleges helyzetre, vagy arra az alkotmányos szervezetre, mely a most hozott zsinati törvények érvényének ideje alatt érvényes erdélyi „külön jog és alkotmányos szervezete“-re gondol egyebek mellett, főleg a gyakorlati czéllal. Meglátszott a széküldött s lapunk előző két számában közlött igazgatótanácsi javaslaton is, hogy szerkesztése e három szempont által vezetett. Hogy ily különböző szempontok együttes szolgálata egyiknek sem tehetett eleget tökéletesen s ezen felül nagyon komplikáltta tette magát a szerkezetet, elannyira, hogy annyiféle nehézséggel még oly kiváló stílusza is, mint a javaslat készítője, csak nehezen birkózhatott meg — természetes. Vegyük ehhez azt a bizalmatlanságot, mellyel minálunk az igazgatótanácsi előterjesztésekkel szemben viseltetni, csaknem tradicionális szokás s azt a gyanút, hogy a kerület szervezetében tervelt változtatásokat, most akarják „suba alatt“ átsenni: s mindezen okok együttevén megmagyarázzák azt az izgatottságot, mellyel e javaslat tárgyalása elé néztek. Hozzájárult még a külső kép izgalmas jellegének kidomborításához, hogy a tárgyalások előestvéjére a Püspök ur is összehívott egy előértekezletet s a tanárok is külön értekezletet tartottak. A Püspök úr összehívójából kiteszöleg arra czélt, hogy az ügy tárgyalásának a menete s az esetleges vita medre, lehetőleg közmegegyezéssel megállapíttassék, illetőleg közvéleményszerűleg szabályoztassék s ha netalán a kerület jövőbeli szervezetének irányáról és elveiről is lenne szó, arra nézve is megkíséreltessék a különböző álláspontok barátságos közelebb hozása egymáshoz.

E czélnak s a püspöki közjogi állás pártokon felüli méltóságának megfelelően az értekezletre minden pártárnyalatra való tekintet nélkül hivattak meg az egyházmegyék és kollégiumok vezető képviselői, s igen helyesen hangzott el, megszívlelendő intelműl, az értekezlet megnyitóban a Püspök ur ajkairól, hogy „itt nem párt-konferenciáról van szó, mert az egyházi élet természete állandó pártokat lényegileg nem ismerhet; osztályok szerint alakuló pártokat plane el sem tűrhet. Mi egymásnak nem lehetünk ellenségei. A kik ellenségként akarnak küzdeni: forduljanak a kívülről ránk törők ellen; de egymásközt csak testvéri érzülettel szabad, hogy folyjon a vita és döntés.“

Az értekezletnek az lett az eredménye, hogy

már meg lehetett jósolni, miszerint a másnapi tárgyaláson kerületünk szervezetének jövő átalakításáról s annak mikéntjéről nem fog szó esni; hogy a zsinatnak felküldendő munkálat kerületünk alkotmányos szervezetének csak mostani *állapotrajzát* fogja adni, tekintettel a mult jogfejlődésére, de minden vonatkozás nélkül a jövő feladataira. Ezen elv érvényesülése előre megjósolta a másnapi gyűlés nyugodt lefolyását, s ha a tanárok értekezlete is ily bölcsen határozott volna, még az a kis parázs izgalom is elmaradhatott volna, melyet másnap keltett a tanári értekezlet megbízásából Fogarassi Albert által benyújtott visszautasító-halasztási indítvány. Ám, még ez sem veszett kárba, sőt igen jó gyümölcsöt termett. Ez adott ugyanis alkalmat egyh. kerületünk nagyérdemű elnöklő főgondnokának, br. Bánffy Dezső őnagyméltóságának, annak a bölcs intelemnek és figyelmeztetésnek elmondására, melyet mai lapunk élén vagyunk szerencsések megközelítő szósznerinti hűségben adhatni. Ezen aranyzavak hatása alatt, a délelőtti vita eredményeként a javaslat általánosságban elfogadtatott, a mit némelyek éretlen kötekedése miatt névszerinti szavazással is kellett másodsor konstatalnia az elnöknek s a délutáni tárgyalás már csak az „állapotrajzi“ vonások szigorú és következetes keresztvitelére szorítkozott, bár itt-ott nem minden érdekesség nélkül való vita során, melyben a vezetőszerepet Váró Ferencz előadó és Pokoly József viték. Estére szerencsésen le volt tárgyalva a fontos javaslat részleteiben is. A kebli szervezeti-reform körüli harc elöcsatározásai is szerencsésen elhalasztattak jobb időkre, az „Utasítás“ készítéséig. Egyelőre újra felengedett a feszültség, eltűnt az ideges izgalom s a második napi tárgyaláson majdnem hozzászólások nélkül fogadtatott el az Igazgatótanács többrendbeli javaslata, úgy, hogy már délelőtt véget ért a közgyűlés. Szinte csodálkozni lehetett e nagy gyorsaságon s az Igazgatótanács iránti bizalmon, mely azonnal helyre állt, mihelyt személyes érdekekre nem vonatkoztak javaslatai.

A gyűlés végének nagyjelentőséget szereztek br. Bánffy Dezső elnöklő főgondnok szavai. Dr. Bartók György püspök a szokott módon köszönetet mondott neki a közgyűlés nevében azon fáradhatatlan tevékenységért, odaadó buzgóságért, melylyel egyházi ügyeinket országos gondjai közt is vezeti. A hatalmas éljenzésre Bánffy báró válaszában mindek előtt köszönetét fejezte ki az elismerésért, mely a közélet munkásának a legfőbb jutalom. Nem tagadja azonban, hogy az egyesek részéről jelentkező bizalmatlanság rosszul esik neki, mert őt eljárásában más, mint az egyház érdeke, nem vezeti. Rang, hatalom, haszon, dicsőség, melyeket nem is keresek — mondja — nem jut nekem e tisztségből; fáradozásaim egyedüli jutalmát azon sikerben keresem, melylyel egyházam ügyeit s ezzel és ebben nagy nemzeti érdekeinket is előbbvihetem. Bizalmukért — a kiknél az van — fogadják köszönetemet; a kik pedig bizalmatlankodnak, azoknak őszintén mondhatom, hogy arra okuk és alapjuk nincsen.

Hatalmas éljenzés zugott végig e szavakra a termen, bizonyosságául annak, hogy báró Bánffy Dezső személyét és szolgálatait egyházunk a régi nagyrabecsüléssel és elismeréssel övezi.

A részletes tudósítást lapunk jövő száma fogja hozni.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1906. márc. 6.

Jelen vannak: br. *Bánffy Dezső* ehker. főgondnok elnök, dr. *Bartók György* püspök, *Kenessey Béla* főjegyző, br. *Bánffy Ernő*, *Lészay Ferencz*, *Váró*

Ferencz, dr. *Sárkány Lajos*, *Sándor János* igazgatótanácsosok és a hivatalnokok.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést megnyitván, a tárgyalás sorrendjét kitüzi.

A theol. fakultáson megüresedett állami ösztöndíjas helyek betöltése iránt előterjesztés tétetett a közoktatási miniszterhez.

A lelkészirodai ügyviteli szabályzat tárgyában a nagyenyedi ehm. tanácsa által beadott indítvány áttétetett a püspöki székhöz.

A kántori kötelességek meghatározása tárgyában a küküllői egyházmegye által beterjesztett javaslat áttétetik a tanügyi bizottsághoz.

A perecseni kápláni díjlevél jóváhagyatott.

Karácson György fülei lelkész mellé káplán alkalmazása engedélyeztetett.

Székelyudvarhelyi kollégiumunknak egyik miniszterileg kinevezett tanára közgyűlési tagsága iránt tett előterjesztése a rendkívüli közgyűlés elé nem volt terjeszthető, hanem ebbeli kérésüket ujítsák meg a rendes kerületi közgyűlés előtt.

Magyardécei buzgó lelkész aa. az általa szervezett dalkar közreműködésével s népesebb ehközségekben koncertek tartása útján templomépítési alapgyűjtését tervezi, a mihez az igazgatótanács egyházkerületünk területére megadta hozzájárulását, bár az eredményhez nem sok reményt fűz, miután a közreműködők útazása, ellátása sok költséggel is jár.

Sepsibessenyői, szotyori és szacsvai ehközségek interkaláris jövedelmének építkezésekre fölhasználása engedélyeztetett.

A kolozsvári kollégium ajtoni birtokának eladási szerződése jóváhagyatott.

A theol. fakultás 1906. évi költségvetése némi megjegyzésekkel jóváhagyatott.

Fogarasi ehknek az egyik papi s a tanítói fizetések rendezése iránti határozata nem volt jóváhagyható, hanem utasított, hogy az összes tisztviselők javadalmát egyöntetűen igyekezzék rendezni.

A kolozsvári theol. fakultás épületének villanyvilágítással való berendezése, fedezet hiányában nem volt teljesíthető.

A Mikó-alap elhelyezése tárgyában tett intézkedések tudomásul vétettek.

A Szeretetház 1905. évről beterjesztett három rendbeli számadása jóváhagyatott.

Az Erdélyi ref. egyházkerület történetének jutalomkönyvül való alkalmazása kollégiumaink figyelmébe ajánlatott, ugyszintén a theol. előljáráóság is fölkéretik, hogy találja módját annak, hogy a theologus ifjak a négy év alatt e művet megszerezzék s illetve egyházkerületünk történetét megismerjék.

Tudomásul vette az ig.-tanács, hogy a szászvárosi kollégium a Kisfaludi-társaság alapító-tagjai sorába belépett, bár erre előleges engedélyt nem kért.

A fogarasi tanítói lak építésére vonatkozó tervek közül a Szalay Ferencz ehmegyei műszaki előadó aa. által átdolgozott tervet fogadta el az igazgatótanács.

Szászvárosi kollégiumunk a délelőtti lecke-rendszer megszüntetésére vonatkozó igazg.-tanácsai határozat elleni felebbezése a rendkívüli közgyűlés tárgysorozatába nem volt felvehető.

Sepsiszentgyörgyi kollégiumunknak a magosabb fizetési fokozatok beállítása, székelyudvarhelyi kollégiumnak a tanári szálláspénzek felemelése tárgyában kelt kérései figyelembe vehetők nem voltak.

A szentistváni rendes papi állás üresen hagyása engedélyeztetett, a s.-lelkész kinevezése azonban főtt. püspök aa. hatáskörébe tartozik.

A tanárjelölő bizottságba az igazgató-tanácsot Lészay Ferencz és Váró Ferencz képviselik.

Köszönettel vette tudomásul az ig.-tanács, hogy

Szacsuvay Sándor főgondnok aa. a Szeretetház javára 4000 korona alapítványt tett.

Udvarhelyi egyházmegyénk két szegény egyház-községének 15—15 drb énekeskönyv adományoztatott.

A Szeretetház keblbi bizottsága tárgyalás alá vette az épület nagyobb arányu kibővítését, a mi circa 60—62000 korona költséggel jár, bemutatván egyidejűleg egy kisebbszerű építés tervét is.

Hosszabb eszmecsere után az ig-tanács a kisebbszerű építkezéseket teljesen elegendőnek találta s ily irányban való további eljárásra a Szeretetház keblbi tanácsának az engedélyt megadta.

Ezzel az ülés véget ért.

M. . . y.

Buday Elek dési ref. el. isk. igazgató.

Kinek fejezzem ki részvételem nemes szived dobbanásának megszűnése felett, drága jó barátom? Az egyszerű kálvinista parokhiában — azt hiszem — nincs már senkid; az Ur szolgálja, a te jó atyád, tudom rég pihen már Szentegyeden, édes anyád is rég alussza siri álmát; testvéreid, kiket te gondoztál, neveltél szerény fizetésedből, szerteszt a hazában, előttem ismeretlen helyeken siratnak most; családod nem volt, nem maradt. Talán nincs is már senkid, pedig a tied volt mindenki, a kinek öröme vagy bánata volt, szegény és gazdag, nagy úr és koldus, a kiket csak láttál, a kinek nemes örömben osztozó bánatra, sorscsapásban résztvevő, igaz szivre volt szüksége.

Szolnokdobokában s azon tul is messze egy kis világ, de a mely egész világ volt, akkora, mekkorát rajtad kívül más, egy ember be nem tölt, mindenkié voltál. És mindazoknak keblében még most is ott ül a megdöbbenés hirtelen halálad felett. Messze szakadva onnan, nincs ki előtt elmondjuk szóval, téged tisztelő feleséggel, azt a kibeszélhetetlen fájdalmat, mely keblünk megdöbbenése óta halálhired felett betölti szívünket.

Mindennap hull szemünk könnye; nincs óra, hogy panaszos szó ne keljen ajkunkor: s még sem mulik szívünk keserősége.

Nemcsak a jóbarátot siratjuk benned, mert hiszen barátot kaphatunk mindazok, kik benned azt is elveszítettük, de kibeszélhetetlenül fájlalom a nemes keresztyén ember kiszakadását egy kis világból, ezrek társaságából, hol Krisztus apostola volt, gondolat, szó és cselekedetben evangéliumi ember; e korban egyetlen, utol nem érhető, túl nem szárnyalható. De nem beszélek érdemeidről. Lelkem fájdalmas érzelmait, mély bánattól boros hangulatát is csak azért mondtam el, hogy nagy szived példája vonzon másokat; mert oly igen nagy szüksége van a mi világnak jó emberekre. Ugynevezett *nagy emberünk* van elég, *de talpig emberünk* kevés.

Mindkettő találó kifejezés reád; méltán mondta rólad az ilondai templomszentelésen egy jól értékelő tanárunk:

„Buday bácsi nem is egyén, hanem egy eszme, egy fogalom“; igen, a vallásosságnak, hazafiságnak, kötelességteljesítés, önfeláldozás, áldozatkészség, részvétteljes szív s annyi más szép erény egyesítve. Te vagy „jó Buday Elek“, Te „Buday bácsi.“

Az Ur előtti viszontlátásig, ha érdemesit, hogy ott legyek, hova hitünk szerint te jutottál — Isten veled!

Vizakna, 1906. február 28.

Incze Lajos.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség jentartja saját elhatározását.

„**Voltak-e Jézusnak testvérei?**“ E czimen rendkívül érdekes vitairat jelent meg Masznyik Endre dr. pozsonyi egyetemesev. theol. igazgató tanártól. A vitairat voltaképp válasz Hanuy F., Boroviczenyi S., Giesswein S., Huba Gy., Werdenich E., Kovács S. és több más róm. kath. theologiai doktornak és tanárnak a „Budapesti Hirlap“ 1906. január 6-iki, továbbá a „Dunántuli Hirlap,“ a „Veszprémi Napló,“ a „Magyar Állam,“ a „Pressburger Tagblatt“ s más fővárosi és vidéki lapokban ugyancsak január hóban megjelent s „Mária örök szüzességét“ védelmező cikkeire. Masznyik Endre dr. a felvetett kérdéshez, mint történetíró, tudományos állásponttól igen komolyan és alaposan szól hozzá s terjedelmes (4 nyomtatott ivnyi) vitairatában a laikusok által is könnyen megérthető modorban, igen élénk és élvezetes előadásban tárgyalja ugy a főkérdést, mint az azzal összefüggő többi kérdéseket is, így nevezetesen a Szent lélektől való fogantatásnak, a Jézus családfájának, a Jézus elsőszülöttségének és testvéreinek feltevése érdekfeszítő problémáit. Fejtegetései a kereszténység eredetére és őskorára sok tekintetben egészen új világosságot vetnek s e részben különösen nálunk kétségkívül igen széles körben a legnagyobb feltűnést fogják kelteni. S meg vagyunk arról győződve, hogy azt az igen szép és tanulságos vallási vitát, a melyhez hozzáfogható hazánkban még alig volt s a melynek a szóban forgó vitairat minden fázisát (az ellenfelek összes érveléseit is) szemünk elé tárja, a komoly érdeklődők szívesen követik és igaz lelki gyönyörűségüket találják abban az ékes tudományos fejtverzetben, a melylyel a vitatkozó egymás ellen felvonulnak. A vitairat Kókai Lajos budapesti könyvkereskedő kiadásában s igen szép kiállításban jelent meg s 1 Kor. 20 fillérért minden könyvkereskedésben kapható, de megrendelhető magánál a szerzőnél is Pozsonyban.

TÁRCZA.

A borszéki ev. ref. egyház ismertetése.

A templomalap elszámolása.

Borszéken evang. reform. egyházzól, abban az értelemben, a mit az egyház fogalma kifejez, beszélni nem lehet, mert ott állandó hiveink nincsenek, következőleg egyházunk sincs. Az egyház látható teste egy darab 300 □ öl templomhely, mire a mi hitünk templomát, a buzgó hivek adományából, a Mindenhátó Isten segedelmével megépíteni akarjuk. Állandó hiveink nincsenek, de azért a fürdőn, egy protestáns templom építését, ugyszólva parancsolólag követeli, az évenként ott megjelenő protestáns fürdővendégek nagyszáma.

Az építés szükségének e kényszerét azonnal fölismerte b. e. Szász Domokos, midőn 1888-ban terhes munkája után párheti pihenőre, először jött a borszéki fürdőre. Pihenni jött, de a pihenés kényelmét nem élvezhette, mert alkotni vágyó lelke itt ismét egy újtrre lépett, hol az áldások bőségében a Teremtő Istennek pazar keze tünt szeméi elé, hol az erdők bámulatos gazdagsága — lent a völgy ölében — a föld belsejéből feltörő gyógyvizek bővsége, az ozondús levegő ujéletre keltő tisztasága s virágok illata, a madarak éneke, az erdők fáinak lassan zugó csendes beszéde, mind, mind az Istenre mutat; hozzá

emel és mégis az Ő szent fiának nincs hová fejét lehajtani.

Előtte a protestáns hitben élő fürdővendégek nagy száma, kik szomjuhozzák az örökéletnek vizét, de annak tiszta forrását itt nem találják. Teste pi-henni akar, de folyton munkáló lelke küzd, dolgozik, gondolatok ostromolják, vágyak emelik a magasságba, lába alatt a föld szépsége, gazdagsága, de ő az égben jár, Istennel társalog, tőle kér segílyt a lelkében megszületett eszme megvalósítására; s ha áldá-sos eszméjét — kora halála miatt — még sem való-síthatta meg egészen, halvetette a további munkál-kodás alapját, megjelölte az irányt, a melyen haladva a czélt elérhetjük.

De a régi intézményekhez ragaszkodó szokás, a nyugalom kényelmében tetszelgő önszeretet elébe állottak, s az igaz törekvés útjába akadályokat gör-dítettek, a miért meg kellett vivni itt is az igazság-nak harcát. Azonban Szász Domokos — ki mindig az Isten ügyét szolgálja — nem réttent vissza soha az akadályoktól, sőt épen azok accélozták erejét és segítették legszebb diadalaihoz.

Borszéken sem törődik a kicsinységekkel, nem latolgatja az akadályokat, hanem személyesen megy az igazgatósághoz, ő maga kér egy házhelyet az Istennek és pedig a Jókai-ut fölötti szikladomb elő-fokán. Az igazság ereje kitérést nem enged, a kérést nem utasíthatják el, a kért helyet azonban nem adják, mert — szerintük — az a róm. kath. templom szá-mára van kijelölve, hanem lent, egy mást, a Jókai-ut által körülkerített helyet engedtek át.

Igy kapott Szász Domokos egy 300 □ öl terü-letet tevő templomhelyet Borszéken, mi törvényszéki megerősítéssel a mi egyházunk tulajdona. A templom-hely megszerzésével meglett téve az első lépés az egyház megalakítására, s az mint szórvány a csik-szeredai körlelkésségbe osztatott be, oda is tarto-zott 1893. év végéig, mikor onnan elszakítva a kö-zelebb fekvő topliczai körlelkésséghez csatoltatott.

A szervezkedés első idejében, sőt a Szász Do-mokos életében az istentiszteletek tartásának rendje — templom hiánya miatt — nem volt megállapítva, hanem évenként a fürdő egyik vagy másik helyén a püspöki titkárok, vagy valamelyik ott üdülő pap végezték a templomozást, a fürdővendégeknek nagy-mértékben megnyilatkozó érdeklődése mellett. — A rendes istentiszteletek tartását a Szász Domokos halála évében 1899-ben a körlelkész vezette be, állandó helyül jelölvéni ki a Kossuth-kut épületét; itt tartjuk ma is istentiszteleteinket.

A templomhely megszerzése után azonnal hozzá fogott Szász Domokos az építési alap gyűjtéséhez. Társadalmi uton indította meg a gyűjtést s annak keresztülvitele végett egy gyűjtőbizottságot alakít-tott. E bizottság elnöke volt b. e. id. Eltető Albert, pénztárnoka Katonay Gyula. A gyűjtés nagy terje-delemben, szép eredménnyel indult meg és folyt tovább, úgy, hogy az 1897-ik év elején 1741 forint 90 kr. volt.

Többször hallottam közvetlen a püspök ur szá-jából, hogy a nevezetesebb fürdőkön lévő egyházak templomépítési céljára a conventtól 5000 frtot kért és kapott, miből 2000 frtot a topliczai, 500 frtot a gy.-szentmiklósi templom építésére adott, 1000 frtot pedig a borszéki templom építési alap gyarapítására a központban helyezett el. Ez az összeg, hogy tény-leg megvolt-e, s ha megvolt, később mire fordítat-tott, hová lett, nem tudom? Ma nincs meg, sem a templomalap összegében, sem külön e célra fenn-tartva, de sőt az alap számbavétele alkalmával tett azon jelentésemre, hogy 1000 frt a központban van elhelyezve, az igazgatótanács 5169—1900. sz. alatt csaknem dorgálólág utasít rendre, mondván: a kör-lelkész elfeledte az általa végzett ügyeket, mert Bor-

szék javára egyáltalán sem gyűjtés nem eszközöl-tett, sem pedig segíly nem adatott, s így a köz-pontban pénze nemcsak hogy nincs, de nem is volt. Ezzel kapcsolatosan a topliczai egyház 2000 forint segílyére azt mondja, hogy: „az a nyereségtöbblet-ből adatott.“

Itt megjegyzem, hogy a borszéki 1000 forint segílyre vonatkozólag sem jegyzőkönyvi határozatot, sem hivatalos leiratot nem láttam, nem kaptam, ha-tározott tudomásom tehát arról nem volt, a mit tud-tam, azt Szász Domokos püspöktől hallottam s arról mindig ilyen értelemben írtam, beszéltem.

De, hogy még is kellett lenni e célra valahol — ha nem is konventi segíly — bizonyos 1000 frt, azt igazolja azon tény, hogy Szász Domokos 1897. elején, a templomépítés megkezdését sürgeti, a tul-irottat pedig márczius 25-én az addig begyűlt ösz-szeg kimutatására, alkalmas építész keresésére s azzal az építésre vonatkozó szerződés megkötésére utasítja. Az építés megkezdésére minden intézkedés megtéetett, de a terv és költségvetés tulmagassága s az annak megvalósítására szükséges pénz hiánya miatt az építés mégis elmaradt.

A társadalmi uton gyűjtött összeg ekkor 1741 frt 90 kr volt. Ezzel pedig az építésre még csak gondolni sem lehetett, ha nem állott rendelkezésre a kérdéses 1000 frt, mit megerősíteni látszik Molnár Lőrincz akkori püspöki titkárnak — a püspök ur megbízásából — 1897. június 15-én alulirothoz kül-dött levelezőlapja, melyben azt írja: „A mélt. püspök úr megbízásából arra kérem, hogy az általam elkül-dött borszéki templom tervrajzát és költségvetését sziveskedjék visszaküldeni; u. i. t. i. a terv kereszt-ülvitelére nincs elég pénzünk, ezen esetben kisebb-ről kell gondoskodnunk, mely úgy 3500 frtnál ne kerüljön föbbe. A tervrajzot itt Kolozsvárt elkészít-tetjük.“ Miért beszél 3500 frtról, ha a gyűjtött ösz-szeg 1741 frt 90 kr; ezen kívül pedig semmi más-nemü adomány vagy segíly e célra rendelkezésre nem áll? Ezek voltak azon indító okok, melyeknek alapján, az alap számbavétele alkalmával azt jelen-tettem az igazgatótanácsnak, hogy az építés céljára a társadalmi uton gyűjtött összegben kívül 1000 frt konventi segíly a központban van elhelyezve. De ha akkor nem volt s ma sincs, most a kedvezőbb pénz-viszonyok között tán nem lenne nehéz megszerezni.

A terv és költségvetés visszaküldetett, de egy kisebb, a célnak megfelelő és a fönnebb jelzett összeggel megvalósítható újabb terv készítése elma-radt s azzal elmaradt a templom építése is. Ennek oka azonban nem csak a pénz hiánya volt, hanem igen nagy mértékben az is, hogy sokak véleménye szerint a templomhely a célnak nem felel meg és pedig először azért, mert a fürdőtelepen kívül, annak az alsó végén van, másodsor azért, mert a talaj annyira laza, hogy czölöpözés nélkül rá keményebb épületet építeni nem lehet.

Érezte ezt Szász Domokos is, meg is próbálta többször: ajándékozás, csere vagy vásár által a hely kicserélését, de soha sem sikerült.

Az igazgatóság, illetve a választmány a kicseré-lés elől mindig kitért, annak útját elzárta. Ajándé-kozás folytán sem sikerült, mert jöllehet, 1897-ben Lázár Geróné följánlott egy alkalmasabb helyet — a mihez számot tartott — de nem volt az övé s így az ajándékozás nem sikerült.

A következő évben gyergyóditrói gyógyszerész Szathmári János ajánlott föl egy újabb helyet, a milléniumi emlék mellett, annak keleti oldalán, de ez a fürdővendégek közül igen soknak nem tetszett, mert véleményük szerint igen emelkedett pontnn fekszik, az oda kijárás igen nehéz és fásasztó.

Szász Domokosnak állandóan az volt a törek-vése, hogy a templomot — ha csak lehet — a saját

villája mellett lévő pusztá telekre építsük föl, a vilájában pedig egy szobát a szolgáló pap számára akart föntartani. A szomszéd telek azonban a gyermekóditrói körjegyző volt, ki a kérdéses időben (1898.) hajlandónak mutatkozott a meglévő templomhellyel kicserélni, 300 frt utánpótlás mellett. Az ügy keresztülvitelét odavaló buzgó hívünk, Szathmáry János vállalta magára, ki ugyanakkor azt az ajánlatot is tette, hogy ha sikerül a cserevásár, ő hajlandó 100 frton felül a többit sajátjából fedezni.

Fájdalom, hogy e cserevásárt a legjobb akarat tal sem sikerült keresztül vinni.

A múlt évben (1904.) a fürdő új bérlője, a körlelkész kérésére azt ígérte, hogy a róm. kath. egyház tervbe vett új templomának rövid időn való felépítésével az általok eddig használt templom fölöslegessé válik s akkor azt átadja a mi egyházunknak. Azonban később belátta, hogy ígérete hatáskörét túlhaladja s így általa meg sem valósítható.

Igy hiúsult meg eddig minden nemes törekvés, mi egy alkalmasabb templomhely szerzésére irányult.

Az építésre vonatkozó buzgó igyekezet soha nem szunyadott, de megvalósításának, az anyagi erő csekély volta mellett, igen nagy akadálya volt a templomhelyre nézve, éppen a vezető emberek között, máig fönnálló nézeteltérés. Most legujabban ismét némi kilátás mutatkozik a kicserélésre, de még eddig pozitív eredménye nincs semmi.

Ezek a nehézségek állották útját s ezek akadályozták Szász Domokost egyik igen szép tervének, a borszéki templom építésének keresztülvitelében. Kora halálával pedig (1899. január 8.) kiesett a munka kezéből, sőt egy bizonyos ideig az egész ügy — mint a kormány nélküli hajó — a munkások legjobb akaratára mellett is alig tudott pár lépést előre haladni.

E bizonytalanságból ragadta ki az építés ügyét s vitte hatalmas lépéssel előre a cél felé dr. Bartók György erdélyi püspök 1901-ben.

Ez év nyarat egész családjával a borszéki fürdőn töltötte s megnyerő modorával, a nála megszkott ékesszólással és az igazság erejének hatalmas fegyverével, mint hajdan ama kettős tüzesnyelvek a tudatlanság sötétségéből, úgy rázta föl a tétlenség közönyéből a megzsibadt lelkeket s ragadta magával a buzgó tevékenység és áldásos munkásság terére.

Augusztus 4-én templomozást tartottunk, mikor a tette buzdult keresztényeszeretet 81 kor. 05 fillért tett a perselybe, miből 20 kor.-át debreczeni gazdag polgár Nagy Bálint adott, ki ugyanakkor azt az ígéretet tette, hogy a templom számára a saját költségén egy harangot fog venni.

A püspök ur kezdeményezésére és vezetése mellett aug. 13-án hangversenynyel egybekötött mulatságot rendeztünk, mi 1005 koronát hozott. Sőt 17-én a püspök maga prédikált, buzdítva a hiveket a további munkára, s jelezve mintegy ezáltal azt, hogy ő, mint az egyháznak legelső munkása, annak minden ágában részt kíván venni.

A szép siker és a tette buzdult áldozatkészség indították dr. Bartók György püspököt arra, hogy ha kemény kőanyagból fedezet hiányában nem építhetünk templomot, a fürdővendégek lelki szükségéi kielégítésére építsünk sürgősen fából egy imaházat.

Ilyen értelemben — még Borszéken léte alatt — tervet és költségvetést készíttetett, de a költségvetés így is 7589 kor. 84 fillérre emelkedett.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk két napos késedelmét a kerületi közgyűlés okozta, melyről csak egy hét múlva emlékezhettünk volna meg, ha rendes időben megjelenik a lap. E ké-

sedelemmel megnyertiünk annyit, hogy legalább általános képét már most adhatjuk közgyűlésünk lefolyásának.

Br. Bánffy Dezső egyházkerületünk főgondnoka, ki ma a politikai érdeklődés központja is, újra példát mutatott a kötelességteljesítésben. Más négy világi főgondnok társát betegség vagy egyéb távol tartották közgyűlésünkől; ő itt volt, mint katona őrhelyén s teljesítette a nála megszokott eréllyel, pontossággal és korrekt pártatlansággal elnöki tisztét. Annál nagyobb visszatetszést keltett az az izetlenség, mely egyik szavazásnál, a felállásból konstalt többség megállapítását az elnöknek, a pad alól ugyan, de hallhatólag kétségbe vonta. Az ezen eljárás felett méltán indulatba jött elnök erre névszerinti szavazást rendelt el s kitünt, hogy a többség 108, a kisebbség 54 szavazat. Az elnöknek persze meg volt a maga fényes elégtétele. Ez az eset volt alapja a némelyek bizalmatlansága feletti megjegyzésének. Mi nem csodáljuk, ha Bánffy kényes elnöki reputációjára; de azért ép' ez esetre való vonatkoztatással kérjük, ne tulajdonítson fontosságot a dolognak. Vannak emberek, a kiknek bizalmatlansága bántó nem lehet, főleg ha — mint e jelen esetben is — idegen forrásból ered.

Új rendes tanár. A most lezajlott rendkívüli egyházkerületi közgyűlés sepsiszentgyörgyi Székely-Mikó kollégiumunkhoz a történelem-latin tanszékre rendes tanárrá két jelölt közül *Csutak* Vilmost választotta meg 124 szavazatból 119-el. *Csutak* egykor kiváló növendéke, legutóbb pedig évek óta helyettes tanára volt annak a kollégiumnak, melynek most rendes tanárává választott. — Kipróbált egyéniség és munkaerő, kitől csak jót várhat egyházunk tanügye. A bizalomnak majdnem egyhangu megnyilatkozása elismerés a multra, elkötelezés a jövőre nézve. Adja Isten, hogy teljesen beváltson minden hozzáfűződő reményt. Gratulálunk!

„**De nobis sine nobis**“ czim alatt a M. Szó általa 5 napra jósolt s 1^{1/2} nap alatt bevezett kerületi közgyűlésünk alkalmából valami nagyon tájékozatlan pennából egy kis cikkekcskét közöl, melyben az erdélyi egyház autonómiájának demokratikusabb alapokra való helyezését sürgeti. Ennek hiánya szülte — mondja — hogy az egyházkerületnek több mint egy millió forint szilárd értékpapirjait az „egyházkerület gondnoksága“ addig csereberélte, míg a vagyon nagy része odalett. Bánffy főgondnok ugyan — mondja tovább — felszólította az igazgatótanács tagjait, hogy a spekulációért hordozzák a vagyoni felelősséget, de azok nem akarták s így az egyh.-kerület egy millióval szegényebb lett. Ha most sem vonják felelősségre az „igazgatóságot“ a millióért, — legalább csináljanak olyan autonómiát, hogy az egyházi közéletet annak nagyjai és kicsinyei egyformán ellenőrizhessék. Mert a vezetőség most mindent „az alsó papság“ nélkül, de nobis, sine nobis végez. — E sorok, melyeket eléggé jellemeznek az idézett részek, bizonyára valami nagyon is „alsó pap“ kezéből származhattak. Hallotta, hogy harangoztak valahol, de azt sem tudja merre? Szomorú dolog, hogy ily tájékozatlan kezekből ad ki eféle súlyos dolgokat egy lap, mely maga folyton hangoztatja a tisztességes sajtó felelősségét azokért, a miket ir s bead a hiszékeny közönségnek!

A kalotaszegi egyházmegyei egyházi értekezlet fiókkörei. A kalotaszegi egyházmegye egyházi értekezlete a múlt év tavaszán Nagymáson elhatározta, hogy az értekezleti élet és tevékenység fokozása céljából fiókköröket létesít. Ezeknek a fiókköröknek a hivatása kicsinyben ugyanaz, a mi az egyházmegyei vagy egyházkerületi értekezleteké, de gyűlései teljesen bizalmas természetűek; nem is gyűlések, hanem összejövetel. De éppen azért, mert bizalmasabb jellegűek, sokkal érzékenyebbek az egyházi élet jelenségei iránt s éppen ezért igen alkalmasok arra, hogy az egyházmegyei s tovább az egyházkerületi értekezletek számára anyagot szolgáltatassanak. Kalotaszegen négy ilyen fiókkör fog alakulni. Ezek közül a nádasmenti, mely nyolcz ekklézsiát foglal magában, február hó 13-án tartotta alakuló összejövetelét Darócson. Jelen volt ngos Lészai Ferencz ehm. gondnok s Lészai Ferenczné ő nga s a fiókkörhöz tartozó papok.

Elnökké választott Biró András daróczbogártelki lelkész. A gyűlés egyik tárgya volt annak megbeszélése, miként lehetne a „Vasárnap“-nak nagyobb elterjedést biztosítani. A jelenvoltagek az értekezlet előfizetők gyűjtésére hivta fel; nagyon üdvösnök találná, ha papságunk népszerű dolgozatok irásával szellemileg is segítségére menne a „Vasárnap“-nak. De legérdekesebb eszmecsere indult meg a felett, hogy egyházunk hiveit mi módon lehetne nagyobb hűségre és érdeklődésre ébreszteni. Szinte egyhangú volt az a vélemény, hogy ezen a téren lelkészeink buzgó hite a Jézus Krisztusban lehet az egyedüli eszköz. A felekezeti öntudat emelésére, ébresztésére leghatalmasabb eszköz lenne, ha elmélyednének papjaink a nagy reformátorok: Kálvin, Zwingli, Luther *egyéniségének* ismeretében, azok eszmevilágába, gondolatmenetébe bele élnék magukat. A papnövendékek részére különösen üdvös dolog lenne, ha a reformátorok életét közvetlen adatok alapján megismerhetnék. E kettő: a Krisztusba vetett őszinte hit és a reformátorok egyéniségének felelevenítése által a társadalmi élet terén otthonos, finom modoru papság ismét felfogja deríteni a magyar ref. Sion régi dicső korszakát. Eppen ezért a papnövendékek tudományos képzése mellett módot kellene találni arra is, hogy a társadalmi érintkezés minden formáját elsajátíthassák. Ez volt a jelenvoltagek véleménye ebben a fontos kérdésben. A fiókkör értekezleteinek eredményét közli a többi körökkel is s az egyházmegyei értekezlettel is, hogy az összekötetés a lehető legelőkelőbb legyen. (E. L.)

Vallási őrjögés a nazarénusok között. A nazarénusok utóbbi időben messzemenő agitációt fejtenek ki az Alföld lakossága között. A nazarénus hittérítők fanatizálják hiveiket és különösen az asszonyok fogékonyak a nazarénus tanok iránt. A nazarénus propaganda középpontjai Hódmezővásárhely, Nagykovács és Kecskemét városok. Innen mennek a nazarénus apostolok faluról-falura és különböző eszközökkel sikerül az asszonyokat tanáiknak megnyerni. „A nagy testvérek“ — így nevezik papjaikat — ugyszólván hipnotizálják szerencsétlen áldozataikat, a kiket lelkileg teljesen tönkre tesznek. Néhány hónap óta a nazarénus propaganda középpontjain ismételtén megtörtént, hogy „az egyedül igaz krisztusi tanok“ követői vallási tébolyba estek. Míg ez csak szórványosan fordult elő, nem szenteltek neki figyelmet, utóbbi időben azonban szinte járványszerűleg lépett fel. A betegek a feltámadt Krisztust látják, behunynt szemmel órákon át imákat mormognak és irtóznak a profán emberekkel való érintkezéstől. Kecskeméten négy hét óta több mint két tucat embert fogott el vallási őrjögés és csak a legutóbbi vasárnapon öt asszony örült meg hirtelen az utcán. Az említett asszonyoknál az őrjögés az istentisztelet után tört ki, a melyet Gombár Lajos, a kecskeméti „nagy testvér“ házában tartanak, a ki a polgári életben egyszerű szabómester. A rendőrség vizsgálatot indított, a mely megállapította, hogy az istentiszteletek lefolyása nem oly egyszerű, mint azt általában hitték. A hívők óráig némán imádkoztak és szemeik szüntelenül a papon csüngtek, a ki ájtatos szavakat intézett hozzájuk, mialatt egy nyitott kemenczéből hatalmas füstfelhőt bocsátott ki. A „templom“ egyszerű tágas szoba, a falakat bibliai mondások díszítik. A szerencsétlen öt asszony közül kettő menthetetlenül elveszett és egyelőre a kórházba vitték őket. Hódmezővásárhelyen és Nagykovácsön is járványszerűleg lépett fel a vallási őrjögés, úgy, hogy a hatóságok az istentiszteleteket és a vándorgyűléseket kénytelenek voltak betiltani. A nazarénusok között nagy az elkeseredés és kijelentették, hogy sem börtön, sem üldözés nem lesz képes őket Krisztus hitétől eltéríteni.

A pánczélcehi ev. ref. egyházközség kérése. Főlemeljük szavunkat ti hozzátok, kik gazdagok vagytok a hitben és gazdagok vagytok a szent magyar haza és magyar nemzetünk szeretetében: hallgassátok esdő kérésünket! Távol az édes haza központjától, dobogó szívetől, Erdély északkeleti bércei között, Szolnok-Dobokavármegegyében, a csáki gorbói járásban van kis községünk: *Pánczélcehes*. Járásunk 30,000 lélekszáma közül csak 1000 magyar és abból csak 500 református és abból csak 239 lélek lakik falunkban és alkotja a pánczélcehi ev. ref. egyházközséget; a többi 260 lélek 10—15 községben szertesórva él olyan nemzetiségek között, kik nem beszélnek nyelvünket, nem értik nemzeti eszményeinket! Ha megszűnik egyházközségünk fennállása: akkor vége vidékünkön a magyarságnak! De nem fog megszűnni, nem

engedjük, hogy megszűnjék, mert lankadatlan buzgósággal, keresztyéni hittel és hazafiui lelkesedéssel munkálkodunk Istenünk gondviselésének ölelő karjai között és szeretetének védő szárnyai alatt, hogy egyházunk növekedjék és virágozzék! Most is csekély erőnkől új, szesz organát szerettünk, templomunkat újra fedettük, új kántor lakot kell építenünk és fillért fillérré rakosgatva, saját erőnkől mintegy 100 korona értékű kő- és téglanyagot szerettünk, mely templomunk mellett halomban a munkást várja: *tornyot* akarunk építeni Isten dicsőségére, honnan szőljon az imára hívó harang, hogy a kik hallják szerteszt a vidéken, dicsérik az Urat! Most már építenénk, munkálkodnánk, de összehordott pénzünk még nem elég, saját erőforrásunk kiapadt, igyekezetünknek támaszra van szüksége: mert csak úgy építhetünk, ha a könyörülő szeretet segít rajtunk! Ezért fordulunk hozzátok keresztyén testvérek, magyar társadalom! alázatos kéréssel segélyért, gyámolításért! Édes Jézusunknak, a szeretet és könyörület nagy mesterének biztató szavaival kopogtatunk be tihozzátok: „Kérjétek és megadatik nektek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitattik nektek!“ (Máté ev. VII. r. 7. v.) Hallgassátok meg esdő kérésünket, adjatok filléreitekből, kiknek az Isten adott; ne tagadjátok meg tőlünk a segélyt, mert kétszeresen kedves dolgot cselekesztek Isten előtt: építitek az Úrnak házat és szerettek lelketeknek gyönyörűsége! Adjatok ti, kik büszkén valljátok magatokat Árpád unokáinak és kik óhajjátok, hogy zengzetes magyar nyelven imádhassák utódaink Istenüket! Istennek áldása és kegyelme legyen tirajtatok és ihlesse meg az Úr szent lelkével lelketeket, hogy esdő kérésünket halljátok meg és jöjjetek segítségünkre!! A pánczélcehi ev. ref. egyházközség nevében és megbízásából: Pánczélcehesen, Bodor Károly, főgondnok. Gáspár János, ref. pap. Szőke Albert, jegyző. — E kérést úgy az esperes, mint az egyházkerület püspöke a hivek jóakaratu figyelmébe ajánlják. Magunk is a legmelegebben ajánljuk támogatásba. A kiknél pedig „Gyűjtőívek“ vannak, bármily csekély adománynyal siessenek e hó végéig azokat a pánczélcehi ref. papi hivatalnak beküldeni.

Hálás köszönet. Egy igen kedves és kellemes kötelességet teljesítek, mikor egyházközségem presbiteriumának megbízásából a nyilvánosság terén is hálás köszönetet mondok a kolozsvári „Közhasznú Szövetkezetnek“ azon humánus és áldozatkész segélyéért, mellyel szegény egyházunkat 50 kor. betét segéllyel segélyezni kegyeskedett. Fogadja az igazgatóság úgy a magam, mint egyházam hálás köszönetét. Mezőnagycsán, 1906. február 26. Péter Antal, ref. pap.

Nyilvános köszönet és nyugtázás. A Szeődemeteren — Kölcsey Ferencz születése helyén — építendő ref. templomra ujabban ismét a következő kegyes adományokat vetők: a henczidai, tabajdi és sárkereszturi 1—1 kor., a bácsfeketehelyi, aradi, kémeri, kabai, törökszentmiklósi, nyirbogáti, bethleni, mezőberényi, tiszakürti, b-nagybajomi, döghei, lévai és magyarói 2—2 kor., b-szentmihályi 3 kor., h-hadházi, b-udvari, h-szoboszlói, gyomai és szatmári 4—4 kor., szentesi és rákospalotai 5—5 kor., szalacsi, nagykovácsi és hmvásárhelyi 10—10 kor., a kecskeméti ev. ref. egyház pedig 20 kor. Ref. lelkészek gyűjtése: Németh Zsigmond Alsok-Sarkad 4.66, Mátéka József Búrgezd 6.30, Szász Ferencz Kusaly 7.30, Botka Károly N.-Doba 7.64, Patay Lajos M.-Görösöl 10.48, Nagy Zsigmond Balla 11.50, Bod László Peér 14.26, Tankó Béla Szászváros 18.28, Nagy Lajos N.-Paczal 19.80, Veress Imre Iriny 21.33 és Abaházy József O-Liszka 23.90 kor. Ev. ref. főgimn. tanári kara Pápa 3.60 kor. Ref. főgimn. ifjuság Zilah 10 kor. Közs. előjáróság N.-Léta 3.39 kor. N-dobosi körjegyző 1.30, t-szántói körjegyző 3.24 kor. Werséuyi Róza s.-bányai óvónő gyűjtése 14.10 kor. Péchy Imre zsbói fős. bíró gyűjtése 42.40 korona. Péchy Margit urnő, Sárközujlak, gyűjtése 102 kor. B-Ujváros község 2 kor. Mezőberény közs. 3 kor. Genes község 5 kor. Zilah város 10 kor. Kolozsvár város 50 kor. Lévy Lajos n.-kerekii, Kádár Lajos n.-kanizsai, Birtha József lévai és Zsigmond Ferencz ártándi ev. ref. lelk. 1—1 kor. Török Vincze t.-eszlári ref. lelkész 2 kor. Dicsőfy József debreczeni ref. lelkész s egyh. ker. főjegyző 3 kor. Petri Elek budapesti ref. lelk. 4 kor. Összesen 516.48 korona. Gyűjtésünk eddigi eredménye a már korábban nyugtázott adományokkal 1703.63 kor. Midőn az itt felsorolt kegyes adományokat is hálás szívünk egész melegevel megköszönjük, egyszersmind a fájdalmas panasz hangját sem némíthatjuk el azok irányában, kik gyűjtőívünket „ad acta“, vagy éppen a papirkosárba helyezték. Közöttük sokan lehetnek, s vannak is, kiktől méltán remélhetné egyházunk, magyarságunk a maga erősítését anyagi téren is, imé hiába! Így hát a mi templom-építési szándékunk is — kevés reményünk lévén a gyűjtés további eredményéhez — roskadozó imaházunk renoválására

fog pusztán szoritkozni. Hogy azonban ezt is megteheti immár, ezért a hálás elismerés azokat a jókedvű adakozókat illesse, kik szívöknek jó gyümölcséből e helyt lakó feleinknek is juttatni kegyesek voltak. Kelt Szeődemeteren, 1906. február 20. Kovács Zsigmond ref. körlelkész, Bikfalvy Elek egyh. gondn.

GYÁSZROVAT.

Décsey Károly. Ma vettük a nagyenyedi ev. ref. egyházközség keblitanácsának gyászjelentőjét, hogy *Décsey Károly nyug. ev. ref. theol. akad. tanár, életének 84. évében, folyó évi márczius hó 7-én reggel 4 óraker jobblétre szenderült.* Halálának híre csak kevesek lelkében ébresztí a személyes ismeretségen nyugvó élénkebb fájdalmat. Kevesen élnek, a kik még személyesen ismerték. Több mint 30 éve, hogy kathedráját odahagyva, nyugalomba s ezzel majdnem aszkéta elzárkózottságba vonult. De a mit hallottunk és tudunk róla, személyét rokonszenves világitásban mutatják. Szászbonyhán (Kisküllöm.) született. Kolozsvárt végzett theológiát. Majd nagyobb külföldi s keleti útát tett. Később 1860-ban, a Bethlen főiskola akkor Kolozsvárt települt theol. akadémiaja tanára lett s majd követte az intézetet Enyedre haza, bár kolozsvári tanárbarátjaitól s főleg Sárkány Ferencztől nehezen vált meg. A héber és görög nyelveket s bibliai tudományokat tanította, mint mondják több tudással, mint sikerrel. 1875-ben tárgyai egyrészének előadására a nagy tudományu Keresztes József alkalmaztatván, Décsey nemsokára lemondott tanári állásáról, lemondva minden nyugdíjigényéről is. Mily más volt ebben, mint korunk! Nyugalma hosszu életet biztosított neki; tanszékén már 4 utódja költözött el előtte az örökkévalóságba. Nagyon zárkózott, visszavonuló lélek volt. Családot sem alkotott soha, tudományos munkálkodásának sem maradt — tudunkkal — semmi nyoma, pedig voltak, kik tőle vártak egy új bibliafordítást. A görög nyelvet — mondják — úgy tudta, hogy egykor Athénben görögül prédikált. Aszkéta élete mellett tanárkorában megta- karított tőkéskéje jövedelméből élt, sőt tovább növelte azt. Végrendelete azt mutatja, hogy egyháza s a magyar kultúra érdekeit szívén viselte, ezeket tévén örökösivé. Végrendeletét e hó 7-én hirdették ki, a mely szerint az Emkének 10,000 kor., a nagyenyedi ev. ref. egyháznak 10,000 kor., a kolozsvári ev. ref. kollégiumnak 10,000 kor., a nagyenyedi ev. ref. főiskolának 10,000 kor. és Nagyenyed város részére 7900 kor. alapítványokat hagyományozott. Általános örökösivé s végrendelete végrehajtójává enyedi egyházunkat tette. Áldást hagy maga után; áldás emlékére!!

Nagysolymosi Koncz József, a marosvásárhelyi ev. ref. kollegium nyugalmazott tanára, a Kemény Zsigmond irodalmi társaság elnöke, a gróf Teleki-család levéltárának őre, a Stefánia kiseddóvó intézet elnöke, 1848—49-iki honvéd, a maroszéki és marosvásárhelyi honvéd-egylet elnöke, ev. ref. egyházi tanácsos, életének 77., boldog házasságának 44., nyugalomba vonulásának 7-ik évében, f. hó 3-án d. e. 10 óraker csendesen elhunyt. Az élet nemes harcát megharcolta. Ifju korában küzdött karddal a csata mezején. Férfikora delét és alkonyát a nemzeti nevelésnek szentelte és forgatta a tollat — mig ki nem hullott reszkető kezeiből — az irodalom és tudományosság előbbvitelére. A nemes szív megszűnt dobogni, a mély elme kialudt, de emléke él sziveinkben, él szellemi örökösai: a tanítványok szívében. Temetése e hó 5-én d. u. 3 óraker volt. Haláláról a kollégium Előjárósága és Tanárkara külön gyászjelentést adott ki. Munkás életének, nemes egyéniségének rajzáról e lap olvasói számára gondoskodunk. Legyen emléke áldott, nyugalma csendes!

HIVATALOS RÉSZ.

747—1906. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytitiszteletű Esperes urhoz, a káplántartási kongrua-nyugták tárgyában.

A *káplántartási kongrua* elszámolása körül minden évnegyedben sok nehézséget okoz a nyugták késedelmes fölterjesztése, minek következtében a konvent kongrua-bizottsága részéről többszörös sürgetéseknek vagyunk kitéve.

Hogy ez a kellemetlenség jövőre elkerülhető legyen, fölhevjuk összes esperes aait, hogy a káplántartási kimutatások fölterjesztésével egyidejűleg, tehát minden évnegyed közepéig, mindenik igényjogosulttól a szabályszerű nyugtát is vegyék be s terjesszék föl Igazgatótanácsunkhoz, hogy a pénz leérkezése után a kifizetést azonnal eszközülhessük és a nyugtákkal elszámolhassunk. Önként érthető, hogy a nyugták keltezésének helye üresen hagyandó, mert a kiutalás napját előre tudnunk nem lehet.

Mínthogy pedig a folyó 1906. év első negyedére esedékes káplántartási igények bejelentési kimutatásai legnagyobbbrészt már beérkeztek, fölhevjuk nagytitiszteletű Esperes aait, hogy a bejelentett igényjogosultaktól most azonnal kérjék be a szabályszerű nyugtákat s azokat 15 nap alatt küldjék fel.

Kolozsvárt, 1906. február 26-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1004—1906.

ÉRTESETÉS

az egyetemes zsinat negyedik ülészakára behívott zsinati képviselők részére.

Az egyetemes zsinat negyedik ülészakája folyó évi márczius hó 22-ére összehívott és erdélyi egyházkerületünk képviselőinek szét is küldöttük a *meghívóleveleket.*

Költségelőlegül mindenik behívott tag részére, jelen szám alatt 100—100 koronát tettünk folyóvá, mely összeg márczius hó 15-től kezdve — elismervényre — bármikor fölvehető.

Fölkérjük azokat a tisztelt tagokat, kik a megjelenésben akadályozva vannak, hogy azt hozzánk sürgősen bejelenteni sziveskedjenek, póttag behivatása céljából.

Kolozsvárt, 1906. február 28-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

270—1906. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebeleztet egrespataki egyházközség papi állására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakáson és gazdasági épületeken kívül, 8 h. 680 ööl szántó haszonélvezete, melynek évi bérértéke 54.15 kor., 900 kor. tizedkárpótlási tőkekamat, 115 koronára értékelt, buzából és máléból álló terményjövödelem, munkabeli szolgáltatások címén 25 kor., mig a stóla jövödelme 4 korona átlagos pénzértéket képvisel. Összes javadalom 1098.15 kor., melyből kiadásra leüttetvén 36.45 kor., 538.30 kor. az állami fizetéskiegészítési összeg s így a tulajdonképeni papi javadalom 1600 koronára rug, a mihez járul még az állami elemi iskolában végzendő vallástanításért 100 korona tiszteldíj.

E javadalomért köteles a megválasztandó lelkész az egrespataki egyházban a rendes lelkészi teendőket ellátni és az állami elemi népiskolában vallást tanítani.

Pályázati határidő 1906. április 1.

A szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Bartha Dezső esperes afiához küldendők Tasnádra (u. p. helyben, Szilágymegye).

Kolozsvárt, 1906. márczius 2.

Dr. Bartók, püspök

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Mi a megváltó a Jézus halálában?

Alapige: Ján. XVIII. 11. . avagy nem kell-é meginnom a pohárt, melyet az Atya adott nekem ?

K. T.! Mindnyájan ismeritek ezt a mondást: Jézus halála váltságshalál. De vajjon ismeritek-e ennek a tartalmát is? S akik azt hiszik, hogy ismerik, vajjon helyesen ismerik-é?

K. T.! Ezzel a szóval, hogy váltságshalál, olyanformán vagyunk, mint a bűnnel, kegyelemmel s még egynéhány fogalommal, melyekről a tél folyamán prédikáltam előtettek. Ez is hasonló egy olyan érczpenzhez, amely a hosszu használat folytán megkopott, s mind többet és többet veszít értékéből, ha ugyan az eredeti értéke is hiányos nem volt.

Sajnos, nagyon sok keresztyén ember nem gondolkozik mélyebben a Krisztus haláláról, s csak ugy emlegeti a váltságshalált; meglepéssel s kényelemmel gondol arra, hogy mily nagy biztonságot, nyugalmat is szerez az neki, hogy ő meg van mosva ama bárány vérében... Mintha csakugyan oly könnyű és kényelmes dolog volna keresztyén embernek lenni!

K. T.! Ennek a visszaélésnek, mondjuk tévedésnek, az az oka, hogy az egyház a multban sokkal nagyobb gondot fordított arra, hogy a Krisztusról tanítson, mint arra, hogy valóban a Krisztus vallását és az ő követését prédikálta volna. Meg kell vallanunk, hogy ezt a hibát nem egyedül a katolikus egyház követte el.

Ezek előre bocsátása után beszélek én ma és a jövő vasárnap a Krisztus váltságshaláláról.

A jelen alkalommal erre a kérdésre akarok megfelelni: mi a megváltó a Jézus halálában?

I.

K. T.! Nézzük először a Jézus halálának történeti hátterét. Nagyon egyszerű történet ez és gyermekségünktől fogva ismeretes előttünk ama végzetes páskah-ünnepnek a története, s még sem tudjuk azt soha meleg érdeklődés és felindulás nélkül olvasni vagy hallani. És csodálatos: két egymással teljesen ellenkező gondolat között hányódik lelkünk, míg ezzel a történettel foglalkozunk. Egyszer ugy tetszik nekünk, hogy mindennek ugy kellett történnie, amint történt. Aztán, alighogy ezt magunkban megállapítottuk, nyomban ez a másik gondolat támad lelkünkben: nem, nem ugy van, ha Jézus akarta volna, ha ezt a lépést megtette volna, ha azt a szót kimondta volna, akkor az egésznek más vége lett volna. — Csodálatos! Ugyanazon egy történet két ellenkező gondolatra vezet bennünket.

Mindennek ugy kellett történnie! Hiszen eleitől fogva valószínű volt, hogy Jézusnak erőszakos halállal kell meghalnia, mint a félelmet nem ismerő katonának, aki háboruba megy. Ő próféta és reformátor, ujtó volt. Felmegy Jeruzsálembe a nagy ünnepre. Itt a döntés el nem maradhatott. Annál kevésbé, mert most még olyanok is összeesküdtek

Jézus ellen, akik különben halálos ellenségei voltak egymásnak: Róma gyűlölője és Róma barátja, népvész és a büszke nagy ur, a farizeus és a szadduceus. A nép, mint-hogy Jézushoz fűzött reményeiben csalatkozott, elpártolt tőle. Tanítványai közé befészkelte magát a hűtlenség. Rut árulás következtében ellenségei hatalmába kerül. A főtanácsban Jézus halála előre kicsinált dolog; ahhoz hogy eliteltessék, nem az ok hiányzott, hanem csak valami okos ürügy s ilyet is szolgáltatott Jézus leplezetlen nyíltsága. Ezzel aztán vége volt Jézusnak. Közötte és a halál között már csak Pilátus állott, ez pedig hideg lelkű gyáva ember volt. Mindennek így kellett történnie!

Nem, ellenkezőleg! Mi kényszerítette Jézust arra, hogy most haljon meg és így haljon meg? Mire való volt ez a szerencsétlen utazás Jeruzsálembe? Miért nem engedett barátai intésének kérésének és a saját előérzetének? Miért ez a feltűnő bevonulás? Miért az a kihívó szóváltás ellenségeivel a templom tornáczában? Aztán miért ment a Gecsemáné-kertbe, mikor az ő éles szemei előtt nem volt titok az árulónak szándéka? Miért nem hallgatott a főtanács előtt, s miért viselkedett olyan ridegen Pilátus előtt, aki nem volt iránta épen rosszakarattal? Miért mindez, mikor az ellenkező ép oly lehetséges lett volna Jézusra nézve?

K. T.! A Jézus halálának történetét az teszi hát oly érdekesítővé, hogy lépésről-lépésre egyenlő bizonyossággal lehet állítani azt is, hogy mindennek épen ugy kellett jönnie, mint azt, hogy ennek soha sem kellett volna ugy történnie. De melyik most már az igaz a két felfogás közül? Mindakettő csak nem lehet egyformán helyes?! És ha mégis ugy lenne? Ha a Jézus halálában a külső szükségesség és a benső szabadság oly bensőleg egyesültek volna egy történeti tényre, mint sehol egyebütt a világtörténetben? És tényleg ugy is áll a dolog. Jézus érzi ezt a szükségét; csakhogy ez rá nézve nem az emberekben, nem a viszonyokban fekszik. Jézus magasabbra néz; újból és újból kimondja: „azért történik ez, hogy az irás betöltessék; ez az atya akarata, ez az a kehely, a melyet az atya az én számomra rendelt.” De Jézus nem némán, akarat nélkül veti magát alá Isten emez akaratának, mint olyan végzetnek, amely ellen minden ellenállás hasztalan: hanem önkéntes, szabad lelki küzdelem után létrejött erős elhatározásból: „avagy nem kell-e kiinnom kelyhet, a melyet az atya adott nekem?” Sőt, ami több, mielőtt ama szédítő magányos ösvényen ismét egy lépést tenne előre, előbb egészen bizonyos akar lenni, hogy ez az Isten akarata, a melyet ő betölt.

K. T.! Így a Krisztus halála, pusztán külsőleg s történetileg tekintve, az az esemény, amelyben Isten akarata a legtisztábban s legtökéletesebben jutott kifejezésre; de egyuttal az az esemény is, amelyben az emberi szabadság minden végzetnek fölébe emelkedett, oly magasan, hogy azt emberek meg nem közelíthetik, viszonyok meg nem hajlíthatják. Jézus szabad volt bilincsei között; szabadon ment ő a maga útján.

II.

* Mutatvány „Egyházi beszédek Bitzius Alberttől, ford. Nagy Béla...” című munkából. Szerk.

K. T.! Természetes dolog, hogy az emberek egy ilyen páratlan eseményt értelmezni, magyarázni igyekeztek. De

itt az emberek gondolatai, régiebb és újabb korban egyaránt, nagyon messze mentek egymástól. Miért kellett Krisztusnak így meghalnia? Ez az a kérdés, amelyre mindenkinek meg kell felelnie, aki részeseülni akar a Krisztus vére által szerzett újszövetségben. Korábban erre ez volt a szokott felelet: Krisztusnak ilyen halálára magának az Istennek volt szüksége. Isten igazságossága megsértetett az emberek bűne által, s míg ennek a megsértett igazságosságnak elégtétel nem adatott, Isten nem tudta az embereket szeretni, nem bocsáthatott meg nekik, nem lehetett hozzájuk kegyelmes. És Jézus azáltal, hogy ő magát engesztelő áldozatul odaadta, megadta Istennek ezt az elégtételt, azért az ő halála valami egészen sajátságos dolog: az Isten haragja egész terhének viselése, elszenvedése annak a büntetésnek, amelyet az egész emberiség érdemelt volna. De hála az Istennek, most már elvégeztetett; most már ki van Isten engesztelve, az ő átka az ő haragjának terhe, az ő büntetése le van véve rólunk. És aki Krisztusnak emez áldozatát hittel magáévá teszi; aki azt hiszi, hogy Krisztus vére ő érte is omlott, az meg van váltva, meg van mentve, ki van engesztelve Istennel, az gyermeke Istennek.

K. T.! Mondjuk ki kereken: a Krisztus halálának ez az értelmezése nem elégíti ki többé bennünket! Mindenütt ellenmondások és lehetetlenségek merülnek fel a gondolkodó ember lelki szemei előtt. Hogyan — ezt kérdezzük — hát valóban azért volt szüksége Istennek a Jézus halálára, hogy haragja kiengeszteltesse? Ő addig nem tudta az embereket szeretni? De ki küldötte nekik Krisztust? Mindenesetre Isten. Miért? Bizonyára szeretetből. S csak most szereti őket? Micsoda szeretet az, amely legelőbb is vérrel vásárolja meg haragját? És hol áll magában az evangyéliomban csak egyetlen szócska is arról, hogy Krisztus a Gecsemáné-kertben és azután a keresztfán az emberiség bűneit, Isten haragjának egész terhét viselte volna? Vagy Istennek büntetését? Hát ki viselheti a büntetést más, mint maga a bűnös; más emberre nézve nem volna az már büntetés. Most, miután az áldozat meghozatott, ismét jól van minden s le van véve Isten büntetése a megváltotokról! — Nem, nem úgy van a dolog; s hála Istennek, hogy nem úgy van. A büntetés a bűnnek keserű gyümölcse, még mindig meg van és folyvást sujt minden embert; de mi egyéb ez is, mint Isten szeretete, az erős szeretet, amely az embert örök üdvösségének érdekében nem kiméli meg ideiglenes szenvedésektől. És végül az a mondás, hogy mi a Krisztus áldozati halálába vetett hit által lennénk megváltva. Nem, nem, igazán nem; mi egyéb volna az ilyen hit, mint a más érdemen való rests megpihenés, megszentelő erő nélkül?

Nem, K. T.! Krisztus halálának ama régi értelmezése lejárt már magát. Mi új értelmezésre törekszünk s evégre abból az általánosan elismert történeti igazságból indulunk ki, hogy a Jézus halálában Isten akarata és Jézus akarata egybeolvadtak. Ez az egy igazság magában foglalja azt, ami valóban megváltó a Jézus halálában.

Két dolog van ugyanis, amit mi a Jézus halálában és csakis ebben, egyesülve szemlélhetünk: az egyik az Isten szeretete, a másik az Isten gyermekének élete. Isten szeretete. Nézzétek, ennek leghűbb képét, legmélyebb bizonyosságát találhatjátok a Krisztus halálában. Ebben jött el a minden emberek nagy pásztora, aki felkereste az eltévedteket és elárvultakat, küzdött az eltompult és kevély emberszivekért, míg ezek meg nem lágyultak s meg nem olvadtak ennek a meg nem érdemelt szeretetnek a sugaraiban. Ebben mutatta ő magát olyan szeretetnek, amely soha meg nem szűnik, még akkor sem, ha minden egyének vége van, hanem megmarad, mint olyan szeretet, melyet az emberi bűn, gonoszság sem képes sem meghidegíteni, sem elkeseríteni; mely még ezt is legyőzi csendes imádsággal, szelidséggel s azáltal, hogy még a rosszat is jóval viszonzozza. Azért, ha az embereknek Isten szeretetét meg akarjuk magyarázni, nem beszélünk sokat, hanem egyszerűen Krisztusra mutatunk és azt mondjuk: itt van az Isten szeretete, ő benne öltött az alakot; ő imádkozott még üldözőiért is s kitartott mindvégig. Nézz föl a keresztre, a Krisztus keresztfjén át beláthatsz az Isten szívébe.

De Krisztus nem csupán Isten szeretetének kijelentője, hanem egyúttal Isten gyermeke is, aki úgy élt, ahogyan mi mindnyájan élni tartoznánk és élhetnénk is s aki minket ez által arra is megtanított: milyen a tökéletes emberi élet? Halálában mutatta meg nekünk, hogy csak egy élet van, a mely ezt a nevet: boldog élet, megérdemli: az Istennek való, az ő szolgálatában való élet; az az élet, a

melynek ez a három vezércsillaga van: engedelmesség Istennek, odaadás Isten iránt s hűség Istenhez. Ő mutatta meg nekünk: mily elveszithetetlen javak ezek nekünk s hogy aki ezeket kebelében hordja, arra nézve nincs olyan út, amelyet ő végig ne járhatna; nincs olyan út, legyen az bár a legnehezebb, tele fájdalommal és gyalázzal, amely fel ne vezetne Istenhez, amely a diadalnak és megdicsőülésnek utjává ne lehetne.

K. T.! A haldokló Jézus nyújtja nekem az Isten szeretetének bizonyosságát s vezet be engem az Isten gyermekeinek igazi életébe, az Istenért való életbe: ez a megváltó a Jézus halálában. Nincs itt semmi titok, amelyet csak úgy, gondolkodás nélkül el kellene fogadnom és hinned: minden világos itt, mint a nap. Azonban ez a megváltás megkívánja tőlem, hogy én is belépjek az istennel való közösségbe cselekedetemmél, életemmel. Csak úgy fogom az Isten szeretetét mind erősebben, bensőbben érezni, ha folyvást inkább és inkább odaadom magamat Istennek; ha bennem is mindinkább egygyé lesz Isten akarata és a saját akaratom. Es ha valaha eljőne az a nap, mikor ez a kettő, miként Krisztusnál, bennem is tökéletesen egygyé lenne, akkor rám nézve vége lenne minden szolgátságnak, minden félelemnek; akkor nem félnék a világnak semmi hatalmától, Isten akarata lenne az én pánczéлом, paizsom és gyámolom. Eddig mi, K. T., nem tudunk eljutni soha; de odáig eljuthatunk, hogy Istennek megbocsátó és tüdő szeretetét melegen érezzük szívünkben és mindinkább belátjuk, hogy a mi életünk boldogsága az Isten szolgálatában, az ő akaratának cselekvésében, az ő munkájának végzésében áll. — Ámen.

Fogyás elleni orvosság.

Igazi nagy lelki élvezettel olvastam el újra meg újra Kovács László lelkész társam „Egyházi életünk bajairól” írott cikkei. Istennek hála — fohászoktam az Urhoz — immár mind többen és többen vannak a lelkészek közül is, kik tisztán látnak bajainkat és azok orvosságát illetőleg. Mert, hogy baj van, az régi igazság, de, hogy mi a baj oka és hogy lehetne azt eltávolítani, azt még ma is — fájdalom — kevesen tudják. Kovács László lelkész társunk tisztán lát e dologban, azért is olvastam cikkét nagy lelki örömmel.

A baj oka bennünk lelkészekben van első sorban. Kovács László ugyan félve mondja ki ez igazságot mikor így szól: „Magunkat kellene először meggyőzni, foglyul vinni és egybekötni az Ur Jézussal.” Érzem csak, de nem mondom ki. Azonban mégis kimondja és én örvendek. Egyházi életünkben a lelkészségtől függ minden. Ott lehetnek a nagy iskolák, tudós professzorok; ott az egyházi kormányzat, törvényhozás legjobb törvényeivel, határozataival; ott az állam segédelmével, szóval ott minden; de ha a lelkészi kar nincs helyén: annak az egyháznak megvan ásva a sirja.

A magyar református lelkészi kar pedig csak akkor és úgy van helyén, ha ő először magát adja oda az Urnak szövetségül. A keresztyénség ma új erővel hatolt be a világba, melynek célja a lelkek megváltoztatása, újjászületése. Többé nem elég a tiszta tan, tiszta élet is kell hozzá. Ezt a tiszta életet pedig megteréssel lehet megnyerni. „Térjete meg!” Krisztus Urunk eme felhívása ma erősebben hangzik, mint bármikor s aztán a másik: „szükség nektek ujonnan születetnek!”* s ennek először is a lelkészeknek kell megtörténni. Hívó szívvél oda kell menni a bibliához s azt naponta imádkozással olvasgatni kell s aztán hívó szívvél Jézushoz kell menni s őt mint isteni erőt felvenni lelkünkbe, hogy ő általa újjászülessünk: tökéletesedjünk és szentüljünk.

„A világnak nagy jó emberekre van szüksége” — mondotta nem rég Vilmos császár. A nagy jó emberek pedig a megtért újjászületett emberek, lelki-

* Lényegében egy és ugyanaz.

pásztorok. Ha a lelkészek így megtérnek és átadják magukat az Urnak s lelki életet kezdenek élni, az maga után fogja vonni a másik két orvosságot: *prédikációink megváltozását és a missziói bátor lélek megkapását, felelevenedését.* Mert bajaink orvossága valóban aztán e kettő, mint Kovács László atyánkfia oly találóan jelzi.

„Szószékeink és a mi hiveink lelki szüksége között egy mindinkább növekedő üresség támadt, melyet nem lehet csak pusztá szóval, üres lámentálással (én „declamalással“-t mondanék) betölteni — mondja Kovács László nagy igazán Valóban nagy van. Azok a „Predikátori tár“-i beszédek igazi nagy mesterművek voltak, de nem voltak prédikációk. Rendkívüli magas, szép gondolatok, finoman kicsiszolt nyelv, mesteri alkotás; de nem eledel, lelki eledel a mi hiveinknek, hitsorsosainknak. Tudós elme megbámulhatta e genieket, de egyszerű embereknek a templomban csak zengő ércz és pengő czimbalom voltak s azok még mindig.

Ilyenek nagy részt a mi ujabban kiadott beszédeink is. Nekünk, ha személyünkben a Jézus Krisztushoz fordultunk: vissza kell térnünk tartalom, formában is az Ur Jézus Krisztus, az apostolok és a reformátorok tanítási módjához. Evangyéliomot, isteni örömhirt, örömmizenetet kell prédikálnunk egyszerű nyelven, egyszerű formában. „Inkább öt szót értelemmel, hogy másokat is tanítsunk, mint ötszázat értelem nélkül“ — mondja Pál. A görögényi egyházmegyében jártomban mondotta nekem egy ottani kitűnő lelkész, hogy Kenessey beszédeiből mondott el néhányat és egészen meglevenitette vele az egyházát. Miért? Mert Kenessey beszédeiben evangyéliomi tan hirdették egyszerű nyelven. Én is ebbe a szellemben írom prédikációimat, mit a „Keresztyén Evangyélisa“ lapom minden számában kiadott s ezenkívül külön is — eddig 4 kötetben (ára kötetenkint 2 korona) és mondhatom e beszédek benépesítették az én templomomat. Idejövetelemkor — 300 lélekből álló gyülekezetemben — csak mintegy 4—5 járt templomba, ma 100. S én még nagyobb dolgokat is remélek, mert e száz közt 40—50 nem református, a ki hallgat. Remélem azt, hogy én e beszédekkel nagy hódítást fogok tenni a nem-református hivek között is. Mert az evangyéliomi beszédeknek egyik sajátossága az, hogy azt minden vallásfelekezeti örömmel hallgatja, mert mindenki nyer általa épülést. S aztán ily szellemben prédikálni könnyű is, mert csak bibliásság kell hozzá s lelki élet. — Az ilyen prédikálás aztán *missziói bátor lelkeket nemz*, mire pedig Kovács László szerint megint nagy szükségünk van, mert igazán bántó most az a gyávaság, mivel egyházunk némely tagja egyházával szemben viselkedik, s itt, tapasztalatból mondhatom, hogy Erdély vezet. Az én egyházam itt 50 községben van, s e nagy területről kitérők is jelentkeznek s ezek legnagyobb része nálam legalább erdélyi. Erdélyi református — főleg ha az zsandár, fináncz, szolgáló, szobalány, vendéglős, pinczér, gyári munkás és férjhez megy, vagy nősül, elhagyja a vallását. Hasztalan minden kérő, rábeszélő szavam, tanításom. Így adtam én már át 25 erdélyit itt a r. kath. egyháznak. Sajnálom, fájlalom, de nem tudok róla tenni. Előbb nem is mutatják nekem magukat, úgy, hogy hollétükről sem tudok, egyszer csak jelentik magukat, hogy kitérnek. Látszik, hog nagyon kevés egyház-szeretettel bír, főleg az ilyen vándorlósereg.

Ezért kell valamit tenni, hogy a missziói lélek erősebb legyen és mi is hódító munkába álljunk. S ez evangyéliomi hittel és étellel lehetséges is.

Itt Nagybecskereken az evangyéliom kifejlesztette a missziói szellemet és lelket is. „Keresztyén nőegyletünk“ tagjai tele vannak missziói lélekkel. Menjete, tanítsatok! Velem együtt mennek és tanítanak.

Hetenként három helyen hirdetjük az evangyéliomot, magyar, német és szerb nyelven. Minden egyes alkalommal 50—60 van jelen. E munkára a nőegylet 1000 koronát áldoz évente, 2000 koronát meg a férfiaktól alakult missziói bizottság szed össze. — Van a misszióknak egy fizetett evangyélistája, egy önkéntes evangyélistája és több bibliaárusa. E misszióra adakoznak itt is valláskülönbőség nélkül. Legközelebb pedig két evangyélis nő 16 ezer forintos piacztéri házáat hagyta e misszióra. Vasárnap délelőtt pedig a misszió hivei, tagjai jönnek mind a református templomba és velünk urvacsoráznak is, kik között van sok görögkeleti, szerb és róm. kath. német.

A missziói lélek így dolgozik itt az evangyéliom által. Eátrak vagyunk. Isten segít. 3000 koronás költségvetéssel indultunk el múlt év novemberben, s a jó Isten megadja ami kell. Tegyenek valamit e misszióra szeretett lelkésztársaim is, valamint a Keresztyén Evangyélisa lapom elterjesztésére is. Mert e bátor, buzgó missziói lelket Isten után annak is köszönöm, hogy 15 éven át nem csak a templomban hirdetem az evangyéliomot, de lapommal az egyes családokban, házakban. is Csak munkára s ne üljünk „hallgatag ajakkal, szároz ágon csüggedt madarak“ és megsegít az Ur Isten.

Nagybecskerek, 1906. márcz. 5.

Szalay József
lelkész,
a „Keresztyén Evangyélisa“
szerkesztője.

Az első zsoltár tanítása.

— Tanulmány a vallás-tanítás módszertanához Rooper után angolból. —

(Idősebb gyermekek részére.)

A vallástanításra fordított idő egy jó részét a biblia ismertetése foglalja el. Sokan, akik szívükön viselik a nevelés ügyét, aggódva nézik, hogy ezen tanulmányok által a gyermek nem gyakorolja eléggé eszének constructiv képességeit s az időnek nagy része az *elbeszélések* tanításával telik el. Mialatt ugyanis a gyermek Izrael történetének vázlatát tanulja, elméje e processus alatt inkább receptiv, mint constructiv. Az tehát a kérdés, hogy nem lehetne-e a bibliai tanulmányokról is egy olyan tanmenetet készíteni, a mely által felkeltsük, mozgásba hozzuk a gyermek képzetét, képzelmét és ítélőtehetségét s felhívjuk ugyszólva a gyermeket ezeknek gyakorlására.

A következő rövid értekezésben, mely az első zsoltárról szól, egy olyan módszert igyekszem bemutatni, mely a gyermek constructiv észbeli tehetségének a gyakorlására és fejlesztésére igen jó hatással és eredménnyel jár.

I. Leczke.

A boldogságról szóló zsoltárok.

„Boldog az az ember, ki nem jár a hitetlenek tanácsán.“ Több zsoltár ugyanazon szavakkal kezdődik, mint az első zsoltár: „Boldog az az ember“. Ezeket a boldogság zsoltárainak nevezhetjük, mivel emlékeztetnek a hegyi beszéd kezdő szavaira.

32. zsoltár: „Boldog, kinek hamissága megbocsátatik.“

41. zsoltár: „Boldog, ki könyörül a szegényen és szükölködőn.“

91. zsoltár: „Boldog, ki lakozik a felséges Isten oltalmában.“

112. zsoltár: „Boldog a férfi, ki féli az Urat.“

128. zsoltár: „Boldog az az ember, ki tiszteli az Urat.“

Ezen zsoltárok tanulmányozása után tisztábban és teljesebb világításban tűnik fel előttünk a hegyi beszéd tiz első verse, ezen régi példabeszéd szerint, mely így hasonlítja össze a Régi és az Új Testamantumot:

Ó-ban az Új benne rejlik,
Új az Ó-tól jobban fénylik.

Az első nap olvasni fogjuk ezen öt zsoltárt és a hegyi beszéd bevezető sorait. A legközelebbi öt nap mindenik gyermek találhat annyi szabad időt, hogy átolvassa magára még egy párszor az első zsoltárt s a következő lecke-órára leírja mindenik saját nyelvezetén, hogy mit gondol az első zsoltárról és azt az osztályban felolvassa.

II. Leczke.

A mult órán több zsoltárt olvastunk, melyek ezen szavakkal kezdődtek: „Boldog az az ember“ s ezeket összehasonlítottuk a hegyi beszéd kezdő szavaival. Ezen az órán tanulmányozzuk az első zsoltárt magára. A szent költő ezen szavakkal kezdi énekét: „Boldog az az ember“ A költő úgy látszik, mintha az emberiség magaviselete és életmódja felett gondolkoznék, miközben úgy tűnik fel előtte, hogy az emberek törekvéseiben, életcéljaiban nagy különbség van. S a mint figyelemmel kíséri a néptömeg mozdulatát s a mint tanulmányozza az egyesek törekvését, látja, hogy ha különböznek is az emberek vágyai, reményei, törekvései, de a cél egy: *boldogság*. De ki a boldog? és mi a boldogság? Az-e, aki elérte, a mire vágyódott, a mire szüksége volt? Vagy az, aki semmit sem téve, semmivel sem törődve, él nyugodtan, háborítatlanul? Vagy az, kinek mindenre bőven van pénze?! A költő fájdalommal látja, hogy sokan ilyen haszontalan, muló s *érzéki* dolgokban keresik a boldogságot, s mert az érzékiség a bűnök forrása, felkiált a költő: „Boldog az az ember, ki nem jár a *bűnösök* tanácsán.“

Azután a költő két fa alakjában egy képet tár elénk. Az egyik fa egy kietlen szikla tetején nőtt, a másik a folyóvíz partján. Az előbbi napról-napra szárad, levelei összezsugorognak, míg az utóbbi üde leveleket hajt és gyümölcsöt hoz. E két fa a boldogtalan és a boldog ember jelképe. A következő versben ismét egy képet fest. Az emberek gabonát csépelnek egy szellős halom csucsán s a mint a rostában elválk a mag a hüvelytől vagy polyvától, ezt a szellő felkapja s viszi messze a végtelenbe. A gabona emlékeztet a boldog, a polyva meg a boldogtalan emberre. A költő még tovább vizsgálódik s mint egy próféta, összehasonlítja a két ember jövő sorsát. Isten a bűnöket megbünteti. A bűnös büntetése a szerencsétlenség, vagy a halál. A szerencsétlenség, vagy a halál nyomon követi a boldogtalan embert, míg a szerencse megáldja a boldogot, ki Isten törvényét választja utmutatóul minden cselekedetében. A boldog ember sorsa mindig Isten gondoskodása alatt áll, is meri az ösvényt, a melyen jár s nem felejtkezik el soha róla; míg a gonosz ösvénye a pusztába vezető ut, melyből nincs kiszabadulás.

III. Leczke.

A második órán kifejtjük az első zsoltárról való gondolatainkat. A harmadik órán olvasni fogjuk az angol költők zsoltár-fordításait. Így olvastatnám először az első zsoltárt Milton, azután Sydney fordításában, s méltatnám, hogy költői tekintetben, melyik a tökéletesebb és szebb fordítás s némelyikkel, akinek kedve és tehetsége van a verseléshez, meg is próbáltatnám a következő órára e zsoltároknak versbe való kidolgozását.

IV. Leczke.

Az előbbi órán vizsgáltuk az angol költők zsol-

tárfordításait, ezen az órán pedig valamely idegen nyelvű fordítás képezné vizsgálódásunk tárgyát. Így fordíthatnám a német szöveget Luther fordításában és a Vulgatát; lehet fordíthatni azonban más nyelvű szöveget is.

V. Leczke.

Az első zsoltár tanulmányozásával már sok időt töltöttünk el, egy dolgot azonban még sem mulasztathatunk el megtenni. A zsidó költők ugyanis, midőn költeményeiket megírták, bennök nemcsak az ember rendeltetéséről, sorsáról szóltak, nemcsak a természet szépségeit magasztalták, hanem mindezeket Istennel vonatkozásba is hozták. Énekeik nem csak szépek s remekei a költészetnek, hanem egyszersmind vallási zenedarabok. A mit csodálunk, hasonlók is törekszünk lenni ahhoz; a mit vágyva kívánunk, annak kifejezést is adhatunk könyörgéseinkben.

Igy Taylor püspök az első zsoltár alapján egy könyörgést írt. Felolvassom e könyörgést, melynek a mintájára más is készíthet ilyet:

„Oh szent Jézus! boldogság forrása, az örökkévaló atya küldöttje, ki elvetted a te igédnek jó magját a mi sziveinkbe és öntözöd azt szent lelked üdítő harmatjával, add, hogy legyünk hasonlók a folyóvíz mellé ültetett plántához, meghozván minden időben és évszakban a szent elmélkedés gyümölcsseit. Add, hogy sohase járjunk a bűnösök útján, a setéttség fiainak ösvényén, sőt inkább egész életünk folyásán lakozzunk az igazak társaságában s majd a siron túl is megállhassunk a te ítélőszéked előtt, a te jutalmazottaid seregében. Oh boldog Idvezítőnk és megtartó Jézusunk.“ Amen.

Az első zsoltárral történt ezen kísérlet után folytathatnám a tanítást ily módon a boldogságról szóló zsoltárok mindenikével, összehasonlítván több más zsoltárral s párhuzamba vagy ellentétbe állítanám az új Testamentom valamelyik versével, megvilágítva minden esetben az angol költők fordításaival s idegen nyelvű zsoltárfordításokkal. Ily módon a gyermek teljesen megismerkedik a szóban levő zsoltárral s serkentve lesz himnuszok és könyörgések készítésére az angol költők himnuszai s Taylor püspök könyörgése mintájára.*

Tróznér Lajos.

Rendkívüli egyházkerületi közgyűlés.

Közgyűlésünk lefolyásáról részletes tudósításunk a következő:

Pont 10 órakor az elnökség, éljenzéssel fogadva, a terembe lép, mely zsufolva volt tagokkal. Közének után

* Tróznér barátunk e tanulmányt egy angol folyóiratból fordította s mi — beküldetvén — kiadtuk, daczára annak, hogy látjuk, miszerint ez a tanulmány is csak megnagyolt vázlat s hogy a biblia-ismertetés azon a fokán, mely nálunk, a mi tantervünk szerint az I—II. gimn. osztályban foly, nem alkalmazható s eféléről csak akkor lehetne szó, ha az V—VI. gimn. osztályban újra visszatérne a biblia ismertetése. De ezek daczára kiadtuk azért, mert a fordítóval együtt mi is szükségét látjuk annak, hogy a közép- és magasabb foku vallásitanítás módszertanának kérdései — lehetőleg minél több oldalról — gyakorlati megbeszélés tárgyát képezzék. Kivánatos ez főleg a vallásitanítás óhajtott sikere érdekében. Vallásitanáraink, a középfoku vallásitanítás módszere tekintetében a multnak minden irányító tradíciója híján, maguk kénytelenek a tantervi utasítás irányítása mellett gyakorlati ösvényeket keresgélni és taposgatni. Annál inkább szükségét érezhetik annak, hogy tapasztalataikat egymással kicseréljék s a tapasztalatilag bevált eljárásokat egymással megismertessék. Mert nemcsak az kivánatos, hogy a vallásitanítás sikerben gazdag legyen, hanem az is, hogy ehhez a legkönnyebben jussanak az ifjak. Nem szabad — hogy mint néhol — a válás a legnehezebb tárgy legyen. Ezen csak az okos módszer segíthet. Gimnáziumainkban már több-kevesebb gyakorlattal bíró kiváló és buzgó vallásitanáraink ily kérdések megbeszélése által jótékony befolyást gyakorolhatnak nevelés- és oktatásügyünk e fontos ágára. Szerk.

(Jövel Szentlélek . .) Püspök ur buzgó imában kérte Isten segédelmét, a bölcseségnek, tanácsnak lelkét tanácskozássainkra.

Br. Bánffy elnök szokásos rövidséggel, az összehívás okát jelezve s a megjelent tagokat köszöntve, megnyitja az ülést. Segédjegyzőkül ez ülésre feikéretnek Bodor Géza esperes, Imreh Sándor tanár és BőjtheKálmán vil. képviselő. Névsorolvasás kapcsán megállapítatik, hogy a határozatképességhez szükséges számon (50) jóval többen vannak jelen; 200 felé járt a jelenlevők száma. Az ujonnan választott képviselők igazoltattak; *Hegyi Péter*, az udvarhelyi egyházmegye ujonnan választott főjegyzője pedig feleskettetett. Távolaradásuk okát többen jelentették, igazolását kérték, köztük betegséggel Zeyk Dániel és Simó Lajos egyh. ker. főgondnokok.

A tárgysorozati javaslat elfogadtatván, az érdemleges tárgyalás a közalapi segélykérvényekkel kezdődött. Hogy ezek közül a közgyűlés részéről melyek terjesztésének ajánlattal a konventhez: ennek véleményezésére a főjegyző elnöklete alatt az esperesekből álló bizottság küldetett ki, mely a másnapi ülés elé teszi meg javaslatát.

A sepsiszentgyörgyi gimn. történelem-latinnyelvi tanzéke betöltésének volt még egy előkészítő lépése a pályázatok bizottsági átvizsgálása és a jelölés, a melyek főgondnoki elnöklete alatt történnek. Bánffy br. elnök a jelölő ülést délután 4 órára, a délutáni ülés kezdetét ez okon 4/5 órára, a választást pedig másnap d. e. 8—10 órára tűzi ki. Hangok hallatsván, melyek szemrehányólag késétetést emlegettek a zajongás közt, az elnök ideges erélyel konstatálta, hogy egyik status-curator társa sem lévén a 4-ből jelen, egymagának kell a köteleességeket teljesítenie s mert sem egy időben két helyen nem elnökölhet, sem azt nem kívánhatják, hogy ebédelni se maradjon ideje, tessék csak megnyugodni terminusain. Az alapos felvilágosítás nyomán a türelmetlenséget derűtség váltotta fel s az elnök kiváló köteleességteljesítésének a tulkövetelőkkel szemben, hatalmas „éljen!” adta meg a méltó elégtételt.

Tárgysorozat rendjén a Budapesten emelendő „Calvineum” ügye s az egyetemes egyház szükségeire átbocsátandó localitásokért a kerületek s itt épen a mi kerületünk hozzájárulása kérdése jött napirendre. A „Calvineum” ügyéről közelebről bővebben is tájékoztatni fogjuk olvasóinkat; addig is rövidre foglalva a dolog lényege ez: az egyetemes egyház úgy gyűléseivel, mint intézményeivel vendégeskedő vándor-életet él. Levéltára a debreczeni kollegiumban, közalapi, országos lelkészi özv.-árvai intézete, könyvei kimutatásai stb. az épen azidőszertini előadóknál, konventje rendszerint a Lónyai-utczai ref. gimn. nagytermében, zsinatja egy-egy előkelőbb testület lokalitásában vendégeskedik, hogy ne mondjuk élőkodik. Hogy az egyetemes egyház oly központi épületről gondoskodjék, mely mindezek befogadására alkalmas: régen érzett szükség. A konventnek van is egy bizottsága, mely báró Bánffy elnöklete és Dókus Ernő előadósága mellett tanulmányozta e kérdést. Ez ajánlotta azt, hogy összefogva az egyetemes egyház, a budapesti ref. egyházközség, a dunamelléki egyházkerület s ennek theol. akadémiaja, Ráday könyvtára, építsenek együtt a budapesti egyházközségnek a Kálvin-téren a ref. templom mellett három utcára néző ma kétemeletes épülettel beépített szép telektömbjére egy oly hatalmas (talán 5 emeletes) monumentális épületet, melyben e testületek és intézmények szükségait a modern igények szerint kielégítő helyiségek állanak rendelkezésre. E hatalmas épület volna a „Calvineum”. Ez az 1 millió koronát képviselő telken kívül más 1 millió koronába kerülne, melyet 65 évi törlesztésre felvett amortizációs kölcsönnel fedeznének. Az egyetemes egyház hozzájárulásként ehhez 65 évig évi 9600 kor. kívánatnék, azontul csak a fentartáshoz való arányos hozzájárulás. E 9600 K-át az egyes kerületek azon arányban fizetnék, a mint ma az egyetemes egyház költségeiben reparciálnak; az erdélyi 22%-al. A kérdés ilyen megoldását a konvent s majd a zsinat is elfogadta. Most a kerületeken a sor, hogy az évi hozzájárulást megszavazzák, a miénk évi 2100 koronát. Az igazgatótanács elöterjesztés ajánlja is ezt; azonban *Maksay János* számvevő azt indítványozza, hogy az évi szükséglethez a zsinati tagok számarányában járuljanak a kerületek, a mely esetben az erdélyi évi 1800 K-val járulna.

Mezey Albert az egyetemes cél szószólójaként az eredeti előterjesztés mellett emel szót; *Bánffy Dezső* br.

is figyelmeztet arra, hogy eredeti számításokat átalélna, ha változtatna a közgyűlés a tervezeten, bár ez jogában áll.

Bartók dr. püspök a Maksay javaslata mellett szólal fel, különösen kerületünk anyagi helyzetére és szükségeire utalva. A közgyűlés — miután az elnökségtől megkapta a felvilágosítást a jogi vonatkozásokra nézve — 2 szó ellen az összes szavazatokkal a Maksay János indítványát fogadta el.

Következett most a legnagyobb érdeklődést felkeltett tárgy: a kerület „Nyilatkozat”-a a zsinatnak 556. jksz. határozatározatára „az erdélyi egyh. kerület külön joga és alkotmányos szervezete” tárgyában. Az előterjesztés ki lévén nyomtatva — lapunkban is közölve volt — felolvasottnak nyilvánított.

Először *Mezey Albert* kuriai bíró, a szilágyszolnoki egyházmegye főgondnoka szolt a javaslathoz. Az unió létrejöttére s az erdélyi kerületnek a király-hágón tuliakhoz való nagymérvű közeledésének menetére vetett visszapillantás után, azt bizonyítja, hogy a zsinat kívánságának szószerint eleget tenni nem lehet, főként ha a tényleges gyakorlat alapjaira is vissza akarunk menni, mert akkor a szétszórót rendelkezéseknek, jogszokásoknak stb. gyűjteményét kellene összeállítanunk. Ez lehet érdeke a jogtörténeti tanulmányozónak, de nem a tényleges törvényhozásnak. A mit most fölünk a zsinat kíván, annak más módon eleget tenni nem lehet, mint azon methodus szerint, a melyet az ig-tanácsi munkálát követ: speciálitásaink sarkalatos elveinek s ezen nyugvó alkotmányos szervezetünk szerkezetének, jog- és hatáskörének nagy vonásokban való felmutatása által. Ennek a javaslat egészében szerencsésen megfelel: azért azt elfogadásra ajánlja.

Fogarassi Albert főleg a javaslat azon vonásaira hívja fel a figyelmet, a melyek nem csak jogtörténeti ujjmutatások, vagy a tényleges helyzet konstatálásai, hanem a melyekben a jövőben eszközlendő változtatásokra vonatkozó ígéretek s ezek elvei jutnak kifejezésre. Ezek bírálataban persze a súlyt főleg a kollégiumok és a kerületi közgyűlés szervezetére fekteti s csak nyilvánvaló taktikai tendenciával fogta ide azt az állítást — ami azonban a valóságnak éppen semmiben sem felel meg — hogy a gondnokság és pátronátusság korlátozása is terveltetik. Hosszasan harczol az ellen, hogy kollegiumaink előljáróságának szervezete megváltoztassék s e mellett még akkor is viaskodik, mikor több oldalról közbeszólásokkal felvilágosítják, hogy ezt már bevégzett dologgá tette a zsinat határozata. Fenn kívánja tartani úgy az előljáróságok, mint a kerületi közgyűlés mai szervezetét főleg a tanárok jogaira való vonatkozásban, akikre nézve e testületekben való részvétel állandó nevelőhatással van. Miután — mondja — az előterjesztett javaslat complicált szerkezetébe a változtatási elvek úgy el vannak rejtve, hogy azok kihámozása, megbírálása stb. hosszabb tanulmányt igényel, melyre most kellő idő nem adatott: indítványozza, hogy a zsinati határozat kívánságának való elégtétel kötelezettségének elismerése mellett, e javaslat utasíttassék vissza az ig-tanácsához, hogy újra átdolgozva s az egyházmegyéék és kollégiumok által véleményeztetve hozza majd a ker. közgyűlés elébe.

E határozati javaslat benyújtására mondta el br. *Bánffy Dezső* elnöklő főgondnok ónagyméltósága azt a megszívelendő intelmet, melyet lapunk mult számának homlokán közöltünk.

Jancsó Lajos esperes megérti, hogy a király-hágón tuli testvérek ismerni akarják a mi különállásunk részleteit. Ezt meg is fogjuk csinálni a mostani zsinati törvények végrehajtására vonatkozó utasítás során és abból majd részletes tájékozást szerezhetnek. Most csak sarkalatos elveinek ismertetéséről lehet szó. Azt e javaslattal egészen jól el lehet érni. Fogadjuk el hát tárgyalási alapul s a jövő reformok elveit beszéljük, vitassuk meg akkor, mikor azok kiviteléről is határozhatunk. Így most a nagyobb elvi vitát megspóroljuk.

Pokoly József th. tanár elismeri, hogy a zsinat kívánságának megfelelően tennünk kell valamit s habár azt a formát, a melyben ezt most adjuk, nem a legszerencsésebbnek tartja, de elfogadhatónak itéli, főleg, ha a részletes tárgyalás során kihagyatnak a szövegből mindazok — különben könnyen kiválasztható részletek — a melyek által a javaslat több, mint a tényleges helyzet állapotrajza, hanem a jövőre nézve is ígéretek foglaltatnak. A javaslat részleteiből mutogatja, hogy melyek az ily megváltozta-

tandó helyek. Nagy súlyt fektet ezekre, mert nem bizonyos afelől, hogy nincsenek-e rejtett intencziók. Így a „megmaradt” és a „megmarad” végyes használatában is később érvényesülendő törekvésekhez sejt jogalapot. Azon reményben, hogy a részletes tárgyalásnál sikerül ezeket a helyeket korrigálni — általánosságban elfogadják a javaslatot.

Sándor József főgondnok arra a nehézségre mutat rá, mely előáll akkor, ha a harczos míg a szemben álló ellenséggel küzd, hátba is megtámadtatik, míg a külső ellenséggel harczol, belső támadások is érik. Így volt Kálvin az ő libertinusával s így vannak az erdélyi zsinati képviselők, kik, míg kifelé a 8. §. megtarthatásáért viaskodnak, itthon támaszt egy frakció olyan nehézséget, mely annak védelmét nagyon megnehezíti nekik. Azért komolyan megsvivlelendők azok az atyai tanácsok, a melyeket főgondnok elnökünk ónagyméltósága ajánlott a közgyűlés figyelmébe. Mert az bizonyos, hogy a Fogarassi indítványának elfogadása csak olaj lenne a tűzre. Azért egyh. ker. különállásának barátjai nem tehetnek bölcsébet, mintha elfogadják az Ig.-tanács javaslatát.

Bodor János végül annak az aggodalmának adva kifejezést, hogy a zsinat nem ilyen „Nyilatkozat”-ot vár tőlünk, hanem törvényszerű jogérvényes §§-okba foglalt felüntetését különálló jogunk- és szervezetünknek, azt az indítványt teszi, hogy miután az új törvények mellé, melyek még most nem is azok, csak a szentesítés és kihirdetés után csinálhatnók meg az ily „Függelék”-et, most pedig más ilyen „törvény”-nyel nem rendelkezünk, mint az 1894-ben megállapított „Utasítás”-sal: egyszerűen terjesszük ezt be a zsinatnak, mint felszólításának való elégtételt; kifejezve egyszeremind, hogy a lehetőségig közeledni törekszünk.

Bánffy br. elnök azon megjegyzése után, hogy a Bodor János-féle indítvány anakronizmus, mert azt beadtuk egyszer a zsinatnak, tudomásul is vette s mégis meghozta a „Függelék” iránti határozatát, a Fogarassi és Bodor zárszavai után a közgyűlés elfogadta a javaslatot az általános tárgyalás alapjául. Az elfogadás elnöki megállapítása során, két oly incidens fordult elő, mely az előidézőkre egyáltalán nem vet valami kedvező világot, még ha éretlen kötekedésnek minősítjük is. Az első az volt, hogy az elnök ellenpróbával kapcsolatos felállással szavaztatott s midőn konstatálendő volt, az elfogadók több ségét, némelyek a nyilvánvaló igazságnak az ellenkezőjét vitatták, mire az elnök névszerinti szavazást rendelt el, a minek végén kitűnt, hogy csak 54-en ellenezték és 108-an elfogadták a javaslatot. Ennek a szavazásnak a során történt a második: az, hogy valaki egy távollevő helyett egy „nem”-et próbált leadni. Az elnök mindkettőre nyomban megtette a maga megjegyzéseit, úgy az elnök tekintély, mint a gyűlés méltósága érdekében. Még csak Fogarassi Albert utasította vissza azon felfogást, mely őket a libertinosokkal és hátulról támadókkal hozzák kapcsolatba s ezzel a délelőtti ülés véget ért.

(Folyt. köv.)

ISKOLA.

Népiskolai Tananyagbeosztási naplók az új Tanterv alapján.

A népiskolai tanügyi adminisztráció körébe vágó egy érdemes munka hagyta el a napokban a sajtót, mely méltán megérdemli, hogy a tanítói körök jóindulatát és figyelmét magára vonja. Ugyanis a 32.055—1901. vkm. számú Gondn. Utasítás 77. §. és a 44.246—1902. vkm. számú közs. isk. széki Utasítás 105. §-a kötelezőleg elrendeli minden állami és községi elemi népiskolára nézve az egész évi tananyagbeosztás, az 1868. évi 38. t.-cz. 52. §-ának szemmel tartásával megszerkesztendő órarend és a heti általános óratervnek hivatalos elkészítését, mely munkálatok a kir. tanfelügyelőségnek minden év június hó végéig jóváhagyás végett bemutatandók. E munkálatokra eddig czélszerűen megállapított, megfelelő szaknyomtatványok nem voltak, már pedig tekintetbe véve a Gondn. Utasít. 78. és a közs. isk. széki Utasítás 106. §§-ai értelmében megengedett különböző osztálykombinációkat, főleg a tananyagbeosztás és órarendek elkészítésénél, ezek-

nek aktaszzerű hivatalos felülbírlásánál és a kir. tanfelügyelők által eszközölt iskolalátogatások alkalmával ezeknek a pozitív iskolai tanítás tananyagával való összemérésénél nagymérvű alaki nehézségek forogtak és forognak fenn. Ezen formai, de sok tekintetben meritorius nehézségeket is elhárítani vagy legalább a minimumra szállítani, az összeállítás bonyodalmas és nehéz munkálatainál úgy a tanítói köröknek, mint a felülbírlások terhes és sok körültekintést igénylő munkájánál, a felsőbb hatóságoknak is egy általános érvényű, könnyen kezelhető és könnyen áttekinthető, megfelelő szaknyomtatványt kezeibe adni czélja azon munkának, melyet Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi közs. elemi iskolai igazgató sok gondnal, körültekintéssel, szaktudással és tárgy-szeretettel „Tananyagbeosztás és órarend nyomtatványok” czim alatt 15 különböző részelmű és jellegű füzetekben megszerkesztett s melyeket Becsek D. Fia székelyudvarhelyi nyomdája előkelő, izléses kivitelben kiállított. Ezen füzetek alakilag felölelik az elemi népiskolák számára 2202—1905. eln. szám alatt kiadott új miniszteri Tanterv és Utasításban foglalt összes osztálykombinációk tananyagbeosztását illető, továbbá az általános és gazdasági ismétlő iskola is hittanítás anyagának beosztását szolgáló diszpozíciókat. Az órarend lapok is a különböző osztály érdekeknek megfelelő czélszerűséggel szerkesztve, csinosan és kiválóan jó minőségű papíron nyomva, már alakilag is is predestinálva vannak annak, hogy az iskolában keretbe és üveg alá kerüljenek. Mindezek figyelembe vételével a Gyerkes Mihály igazgató-tanító által megszerkesztett ezen népiskolai Tananyagbeosztási Naplót és Órarendet és a magam részéről a legjobb lélekkel ajánlom, az illetékes tanügyi körök jóindulatu figyelmébe, mert bennök jelentékenyen fedezve látom mindazon amisztrativ, didaktikai és methodikai érdekeket, melyek a nmélt. vallás- és közokt. ügyi m. kir. miniszterium és az illetékes felsőbb tanügyi hatóságok idevonatkozó direktívái és rendelkezései alapján ugy elméleti, mint gyakorlati szempontokból az ilyen irányu szakmunkánál kívánatosak. E népiskolai tananyagbeosztási füzetek kaphatók Z. Székely Dénes könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt, ki a füzetek használatára és árjelzésére vonatkozó tájékoztatót kívánatra bárkinek is díjmentesen küldi meg. — Szívesen ajánlunk az érdeklődők figyelmébe.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Nánássy Lajos: „A sákramentumi tan fejlődése” czimű dogmatörténeti dolgozata a napokban hagyta el a sajtót. A könyv a következő fejezeteket tartalmazza: 1. A sákramentumokról általában. 2. A sákramentumok száma. 3. hatálya. 4. A keresztség. 5. UrvacSORA. 6. BÉRMÁLÁS. 7. Bűnbánat. 8. Papszentelés. 9. Házasság. 10. Utolsó kenet. A könyv négy és félív terjedelmű s Debreczenben a „Csokonai nyomda”-ban készült. A könyv ára Magyarországon (portómentes küldéssel) 1 korona, Amerikában 50 cent Hazai megrendelők a fentemlített nyomdába s az amerikaiak szerzőhöz (8506 Superior Ave Chicago III) küldjék a könyv árát.

Oker-Blom Miksa: „Doktor bácsinál falun” Pár szó a szülőkhöz. Fordította finnől Pálfi Márton. Kiadja a kolozsvári tanári kör. Ára 60 fillér. 31 lap.

Dr. Oker-Blom Miksa a helsingforsi egyetemen a physiologia magántanára egy rendkívüli nagyfontosságú, de borzasztóan nehéz kérdésben, a gyermekek, főleg a fiuk nevelésének a nemi életre vonatkozó részében kíván segítségül jönni a gyermekeik jövőjéért aggódó szülőknél. A természet idevágó titkaiba a mindennapi életből vett czéltudatos elbeszélések során kívánja a gyermeket szüleivel bevezettetni. A 8—10 elbeszélés 10—12 éves fiuk számára iratott, úgy, hogy a szülők olvassák fel s legyenek készen felelni a gyermekek kérdéseire.

Nagyfontosságú s igen kényes kérdés, melyben segítségül kíván író a szülőknél lenni. Bár minél többben, minél bölcsébben s főleg minél áldásosabb eredménnyel használhatnák. Mi melegen ajánljuk az érdekeltek szives figyelmébe.

TÁRCZA.

A borszéki ev. ref. egyház ismertetése.

(Folytatás és vége.)

A tervet az igazgatótanács — hová az egyhmtanács 219—901. sz. alatt fölterjesztette — műszaki felülvizsgálás után 4608—901. sz. a. visszautasította, mert a terv hézagos volta miatt nemcsak hogy keresztül nem vihető nem volt, de műszakilag alaposan megvizsgálhatónak sem találtott. Az építés ügyét letette az egyházmegyéhez, az egyházat pedig utasította, hogy egy újabb terv készítése végett forduljon nagyszebeni lakós Szalay Ferencz elismert templomterv készítő építészhez.

Az építésre nézve azt mondja: „bár a szilárd kőanyagból való templom építését részünkről is célravezetőbbnek ismerjük, mindazonáltal arra tekintettel, hogy a tűzmentes anyagból való építkezés esetén szükséges 12—14 ezer korona tőke rendelkezésre nem áll és megszerzéséhez ez idők szerint reményünk sem lehet, de tekintve, hogy az építkezésre felhasználható 5200 koronát a legnagyobb részben a borszéki fürdővendégek adták össze, azzal a határozott kívánsággal, hogy részökre ott a templom minél előbb fölépüljön, tekintettel végül arra, hogy az építkezés megkezdése esetén újabb adományok gyűjtésére inkább lehet kilátás, igazgatótanácsunk a faanyagból való építkezéshez is készséggel hozzájárul, azzal a kikötéssel, hogy a fölhasználandó faanyag gombamentessége, előzetesen szakértőileg megállapíttassék és a gombacsirák elpusztítása céljából a behasználandó összes anyagok tisztító szerekkel impregnáltassanak.

Figyelmébe ajánlja az egyházmegyei tanácsnak azon kérdés megoldását, hogy a rendelkezésre álló fedezet csekélységére tekintettel nem látná-e célszerűbbnek a templomot, a jelenlegi tervezetnél kisebb méretekben fölépíteni és nem tartaná-e szükségesnek egy harangozó lakást is építeni?

Az igazgatótanácsnak e leiratát 273—901. sz. a. az egyházmegyei tanács letette a körlelkészhez, hogy a borszéki viszonyokat ismerő id. Éltető Albert főgondnokkal érintkezve találjanak módot az építés ügyében a megfelelő eljárásra.

Véleményünket — a főgondnokkal való megálapodás után — 14—902. sz. a. beterjesztetem az egyhmtanácsnak, melyben a borszéki zord téli időre való tekintettel, a kemény kőanyagból való építés mellett foglaltunk állást, de tettük ezt azért is, mert ha a beépítendő összes faanyag gombásodás ellen impregnálandó, annak költségei nem csak megközelítik, de véleményünk szerint túlhaladják a tűzmentes szilárd anyag árát.

A méreteket: hosszúság 12 mt., szélesség 6 1/2 mt., magasság 5 1/2 mtben javasoltuk, mindenütt belvilágot mérve, jeleztük egyuttal azt is, hogy a szélesség és magasságból az 1/2 mt. minden nagyobb baj nélkül el is maradhat. A torony szélessége 3 1/2 mt., falmagasság 15 mt., fedélmagasság 5 mt. Belfölszerelést — a költségre való tekintettel — egyszerű, festett deszkamenyезetet és olyan üldpadokat ajánlottunk.

Véleményünk szerint a templomépítés, a meglévő pénzzel azonnal megkezdendő lett volna s a netalán fenmaradó hiányt pótoltuk volna újabb adományok gyűjtésével.

E véleményünknek elvben való elfogadásával 1552—903. sz. a. azt mondja az igazgatótanács: „nincs ugyan kifogásunk a templomnak kisebb méretekben való fölépítése ellen sem, de építési enge-

délyt csakis oly terv végrehajtásához adhatunk, melynek fedezete ki is mutatatik.“ Utasítja azért az egyházmegyei tanácsot, hogy az Éltető Pál-féle javaslatnak megfelelő tervet és költségvetést csináltasson s azt jóváhagyás végett terjessze föl. Ezzel mintegy kapcsolatosan 3697—902. sz. a. megrendeli az esperesnek, hogy a borszéki templom építésére rendelkezés alatt álló fedezeti összeget pontosan vegye számba s részletes kimutatás kapcsán 25 nap alatt terjessze központi kezelés alá. Esperes a számbavételel megkezdí, arról 400—903. sz. a. jelentést tesz, mit az Ig-tanács 1300—903. sz. a. tudomásul vesz. A számadás bevégzése és az összes alapok megvizsgálása után esperes 529—903. sz. a. jelentette az ig. tanácsnak, hogy a rendelkezésre álló fedezeti összeg 5955 kor. 51 f. Az ig. tanács azt 1915—903. sz. a. leiratában tudomásul veszi, valamint az egyhmtanács azon határozatát is, hogy fedezeti összeg hiányában az építés ügyét egyelőre leveszi a napirendről.

De csakhamar ismét napirendre került és pedig szászrégeni lelkész Bod Károlynak 245—903. számú indítványa alapján. Bod Károly azt mondja: „mivel meggyőződéseim szerint Borszáken a templom megépítése, vagy pedig e célra egy alkalmas hely szerzése, sürgős kötelessége az anyaszentegyháznak, mondja ki az egyházmegyei közgyűlés, hogy a meglévő összeg fölhasználásával, vagy néhai b. e. Szász Domokos, vagy a Bocz József temesvári tanár újon épített, de eladóvá volt villáját, vagy a róm. kath. egyház által eddig használt templomot, a fürdő és teletulajdonos községtől templomnak megveszi. — Ennek kimondása után az ügy keresztül vitele végett küldjön ki a helyszínére egy öttagu bizottságot.

Az egyházmegyei közgyűlés az indítványt 1903. okt. 7-én tartott ülésében elvben elfogadták, s annak keresztül vitelére esperes, id. Éltető Albert, Bod Károly és Páll Károly személyökben bizottságot küldött ki. Ez a bizottság azonban a helyszínére soha ki nem szállott, s így az indítvány tárgyára véleményyt nem adhatott.

Papp Lajos dedrádszéplaki pap 1905. ápril 14-ről keltezve egy újabb indítványt nyújtott be az egyhmtanács közgyűléshez, melyben indítványozza, hogy: „a borszéki templommal egy időben és mellett, egy több — az elállítható fedezeti összegnek megfelelő — szobával ellátott épület is építtessék, papi, illetve papicsaládok számára. E célból egy 3—5 tagu bizottság kiküldését javasolja.“ Az egyhmtanács közgyűlés a Papp Lajos indítványát elvben elfogadta s Gr. Teleky Arvéd elnöklete alatt egy kilencztagu bizottságot küldött ki. Alulírott szintén beadta e gyűlésre, a templom és papi-szanatoriumra vonatkozó véleményét 23—1905. sz. alatt, de az a postán lekésztett a gyűlésről és így nem tárgyalott.

A Gr. Teleky Arvéd elnöklete alatt kiküldött bizottság helyett Csekme Ferencz esperes, Páll Károly körlelkész és Pap Ferencz gödemesterházi tarító, énekvezér jelentek meg Borszáken 1905. július hó 30-án, mikor a templomozást nagyszámu intelligens publikum előtt Csekme Ferencz esperes végezte.

Templomozás végével esperes a hallgatóság férfi tagjait a templomépítés ügyében tartandó értekezlet tartására hívta föl, a jegyzőkönyv vezetésével Pap Ferencz énekvezért bizta meg.

Az értekezlet megalakulásával esperes előadja, hogy több évvel ezelőtt b. e. Szász Domokos kezdeményezésére egy mozgalom indult meg, melynek célja volt Borszék fürdőtelepen egy ev. ref. templom építése. A terv megvalósítva máig sincs, de az építésre ma már közel 7000 kor. áll rendelkezésre, tehát lehet remélni, hogy e mozgalom fölszínmentartása és a gyűjtésnek újrafölvétele s továbbfolytatása által a templomépítés ügye a közeljövöben sikeresen megoldható lesz. Kéri azért jelenlévőket, hogy a templom-

építés sürgősségét és e célra a gyűjtés továbbfolytatását mondják ki s annak végrehajtására küldjön ki egy bizottságot.

Kapcsolatosan Páll Károly körlelkész előadja az egyház keletkezését, az ügy fejlődését, a gyűjtés mozzanatait, eredményét és mibenlétét s kéri az értekezletet, hogy tegye magáévá a templom- s vele egy papiház építésének ügyét és azoknak miből leendő keresztülvitele végett a gyűjtés megszokott fonalát vegye ismét kezébe.

Értekezlet az ügyet magáévá teszi, a templom- és papiház építését, valamint e célra a gyűjtés megindítását kimondja, s fölkéri esperes és lelkész aakat a gyűjtőivek kibocsátására, valamint arra is, hogy a gyűjtés eredményéről a jövő évben itt, az értekezlet helyén teygenek jelentést. A templomhelyre nézve óhajtanónak tartja az értekezletet, hogy az egy keményebb talaju, alkalmasabb hellyel cseréltessék ki.

Jelenlévő Nagy Győző építész-mérnök ajánlatot tesz arra nézve, hogy a tervet ingyen megkészíti. Kapcsolatosan Páll Károly lelkész már korábban hasonló ajánlatot tett.

Az értekezlet mindkét ajánlatot köszönettel elfogadja, mert így alkalma lesz a jók közül a jobbat fogadni el, csupán azt köti ki, hogy a költségvetés 10.000 azaz tizezer koronán túl nem haladhat.

Istvánffy Gyula festőművész — mint mondá: pénzem nincs, de adok abból a mim van — 2 drb. általa festett képet ajánlott föl az építési-alap javára leendő kisorsolás végett. Az értekezlet az ajánlatot köszönettel fogadta s a képek kisorsolására egy vegyes bizottság összehozásával Baka Béla marosvásárhelyi tanítót és hírlapírókat bizta meg.

Értekezlet után a perselypénz megszámláltatván 45 kor. 20 fillér volt; miből 30 koronát Bilkei Kövesdy Imre debreczeni gazdag polgár adott.

A jegyzőkönyvet aláírták: az egyház képviselői és 17 fűrdővendég, értekezletileg.

Az építési alap elszámolása.

A társadalmi uton gyűjtött összegről Katonay Gyula pénztárnok és Tóthfalusy József lelkész, esperesi megbízott 1903. márcz. 25-én egy átvételi jegyzőkönyv alapján számolnak le.

A jegyzőkönyv szerint az alap a következő adományokból gyűlt be: 1. Borszéki műkedvelői előadásból 350 frt. 2. Br. Kemény Domokos 150 frt. 3. Kócsi Andor 10 frt. 4. Békésvármegye 33 frt 33 kr. 5. Budapest székváros 25 frt. 6. Páhány János Mákóról 21 frt 80 kr. 7. Szolnokdobokavármegye 20 frt. 8. Székelyudvarhely 2 frt 05 kr. 9. Br. Bornemissza Ignáczné 100 frt. 10. Hints Miklós gyűjtéivén 101 frt. 11. Kolozsmegye 2 frt 10 kr. 12. Katonay Gyula 40 frt. 13. Ugron alispán Székelyudvarhelyről 6 frt 37 kr. 14. Lengyel Imre gyűjtőivén 5 frt 25 kr. 15. Sárosmegye 1 frt. 16. D. Deák József Kolozsvár 15 frt. 17. Dienesch Sámuel Szászrégen 128 frt 60 kr. 18. Tordai János 8 frt. 19. Székelyudvarhelyi alispán 2 frt 40 kr. 20. Tordamegye 50 kr. 21. Kolozsmegye 1 frt 90 kr. 22. Tordamegye 4 frt 70 kr. 23. Éltető Albert id. gy. ivén 500 frt. 24. Hevesmegye 2 frt 45 kr. 25. Pete Dani gy. ivén 50 frt. 26. Br. Bánffy Zoltánné 100 frt. 27. Csongrádmegye 50 kr. 28. Tölgyesről 9 frt 95 kr. 29. Borszéki vigalmi bizottságtól 50 frt. *Begyűlt adomány 1741 frt 90 kr.* 30. Betét után kamat 9 frt 68 kr. 31. Ujabb kamat 163 frt 63 kr. 32. A szászrégeni takarékpénztár 500 frt betét után kamat 85 frt 64 kr. 33. A borszéki vigalmi bizottság által beküldött 50 frt kamata 68 kr. 34. Készpénzben, mely mai napon ntiszt. Csekme Ferencz esperesnek elküldetett, néhai Szász Domokos ref.

püspök és neje 50 frt. 35. Dr. ifj. Szász Károly 10 frt. 36. Tóthfalusy József lelkész 1 frt. 37. Kelemen Adám gy. ivén 47 frt. Így a begyűlt adomány betétekben és az esperesnek kiadott készpénzben

	2109 frt 53 kr.
A kiadások összege tett . . .	67 frt 81 kr.
Tiszta vagyon	2041 frt 72 kr.

Aláírva 1903. márcz. 25-én.

Tóthfalusi József. Katonay Gyula.
Fentirt elszámolást igazolom. M.-Régen, 1903. ápril 11-én

id. Éltető Albert.

1901. aug. 4-én tartott templomozás alkalmával perselypénz 81 kor. 05 f. Aug. 13-án tartott hangverseny jövedelme 1005 kor. Utánküldés Brener Vilmos 6 kor. Vitus Lajos 10 kor.

A 81 kor. 05 fillér perselypénzből 20 koronát debreczeni Nagy Bálint adott s ugyanakkor ígért egy harangot is. 1902. jun. 23-án Szabó Józseftől Debreczenből 10 kor. Julius 28-án perselypénz 15 kor. 32 fill. 28-án perselypénz 16 kor. 32 fill. Aug. 7-én perselypénz 10 kor. 20 fill. November 20-án marosvásárhelyi házipénztártól 9 kor. 68 f.

E két évről bevétel volt 1163 kor. 57 f. Kiadás 266 kor. 38 f. Takarékpénztárba küldetett 892 kor. 68 f. Pénztári készlet 4 kor. 51 f.

1903. évi július 19-én perselypénz 10 kor. 32 f. Aug. 9-én perselypénz 9 kor. 86 f. 1904. évi július 10 én perselypénz 3 kor. 30 f. 24-én perselyp. 5 kor. 20 f. Aug. 7-én perselyp. 15 kor. 16 f. Ebből 10 koronát Bilkey Kövendi Imre debreczeni lakos adott. Pénztári készlet 1902. évre 4 kor. 51 f. A két évről 1903. és 1904. összes bevétel 48 kor. 35 f. Takarékpénztárba küldetett 43 kor. 78 f. Maradt pénztári készlet 4 kor. 57 f.

1905. július 9-én perselypénz 2 kor. 66 f. 30-án perselyp. 45 kor. 20 f. Ebből 30 kor. Bilkei Kövendi Imre adott. Istvánffy Gyula festőművész által adott két darab kép kisorsolásából bejött 111 kor, 78 fill. Mult évi pénzkészlet 4 kor. 78 f. Összes bevétel 164 kor. 44 f. Takarékpénztárba tétetett 156 kor. 80 fill. Kiadás volt 2 kor. 77 f. Maradt pénztári készlet 5 kor. 87 f.

Időnként a takarékpénztárba helyezett összegek az időközi kamatok hozzáadásával szaporodtak.

Takarékpénztárban mai napig az összes pénzkészlet 6931 kor. 76 fillér.

A Borszéken építendő templom számára néhai b. e. Szász Domokos végrendeletileg egy fisharmoniumot hagyott, a harmonium a hagyatéki tárgyalás alkalmával, a templom fölépítéséig felügyelet végett a hagyományozó özvegyénél hagyatott s ott van ma is.

Toplicza.

Páll Károly,
ref. lelkész.

Válasz a „Magyar Szó“-nak.

A „Magyar Szó“ czimű ujság mostanában azzal dokumentálja a protestáns ügyek támogatására való készségét, hogy erdélyi egyházkerületünk vezetőségét és pedig úgy a püspöki hivatalt, mint az igazgatótanácsot, teljesen alaptalanul, súlyos vádakkal illeti.

A folyó hó 10-iki számban, Gyenge János, torocszentgyörgyi lelkész állami fizetéskiegészítési járandóságának ki nem utalása miatt, egyenesen mulasztással és hanyagsággal vádolja a püspöki hivatalt s ebből az alkalomból jogot vesz magának a

„speciális erdélyi autonomia“ lebirálására, mely szerint: „Egy pár pasának uraskodása és az igazán vezetésre hivatottak rablánczra fűzése“

Nem követjük azonban az előttünk ismeretlen rovatvezető urat nagyhangú kijelentéseiben, csak épen azt kívánjuk kimutatni, hogy Gyenge János ügyének pártolásában — a mire különben fölkerve sem volt — teljesen valótlanságot állít és ez alapon mondja ki súlyos ítéletét.

Mindenekelőtt tájékozunk a rovatvezető urat, hogy erdélyi egyházkerületünkben a kongrua-ügyeket az igazgatótanács intézi el és nem a püspöki hivatal. Az igazgatótanács irattárában fekvő akták pedig világosan tanúsítják, hogy Gyenge János ügyében a legcsekélyebb mulasztás, avagy késedelem nem terheli a főhatóságot.

Nevezett lelkész ugyanis 1905. október 30-án foglalta el torockószentgyörgyi papi állását, de a fizeteskiegészítés folyósíttatása céljából szükséges okmányai, a minisztérium által időközben elrendelt pótlások beszerzése céljából folytatott háromrendbeli levélváltás után, csak 1906. jan. 16-án érkeztek be és már 17-én elláttatván, jan. 20-án a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz fölküldettek. Egy teljes hónap mulva, tehát február 16-án érkezett meg a minisztérium 9247—906. sz. intézkedése, mely megállapítván a szolgálati időre esedékes járandóság összegét, ezután szószerint a következő rendelkezést tartalmazza: „Felkérem Méltóságodat, hogy ezen összeget az időközi személyváltozások folytán esetleg rendelkezésre álló pénzmaradványból kifizetni s annak idején szabályszerűen elszámolni méltóztassék. A netán fedezetlenül maradó összeg folyósítása iránt az 1906. év II. időszakára szóló utalványozás során fogok intézkedni.“ Pénztármaradvány azonban nincs, sőt az egyházkerületi pénztárnak a kongrua-alapnál túlköltése van s így nem tehetett egyebet az igazgatótanács, minthogy Gyenge Jánost és még öt társát — kik hasonló helyzetben vannak — egyszerűen értesítette a miniszter rendelkezéséről, mert a 6 lelkész részére megállapított s körülbelül 4000 K-át tevő összeg előlegezésére fedezettel nem rendelkezett. Ez így volt eddig is és így lesz jövőre is, mert a minisztérium időközi utalványozást egyetlen egy esetben sem eszközölt s nem is jogosította föl a főhatóságot soha arra, hogy a rendes félévi utalványozásokon kívül időközi folyósításokat is kérelmezessen.

Ezekből kétségtelen, hogy a rovatvezető ur személyes meggyőződése téves és valótalan az az állítása, hogy a minisztérium jelentéstételre utasította volna az egyházi főhatóságot.

Az időközi folyósítások különben is nagy mértékben zavarnák az elszámolás szabályszerű rendjét, sőt szükség sincsen reá, mert a már megtörtént miniszteri megállapításra támaszkodva bármelyik lelkész könnyen kaphat előleget saját egyházközségétől, vagy az egyházmegyei pénztárakból. Gyenge János lelkész ur is könnyebben czélt ért volna, ha egyházi hatóságaihoz s nem a „Pesti Napló“-hoz fordul segítségért. Sajnos, hogy elragadta őt az ifjúi hév és olyan térre vitte, hol az 1901. évi egyházker. közgyűlés 58. jkvi számú határozatával jutott összeütközésbe, aminek pedig következményei lehetnek.

Épen ilyen tájékozatlanul foglalkozik a „Magyar Szó“ rovatvezetője egyházkerületünk egyéb ügyeivel is. Évekkel ezelőtt teljesen befejezett és közgyűlési határozatokkal elintézett papírvásárlásokról beszél, annak indokolásául, hogy az erdélyi autonomia reformálásra szorul. Ezt a reformálást az „alsó papság“ ellenőrzési jogának konstituálásával óhajtaná végrehajtani. Nem tudjuk ugyan kivenni homályos és hézagosságot, hogy tulajdonképen mi a sérelme

és hogy mit ért az „alsó papság“ kifejezése alatt, de ha a papi testület érdeke fekszik szíven, mely nem felső és alsó, hanem teljesen egyenlő, akkor megnyugtadjuk a „Magyar Szó“-t, hogy az egyházi főhatóságnak épen az a törekvése, hogy a most szönyegen levő alkotmány-revizio rendjén lehetőleg ki egyenlítettessenek azok a különbségek, melyek az egyházkerületi közgyűlés szervezetében, az azt alkotó elemek számaránya tekintetében a papok hátrányára fennállanak

K. J.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zsinati ülés elhalasztása. E hó 12-én estve a következő sürgönyt kézbesítették lapunknak:

„Szíveskedjék közölni ssinatnak márczius 22-ről márczius 27-re történt elhalasztását. — Báró Bánffy Desső.“

Sietünk a felkérésnek eleget tenni s kérni a zsinati tagokat, hogy ez elhalasztást tudomásul venni szíveskedjenek.

Uj kultuszminiszter. O Felsőge Lukács György eddigi kultuszminiszternek buzgó szolgálatai elismerése mellett való felmentésével egyidejűleg Toszt Gyula eddigi kultuszminiszteriumi tanácsost nevezte ki helyébe miniszternek. Lukács György dr. nem egészen kilencz hónapos működéséhez a rendeletek, tervezetek és kezdések egész sora fűződik, melyek között pl. a népoktatási, 1879. évi XVIII. t.-cz végrehajtásáról szóló rendelet korszakosnak mondható; az érettségi utasítás átdolgozása mindenféle örömmel fogadtatott. Az egységes jogosítású középiskola ügyében tartott ankettek, valamint több törvénytervezete egy szerencsésebb utódnak majd sok értékes gondolatot adó előmunkálatok lesznek. Kár, hogy alkotásra nem lehetett tere.

Réthy Lajos kitüntetése. Réthy Lajos, Hunyadmegye kiváló tanfelügyelőjének mostani nyugalomba vonulása alkalmából a király a miniszteri osztálytanácsosi czímet adományozta. Réthy Lajosban igazi érdemet ért az elismerés. Adja Isten, hogy sokáig élvezhesse a megérdemelt kitüntetést. Hivatalos dolgaitól felmentve, bizonyára fokozottabb buzgalommal fogja szolgálni társadalmi és egyházi érdekeinket, melyeknek eddig is érdemes munkása volt.

A szilágy megyei Wesselényi-egylet zilahi kollégiumunk kiváló tanára, Kincs Gyula einöklele mellett választmányi ülést tartott, melyen több kulturális ügy kapcsán az égerháti ref. iskola ügye is szerepelt, melynek gyengén fizetett tanítónője eltávoztván, azzal a veszéllyel van fenyegetve, hogy az oláh többség iskolája felszivja. Az egylet ez ügyben az E. M. K. E.-hez fordult, kérve, hogy a Wesselényi-egylet által ott felállítandó iskola fentartásában segítségére legyen. Szomorú állapot, hogy a magyarságot a felekezeteknek kell e hazában védniök a magyar állam nemtörődömsége miatt.

A brassói magyar protestáns jótékony nőegylet 1906. évi márcz. hó 3-án a „Városi vigadó“ nagytermében „Arany János-estélyt“ rendezett, a melylyel a nemesebb élvezet mellett valóságos kulturmissziót is töltött be. A hatalmas műsor, melynek 12 fő- és több alpontja volt, főleg Arany János kiválóbb költeményeinek, s különösen balladáinak drámai előképekben való szemléltetése által oly nagy jelentőségűvé, hogy a következő vasárnap az egész, mint „Husági előadást“ 20 kr. beléptidíjjal megismételték, a melyen az összes magyar iskolák növendékei, de a nemzetiségi iskolákéi is nagy számmal jelentek meg, hódolni a magyar kultúra géniuszának. A

„Műsor“ különben — a szereplők neveinek elhagyásával, mely sok helyet foglalna el — a következő volt: a) Liszt Ferencz első rapszódiaja. 1. Előhang, szavalta Koltay Alajos. b) Ábrányi-Krause: Az éj. 2. Fiannak. Szavalta Dengel Géza. c) Borsay: Magyar ábránd. 3. Szondi két apródja. Szavalta Koós Ernő. d) Kurucz dalok. 4. Toldi trilogiájából három kép. Szavalta Salgó Imre. e) Goldmark: A tücsök. 5. Családi kör. Szavalta Jakab Edith. f) Bachó: Egyveleg. 6. Rákócziné. Szavalta Trébits Olga. g) Goldmark: Seba királynője. 7. Zách Klára. Szavalta Deák Etuska. b) Hubay: A cremonai hegedős. 8. Gyermek és szivárvány. Daljáték. Rendezte Szekula Katinka. i) Erkel F.: Bánkban fantázia. 9. A Walesi bárdok. Szavalta Binder Jenő. j) Hubay: Fantázia. 10. Mátyás anyja. Szavalta Sándor Lajos. k) Kehler: Magyar koncert. 11. Tetemre hívás. Szavalta Pilászy Mária. 12. Arany apotheosisa. Előkép. Az estély nemcsak gyönyörű anyagi sikerrel, de nagy erkölcsi hódítással is járt. A elnökök, Krause, Binder tanárok és a fáradhatatlan lelkészek bőséges jutalmát kapták fáradozásaiknak. Gratulálunk a gyönyörű munkához.

Változások a kultuszminiszterium ügyosztályaiban. A kultuszminiszteriumban a művészeti ügyosztály mintájára XIII. ügyosztály létesült a tudományos és irodalmi ügyek ellátására. Az ügyosztályok hatáskörébe tanintézeti ösztöndíjadományozási ügyeket is soroztak. Az ügyosztály vezetését, ügyosztályfőnöki minőségben Szász Károly dr. miniszteri osztálytanácsosra ruházták, aki eddig az elnöki osztály élén állott. Az elnöki osztály vezetésével Schindler Artur miniszteri titkárt bízták meg. A közalapítványi gazdasági ügyosztály élére Boncz Ödön dr. miniszter tanácsost, a középiskolai ügyosztály eddigi főnökét állították, akinek helyét a középiskolai ügyosztály élén a közalapítványi gazdasági osztály eddigi vezetője, Barkóczy Sándor báró dr. min. tanácsos foglalta el.

„Kérő iverk... esdő szöveg”. czimen a P. E. I. L.-ban *Morvay* Ferencz sokoldalú argumentációval oda konkludál, hogy „munkáljon oda minden egyházkerület, hogy segélygyűjtést az egyházmegye jól megokolt véleménye alapján az egyházker. pártolása mellett, csakis sürgős és igazi egyházi érdek által igazoltan, egyedül a konvent engedélyezhessen s más kérő-ívrrel, mint a melyet a konvent elrendel, az egyházakat megkeresni, hogy úgy szóljak, terhelni ne lehessen. A közalap 25 éves fennállása s a 3-ik zsinat után ez a legkevesebb, a mit egyetemes egyházunk tekintélye és méltósága megkövetel.” Meg kívánjuk jegyezni, hogy e kérdést már elég bölcsen rendezte a konvent.

A marosvásárhelyi ev. ref. leányiskola növendékei az iskola felszerelése és tanszerek beszerzése javára, az iskola disztermben f. hó 10-én, műsorral egybekötött táncszertélyt rendeztek a következő műsorral: 1. Sztójánovich Jenő: Részlet a „Csodaszarvas“-ról. 2. Prolog. 3. Liszt Ferencz: Vihar induló. 4. Mendelssohn: Téli dal. 5. Arany János: Családi kör, élőképekkel. 6. Erney: Népdalegyveleg. 7. Álom az erdőben. Színmű 1 felvonásban. Az estély igen szépen sikerült s szép összeget hozott a nemes célra.

Toronyalpra. A magyarnagyszombori ev. ref. „Toronyalap” s részben a „hidalmási kaszinó” javára f. hó 10-én, műsorral egybekötött batyus táncmulatságot rendeztek szép sikerrel.

Erdélyi egyházkerületünk közigazgatási térképe hegyrajz nélküli s így könnyebben áttekinthető alakban is elkészült s az Igazgatótanácsnál az egyház munkásai: papok, tanítók, tanárok, énekesek, gondnokok, presbyterek 3 (három) korona kedvezményes áron kaphatják meg ennek egy-egy példányát; míg a bolti ár 5 korona. Szívesen hívjuk fel az érdekeltek figyelmét e körülményre.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 851—1906.

KÖRLEVÉL

mindenik kollegium méltóságos t. Elöljáróságához.

Pokoly Józsefnek, egyházkerületünk kiadásában megjelent munkája: „Az erdélyi református egyház története” 3 kötetben (bolti ára 10 kor.) és annak sajtó alatt levő további két kötete, mely az erdélyi református egyházi intézmények fejlődésének történetét tárgyalja (bolti ára 8 kor.) első sorban erdélyi ref. egyházunk hivatalosainak és minden rendü-rangu művelt tagjainak használatára szánt értékes kézikönyvek s nemcsak alkalmasak arra, hogy kollégiumaink serdült növendékeinek jutalomkönyvül adassanak, hanem kívánunk is kell, hogy egyházunk multjának és intézményeinek megbecsülésére, a jövő nemzedék színét-javát, már a gimnázium felső osztályaiban, a magyar történelmi és egyháztörténelmi leccékkel kapcsolatban, érdekeljék.

Fölkérjük azért a mélt. t. Elöljáróságot, hogy e könyveket a gimnáziumi felsőbb osztálybeli tanulóknak adandó jutalomkönyvek sorozatába rendszeresen fölvenni s évenként való osztogatásukról gondoskodni méltóztassék.

Az első munka példányait alkalmas kötésben 8 kor., a másodikait 7 kor. kedvezményes áron bocsátjuk a mélt. t. Elöljáróság rendelkezésére.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. márczius hó 6-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Váró Ferencz,
előadó-tanácsos

Sz. 1001—1906.

KÖRLEVÉL

nagytisztelütü Esperes aaihoz.

A lelkési könyvtárak ügyében 1905. évi 3535. szám alatt kelt körlevelünknek azon intézkedését, hogy esperes aai az egyházközségektől fölszedett 10—10 kor. könyvtárgyarapítási díjakat az illető egyházközségek és lelkészek neveinek kimutatásával kísérve, a *Magyar Általános Takarékpénztárnak* Budapestre küldjék be: felmerült nehézségek miatt *akkép módosítjuk*, hogy esperes aai a díjakat is, az egyházközségek és lelkészek neveinek kimutatását is (évenként április hó 1-jére) *Igazgatótanácsunkhoz* küldjék be, további intézkedés végett.

Az egyházkerületi Igazgatótanácstól, Kolozsvárt, 1906. márczius hó 10-ék.

Dr. Bartók,
elnök.

Váró Ferencz,
előadó-tanácsos.

Sz. 284—1906.

PALYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *iklandi* (Kaál leányegyházközséggel) egyházközség lelkési állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakáson, kerten, gazdasági épületeken kívül 7 h. 1339 □ öl szántó és kaszáló, melyet a hivek szántanak, bevetnek, a rétről a terményt hazaszállítják s a melynek adóját az egyház fizeti, értéke 66 kor., készpénz az egyházközség pénztárából 7 kor. 22 f., kamarai jövedelem az egyházkerületi pénztárából 78 kor. 78 f., terményjövedelem értéke 354 kor. 17 f., összes jövedelem 506 kor. 17 f., kiadás 25 kor. 65 fillér, marad 480 kor. 52 f. Ehez járul 1119 kor. 48 f. állami kiegészítés s így az összes jövedelem 1600 kor.

Pályázati határidő 1906. ápríl 4.

Folyamodványok, minősítvények és a pályázati időtartama alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelenten, nt. Ravasz János esperes aához küldendőek Nyárádszere-dába.

Kolozsvárt, 1906. márczius 28.

Dr. Bartók, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kelj föl és járj.

Ap. csel. III. 1-9.

A sántát, ki az ő anyjának méhétől fogva nyomorék vala: mindennap oda viszik a templom *Ékes* kapuja elé. Megkapó ellentét. Az aranytól csillogó templom ragyogó lépcsőjén a kolduló nyomor alázatos képe. Odabenn, a pompás oszlopok mélyén, főlúg a főpap áradó zsolttára, bőven gomolyog az illatos áldozatok füstje s tépett foszlányain el-elvetődik az áhitattá csittult örömeinek, egész a kapuig, hol egy nyomorult koldus panaszos kérése sir föl. Odabenn drága kövektől csillogó ruhában emeli áldásra kezét Izrael főembere: idekűnn száraz kart nyujt alamizsna után a sánta.

Ez a kép örök symboluma egy folyvást megújuló, szomoru jelenetnek. Csillogó templomok tövében a kolduló nyomor sötét rongyai. Dúsgazdag egyház — jajgató szegénység. Emlékezz a korra, midőn egymásután nőttek ki a földből a templomok, megannyi márványba épített hatalmas imádság, ormukon szinte égbe szökken az arany kereszt s az emberek földre roskadoznak az ók keresztjük sulya alatt. Ihletett lelkű művészek festik a mosolygó madonnák, örökifju szentek glóriás képeit és senki sem látja, hány könnyező emberarcz torzul el a kintől odakűnn. Ah, *királynő* lehet ez az egyház, de nem *anya*!

S az örök sánta ott ül a templom küszöbén, „hogy kérne alamizsnát azoktól, akik bemennek vala a templomba.” Hisz tolong a sok czifra ruhás ember az Urnak hajlékába, elaltatni lelkiismeretét, hogy egy hétig nyugodtan vétkezhessek tőle. Ezekről kér alamizsnát a koldus. Nem testvéri szót, nem résztvevő pillantást, egy pár fillért csupán; hogy tovább tengesse életét. Ki gondolna arra, hogy a szegénynek *szive* is van, szomjazó és égő vágyakkal tele, hisz a gyomor is sok néki. Pedig azt az óriási mélységet, mely a gazdagok és szegények közt tátong: nem lehet kitölteni az alamizsna filléréivel vagy kenyérmorzsáival, azt csak égő szeretettel összeforrt testvéri karok hidalhatják át.

De jó a két apostol: Péter és János, szegény fájdalmas emberek, ám szívükben ott ég az első pünköszt gyújtó ereje. A koldus azt hiszi, ezek is gazdagok s alamizsna után nyujtja a kezét, állítván, hogy valamit venne ő tőlük.

„Ezüstöm és aranyom nincsen nekem, amim pedig vagyon, azt adom néked: a *Názáretbeli Jézus Krisztusnak nevében, mondom, kelj föl és járj!*”

És az felszökvén, jár vala.

E pár szóban egy küzdelmes ellentét villámos ereje csattan ki.

Ime, egyförl a csillogó templom a maga káprázatos pompájában, tehetetlenül, vele szemben az Ur szegény apostolai diadalmas csodatévő erővel. Mit ér az egyház, mint intézmény, márvány templomaival, aranyba öltözött főpapjaival, káprázatos műkincseivel, ha az *Ur neve* hiányzik belőle? De a *Názáreti Jézus* hatalma örökkévaló erő, mely ha a miénk: meggyógyult betegek, gazdaggá lett koldusok áradó örömiadalma, mint egy fenséges himnus eget zendítő vihara, tulharsogja a papok vontatott énekét s a zengő szerszámok betanult szavát.

De ne feledjük, hogy *minden* egyház, *minden* templom tehetetlenné válik, ha holt intézménynek tekintjük csupán s szelleme nem munkál áthatott személyiségek csodatévő kezével. Az egyház a Krisztus teste, tehát elevennek kell lennie, élnie kell tagjaiban. Vehetjük-e ajkainkra a feltámadás evangéliumát, ha elnézzük, hogy a Krisztus teste nem élő organum, eleven erővel lelkeket átható személy, hanem jogi alakzat csupán, kétezer éves mumia, melynek néma ajka elmulásról beszél? Ah, akkor hiába való a mi prédikálásunk és hiába való a ti hitetek.

Vallom, hogy a társadalmi harcok kiengesztelődése, a socialis bajok gyógyulása, az emberek és az emberiség megújodása evangéliumi anyaszentegyházunktól várható. De ez az anyaszentegyház nem egy jogvidék, nem történelmi jelenség csupán, hanem szenvedelmes prófétai lelkeken látomássá izzó, apostoli ajkokon igévé csendülő, testvéri kezekben munkává változó *eleven közösség*.

Az anyaszentegyház elevenné a mi sziveinken át lesz.

„*Nézz mi reánk*“, mondja Péter a sántának. Lásd meg, hogy bennünk más, új erő van; egy szent szolgálat hatalma alatt állunk s az Ur parancsát hordozzuk. Raffael nagy szőnyegképén, mely e jelenetet ábrázolja, a két apostol arca csupa sugár, csupán fény. Terajtd is lássék meg, hogy egy szent parancsolat hatalma alatt állasz. Nézz reám, mondhasd a sántáknak. Nézz reám bizalommal, szeretettel, lelked minden odaadásával. És homlokodon ott ülhet az élet minden nehéz gondja, saját fájdalmad minden sötét boruja: a részvét egyetlen könnyecppje fénybe vonja arcod.

Kelj föl és járj. De Péter nem csak *mondotta* ezt a szót, hanem *megfogván annak jobb kezét, felemelte őt*. A szó oly kevés; a kéznek az a megfogása, az a fölemelés — minden. Péter apostol drámai erejű mozdulatában az egész keresztyén életföladat symbolizálva van. Megfogni kezét embertársainknak és felemelni őket, képe a *lélek* megragadásának, a *sziv* foglyulejtésének, hogy felemeljük egy magasabb világba, részesévé tegyük egy új életelvnek. Hadd gyógyuljon meg bénasága, legyen lelki kincs szegénysége, hadd járjon benső békességgel az istenfiak útján.

Végül: a *Jézus nevében*. De az ő nevében csak akkor szólhatunk, ha az *övéi* vagyunk, ha jogunk van reá az ő megbízásában járni, mert lelkünk mélyét átjárta az ő beszéde s szívünket megszentelte az ő forró szerelme.

Most már érzed, ugy-e, hogy: „Nem adatott más név megtartásunkra, mint az ő neve.”

A béna szökellve dicséri az Istent, s a két apostol arczán mennyei fény ömlik el, tükrözése képen az Ur helybenhagyó mosolyának.

Uram, újítsd meg ezt a képet *mivelünk!*

Berlin.

Ravasz László.

Egyházi nyomtatványainkról.

A mélt. Igazgatótanács 4727—1905. körlevelében véleményadásra hívja fel az egyházmegyéket, a szilágyszolnoki egyházmegyének az áttérések és kitérések nyilvántartására készítendő anyakönyv terve-

zete felől. Azt hiszem, hogy ilyen anyakönyv vezetésének szükséges és helyes voltát mindenki elismeri. Hisz a ki- és áttérések nyilvántartásában — ha ez egészen mellőzve nincs — szószerint az a közmondás érvényesül: „a hány ház annyi szokás.“ Láttam olyan gyakorlatot, hogy a kereszteleési anyakönyvön jegyeztettek be, a hol következtek, vagy év végén utoljára a hozzánk tértek nevei (kitértekről hallgat az írás.). Általánosan pedig az anyakönyv táblájának belsején, vagy hátulsó lapjain jegyeztetnek fel a be- és kitérések. De vajmi kevés lehet azon egyházak száma, a melyekben legalább 50 évről volnának bármily formában feljegyzések. Már pedig erre nemcsak előfordulható vitás helyzet eldöntéséért, de egyház rendtartási külső formából is okvetlen szükség van.

Elvileg, azt hiszem, nagyon sokan viseltetünk ellenszenvvel a rubrikák folytonos termelésével, szaporításával szemben. Utóbb létesített anyakönyveink közül például részemről csaknem feleslegesnek tartom a konfirmáltak és a tankötelesek anyakönyvét. Véleményem szerint az első a születési anyakönyvön egyetlen rovattal — melyet a jelenlegi nyomtatványokon az észrevételek rovatából a megújításig is könnyen lehetne egy vonallal kiszakítani — sokkal egyszerűbben volna nyilvántartható és könnyebbé lenne annak ellenőrzése is, hogy vajon minden felserdült növendék konfirmálódott-e, mint most a születési és konfirmációi anyakönyvek fáradságosabb és tán szükségesnek fel sem ismert összevetése által. A születési helyüktől távol konfirmálódókra nézve is tisztábbá, hozzáférhetőbbé tenné a nyilvántartást azon egyszerű utasítás, hogy minden konfirmáló lelkész köteles a születési anyakönyvében elő nem forduló konfirmáltakról az illető lelkésznek értesítést küldeni.

A tankötelesek figyelemmel tartását pedig — általában szólva — több sikerrel lehet eszközölni a hatósági összeírás alapján, mint a születési anyakönyvből és tán önként felöltő adatokból — csak hogy épen meglegyen — összeállított névsorból. Bátorságot veszek magamnak, hogy felhívjam rá a figyelmet: nem volna-e czélszerű a jelölt pótló intézkedések mellett, e két nyomtatvány mellőzésével méltán „papiros korszaknak“ nevezett korunk egyházi ügyvitelét egyszerűsíteni? Különben egyházi közigazgatásunk is egészen elmerül a korszellembe, mely folyton kiáltozza az egyszerűsítést“, de azért elveszettnek tekintti azt a napot, a mely valami újabb formáságot nem termelt.

A szilágyszolnoki egyházmegye javaslatára térve vissza: ez oly hiány pótlását jelenti, a mit gyakorlatban levő anyakönyvvezetésünk kapcsán eszközölhetőnek csakugyan nem tartok. A nyomtatvány megszerkesztésénél azonban az egyszerűsége és kifogástalan anyakönyv mintáinkkal való összehangra nagy figyelem lenne fordítandó. Irányadóul „születési anyakönyvünket“ tekintvén, következő rovatok volnának alkalmazandók: „Sorszám“ két rovat a be- és kitérők sorszámának külön vezetésére. Aztán „Jelentkezési év, hó, nap“, „Átvételi év, hó, nap“ (mint van a „születési“ és „Kereszteleési év, hó és nap“. Tovább: „Betérők-“, „Kitérők neve, szül. és lakhelye, polg. állása“ (a születési anyakönyvön külön levő „fiuk“ és „leányok“ rovata helyett) „Elhagyott vallás“, „Felvett vallás“, „Jelentkezési és átvételi tanuk“, „Lelkész neve“, „Észrevételek“. E szerint a javaslaton az idő szétrovatolása mellőztessék; a vallásváltoztatónak születési és lakhelye, polg. állása egy rovatba jőne a névvel, mint most a születési anyakönyvön a szülők bejegyzésénél. Születési ideje és szülők nevének bejegyzése mellőzhető volna, mert az illetőnek születési adatait szükség esetén mindig ker. levelével kell dokumentálnia; életkorának nyilvántartása pedig a „családkönyvön“ eszközölhető.

Ily beosztás mellett a létesítendő anyakönyv fe-

leslegest nem, de minden szükségest tartalmazna és összehangban lenne meglevő anyakönyveinkkel. Az anyakönyv bevezetésénél szinte önként értendőnek tartom, hogy minden egyházban, a legpontosabb utánjárassal összegyűjthető, megbízható adatok a multról is bevezetendők.

A mint azonban már fentebbi kitérésemből is látszik, nem csupán a létesítendő új anyakönyvi nyomtatvány, hanem egyszersmint — s tán inkább — használatban levő nyomtatványaink ügye készítet a felszólalásra. „Igtató“ és „kézbesítő (posta) könyve“ bizonyára minden egyháznak van, de hányféle és mily talányszerű beosztással! Néhol külön beadványi könyv is van az Igtató mellett, a legnagyobb határozatlansággal, hogy a „beadványi könyvbe“ bejegyzendő darabok az Igtatón is igtatandók-e, vagy hol van a határvonal, melyen innen valami az „Igtatóba“, túl a „beadványi könyvbe“ vezetendő be?

Isten mentsen, hogy valami czeremóniás rubrikázat feltalálását akarjam provokálni; az azonban szükséges volna, hogy a sokféleség helyett minden egyházi „be- és kiadványok“ nyilvántartására szolgáló „Igtató“ és „kézbesítési posta könyv“ a lehető legegyszerűbb formában általánosítottassék és a többszörös vagy szétosztó beigtatás, a mely a nyilvántartást és expedíálást egyaránt zavarossá teszi, teljesen törültessek el.

Hát „Leltár“, „Költségvetés“, „Számadás“ és újabb „díjlevél“ nyomtatványaink (nem szólva a tanügyi stat. ivekről) nem képeznek-e valóságos kényyszerzubbonyt. Felülvizsgáló egyházkerületi és egyházmegyei hatóságaink tehetnek bizonyosságot a mellett, hogy nincs egyetlen egyházközség, a melynek adatai ezekben a formai csínosság legelemibb követelményei szerint beilleszthetők volnának.

Az hagyján, hogy a minden eshetőségre kiterjeszkedni akaró részletesség miatt a megjelölések, czimletek 90%-a üresen marad; de azért mégis alig van olyan egyház, a melyik ne volna kénytelen beszúrásokkal, a nyomtatott szöveg törülésével, írásos kiigazításokkal keresni helyet a szükséges tételek bevezetésének. A felülvizsgáló hatóságok cifrábnál cifrább dolgokat látnak, hogy miként vannak egy leltárba az adatok beguzsorgatva, holott araszos terket kell áthuzogatni, kiponozgatni, mert a vonatkozó megnevezések az illető egyházban tárgytalanok.

Hisz ismerjük mindnyájan az ilyen megnevezések czélját. A nyomtatványoknak mindenütt használhatósága indokolja ezt. Minden lehető bevezetni a nyomtatványokba; aztán minden egyház oda jegyezze be, a hová van mit; a hová nincs, az üresen marad. Amde épen az a baj, hogy a legnagyobb részletesség mellett, sokszor épen annak nincs helye, a minek szükség volna és így ezt a sok felesleges nyomtatás közé legtöbbször izléstelenül kell beszorítani. Már pedig bizonyára nem állok magamban azon felfogással, hogy okmányainknak külső formáját sem szabad negligálnunk, holott tényleg a sok kihuzás, beszurás, ráírás miatt nem csak formailag, de tartalmilag is kuszáltak, zavarosok lesznek. Avagy hogy lehessen egy leltár nyomtatványba, melynek $\frac{3}{4}$ részét — mint azon egyházközségre nem illőt — üresen kell hagyni, csinosan beilleszteni egy egyházközség vagyoni adatait, melyek kursiv írva 6—8 nagy iv oldalt foglalnak el? Betét által mondják és gyakorolják szükségből sokan. De hát hogy talál be ez a „betét“? Lehet-e azt oda illeszteni minden czimlet végére? Nem kell-e utalásokkal, jegyzésekkel egészen más tárgyra szolgáló, de a speciális esetben felesleges helyekre vezetni a helyökről kiszorult adatokat? (En megvallom, ugy segitettem magamon, hogy megkésztettem a nyomtatványba szorongatott „muszáj leltárt“, aztán pontosan a nyom-

tatvány sorrendje szerint erős, nagy papírra, több oldalra terjedőleg egy valóságos leltárt.)

Nekem úgy tetszik, hogy a nyomtatványok szerkesztésénél, helyesbítésénél, a minden viszonyokra kiterjeszkedő, legteljesebb részletesség által keresték a hiányok orvoslását, holott ez épen az ellenkező irányban található fel. Véleményem szerint a „költésgetés“ és „számadás“ nyomtatványba csupán a főcímek volnának benyomandók, részletek pedig minden egyház az ott előforduló adatokat vezetné be irva, huzogatások nélkül. Ily irányban — ha jól emlékszem, már 1889-ben — egy javaslatot terjesztettem volt a mélt. ig.-tanácshoz, melyért azon kijelentéssel részesítettem elismerésben, hogy mihelyt a készlet kifogy: helyesnek talált tervezetem szerint készíttetnek nyomtatványok. (Ugy látszik, azóta a készlet nem fogyott ki!) Leltárban még a főcímek benyomását is mellőzendőnek tartom, mert a térkijelölés egyik czimtól a másikig ismét néhol tulságos hézagokat mutatna, néhol meg nem volnának az adatok beszoríthatók a nyomtatványon. Ugy formailag, mint tartalmilag leghelyesebb volna csupán czimlappal ellátott rovatos íveket (esetleg kül- és beliveket) bocsátani ki, melyek mellett utasításban volna megállapítandó a címek sorrendje és hogy mely címek alá miféle tételek vezetendők be? Az utasítás már a legmesszebbmő részletességet mutathatná, mert ez már nagyon segítné, de semmi esetre sem zavarná az okmány formai rendes kiállítását.

Épen ily módon volnának kiállíthatók a „Dijlevelek“ is (ha egyáltalán lényeges ezek nyomtatványoszerű kiállítása. Egyöntetőség e nélkül is lehet.) Valóságos kuriozum, hogy mint néznek ki újabb kiállítású díjleveleink széles terek áthuzogatásával és szűk terekre terjedelmes szövegezés beszorításával. Pedig 4 egész oldalt töltenek be, holott a régi kursiv kiállítással egy, vagy másfél oldalon csinosan megfértek. Csak mellékesen említem fel azt, hogy a régi díjlevelekben itt-ott valami melegség vagy a komolyságban is vallásos szín érvényesült a szövegezésben, míg az mai formulás kiállításon a legridegebb statisztikai hidegség ömlik el. Hisz jól tudom, hogy a fizetés felpereléséhez erre a színre nincs semmi szükség, mint épen egy végrendelet jogérvényességében. De én mindig keserűn emlékszem vissza, mikor egy nagyon szép czélú véghagyakozáshoz, a hagyakozóval szívének nemes felbuzdulását kifejező néhány bevezető szót óhajtottunk volna alkalmazni: a közjegyző gunymosolylyal huzta át a sorokat, megjegyezvén, hogy az átruházó hatóság nem törődik a lélek felbuzdulásával, hanem azt kérdi, hogy kétségtelen rendelkezési joga van-e az illetőnek s bevezető sorainkat ily formán helyettesíté: „kétségbe vonhatatlan joggal bírván vagyonom feletti rendelkezésre...“ (Persze, hogy a közjegyzőnek igaza volt — és mégis tán az én felfogásomnak is volt volna valami jelentősége.)

De messze kalandoztam tán a merev rubrikás nyomtatványoktól. (Ne essék szerkesztői megrovás alá, ha én a merev vonalak közt is az egyházi életben valami meleget vagy legalább a szemet nem bántó formát várok.) Befejezem igénytelen felszólalásomat azzal, hogy ha ez helyeslő viszhangot kelt: megfelelő javaslatomat készséggel teszem meg az érvényesítés céljából illetékes helyen is.

Pásztor.

Felhívás a „Calvin szövetség“ megalakítására.

A ref. egyetemes zsinat legutóbbi ülészaka végén felmerült azon eszme, hogy a magyar kálvinista egyház hívei társadalmi uton is tömöríttessenek s a hivatalos egyház keretén kívül, de azzal összemu-

ködvé egy oly szövetség létesíttessék a magyar kálvinista egyház hívei között, amely alkalmas volna őket nem csak társadalmilag, való összműködésre bírni és a szociális érzéket fejlesztve a vallásosságot megerősíteni, hanem az egyház híveinek kebelében előállott társadalmi bajokat felderíteni, orvosolni és ahol lehet megelőzni s ez által az utolsó izig eleven, lüktető egyházi életet teremteni.

Ezen eszme az összehívott értekezlet által nagy tetszéssel fogadtatott és a Bernát István hitrokonunk által kidolgozott tervezet el is fogadtatott. Együttal az értekezlet egy szűkebb körű bizottságot küldött ki, amely hivatva lett a tervezetet részletesebben megvitatni és az alapszabály-tervezetet is kidolgozni.

Ezen bizottság, melynek tagjai közül a tanácskozásokon Petri Elek, dr. Szabó Aladár, Gonda Béla, Bernát István, Csürös István, dr. Székely József és dr. P. Horváth Zoltán voltak jelen, több ülést tartott s az alapszabály-tervezetet ki is dolgozta.

A létesítendő „Calvin szövetség“ s együttal az alapszabálytervezet indokolását az alábbiakban ismertetjük; jórészt a Bernát-féle tervezetből vevén át a szövetség létesítésének szükségességére vonatkozó indokokat.

A szövetség célja és eszközei az alapszabálytervezet 3. és 4. szakaszában részletezve vannak, azokat tehát szó szerinti ide iktatjuk:

„3. §. A szövetség célja a magyar Calvinista (református) egyház híveit a szociális érzék fejlesztése és a vallásosság megerősítése által — a társadalmi bajok felderítése, megelőzése és orvoslása végett — egyesíteni.

További célja: ezen híveket a társadalmi munkákra, az evangélium s Calvin szellemében — a szeretet, a puritán egyszerűség s a felébresztett kötelességérzet segítségével — előkészíteni, kiképezni, nevelni és rábírn.

Végül célja: a székhelyen kívül, Magyarország területén vidéki fiók-szövetségeket létesíteni, a székesfővárosban székelő szövetségi központ szervezetebe leendő beillesztéssel.

4. §. A szövetség céljainak megvalósítására szolgálnak:

a) A szociális kérdések, az egyház és társadalom közti érintkezés tudományos és gyakorlati megvilágítása hírlapokban, evangéliumi szellemű folyóiratokban s mindenütt, a hol erre szóval vagy tollal alkalom nyílik.

b) Szövetségi lap vagy folyóirat létesítése s a már meglévő ev. szellemű és irányu folyóiratok támogatása és terjesztése.

c) Felolvasások, vándorgyűlések és vallásos összejövetelek tartása, szociális tanfolyamok rendezése és ilyeneknek kezdeményezése.

d) Szövetségi évkönyv s szociális kérdésekről szóló és vallásos szellemű művek kiadása, ilyen művek kiadásának elősegítése s az idevágó irodalom fejlesztése, támogatása.

e) Az egyes református egyházközségek s az egész ev. ref. egyházban mutatózó vallásos, társadalmi és gazdasági bajok felderítése s azok orvoslása és megelőzése céljából ifjusági és más alkalmas vallásos irányu és szórakoztató körök és egyletek, továbbá mesterinasok, segédek, munkások, cselédek részére otthonok, szállók, foglalkoztató műhelyek, ezenkívül árvaházak, diakonissza-otthonok, az elhagyott gyermekek és elbukott leányok részére, ugyszintén a bünbe esett és büntetésüket kiállott hitsorsosok részére is menhelyek, foglalkozást közvetítő intézetek és egyéb, a 3. §-ban kitűzött czélt előmozdító egyletek, intézetek és körök, gazdasági és hitelszövetkezetek stb. létesítése, előmozdítása vagy ilyeneknek kezdeményezése. Hasonló irányu egyletekkel való összműködés s azok támogatása.

f) A munkások bajainak tanulmányozása s a ref. vallásu munkásság vallásos és hazafias irányban való felvilágosítása céljából ezeknek szervezése, vezetése és támogatása.

g) A kivándorló hitsorsosok védelme, utbaigazítása és támogatása.

h) A községi és kerületi szövetségek szervezése.

A cél világos: a hivek egyesítése és társadalmi munkára bírása s erre képzése, az egyházi és a társadalmi bajok orvoslása.

A cél elérése végett felhasználja a szövetség a szó, toll és nyomtatott betű hatalmát. Évi közgyűlésein, rendezendő szociális kurzusain tárgyalja a legégetőbb társadalmi problémákat s azokat igyekszik „Calvin szellemében a szeretet, a puritán egyszerűség és a felélesztett kötelességérzet segítségével” az egyházra, államra és az egyénre nézve legkedvezőbb uton megoldani. Működése tehát nemcsak tudományos és akadémikus jellegű! Éppen ellenkezőleg igyekszik a hivek napi életébe irányítólag nyulni be s ezt a nemes és tiszta ideálok beoltása és megerősítése által hiszi elérni.

Harczosokat nevel és képez a jó ügy javára, megtölti őket azzal az odaadó áldozatkészséggel, mely az élet célját nem látja betöltöttnek a mindennapi anyagi szükségletek és élvezetek elérése által. Belecsepegteti tagjaiba azt a meggyőződést, hogy az élet nemesebb tartalom nélkül megszűnt az élésre érdemes lenni.

Harczosokat igyekszik nevelni ennek az iránynak, a melynek diadalra jutásától, az alapítók fellegása szerint, társadalmunknak és nemzetünknek jobb jövője függ.

Politikai vitákba és a pártok küzdelmeibe nem avatkozik ugyan, azonban tőle telhetőleg odahat, hogy a társadalmak alapjait alkotó nagy erkölcsi és vallásos elvek sértetlenül kerüljenek ki a küzdelemből.

Míg egyrészt kéri és reméli az egyház támogatását és jóakarátát, másrészt könnyebbé és sikeresebbé teszi annak munkáját, tevékenységével az élő és alkotó egyház nagy fontosságát bizonyítva a köznap életének minden eshetőségei között. Fejlődő, átalakulásban levő társadalmunkban megőrizni és továbbfejleszteni igyekszik a szabadságnak, felelősségérzetnek és alkotó keresztyénségnek nagy ideáljait!

Munkájának egyik legfontosabb része rámutatni arra az idáig nagyon is elhanyagolt körülményre, hogy az ugynevezett modern haladás minden fényével és dicsőségével, a reformáció nélkül valószínűleg sohasem jött volna létre. Ennek az igazságnak tárgyalása és naponként való kifejtése egymagában elég lehet a hanyatlásban levő protestáns öntudat és önérzet fellendítésére. A mai társadalmi viszonyok azonban korántsem kielégítőek és nem egy tekintetben javításra szorulnak. Epen ezért, ha a protestantismus részt kér magának a dicsőségben, kötelessége részt venni azon társadalmi bajok orvoslásában is, melyek a nem tökéletes alkotás hiányaiból erednek. Vallásunk megadja erre a lehetőséget, meg a fegyvereket, de ezek mit sem érnek, ha nincs aki őket kellően használni bírja.

Ez elvekből folyólag a szövetségnek, illetőleg tagjainak gyakorlati iránya és feladatai tekintetében a következő részleteket kell kiemelni.

A socialis kérdések, az egyház és a társadalom közti érintkezés tudományos és gyakorlati megvilágításán kívül, a szövetség és tagjainak feladata megfigyelni az egyes községek és az egész egyházban mutatkozó társadalmi bajokat. Felderíteni az okokat és javasolni gyógyító szereket. E tekintetben igen jó szolgálatot tehetnek előkészítés gyanánt a községi vallásos, társadalmi életről és gazdasági állapotokról szerkesztett monographiák.

Közre kell hatni a szövetkezetek létesítése és okos vezetése körül. Alkotni a mesterinasok és segédek részére otthonokat, szállókat, szórakoztató köröket. Ifjusági és egyéb a célnak megfelelő egyleteket és köröket. Ahol ez keresztül nem vihető, odahatni, hogy a meglevő társaskörök a vallásos irányu folyóiratokra és művekre figyelemmel legyenek.

A felekezetünkhöz tartozó munkásságnak szervezése és vezetése egy további, kétségkívül nem könnyű, de nagyon fontos feladat.

A községi élet ezernyi eseménye és törekvése közt minden fordulatnál érvényesítenünk kell saját kálvinista meggyőződésünket. Itt van a vasárnapi munkaszünet, az alkoholizmus, az elbukott leányok, az elhagyott gyermekek ügye. A főiskolai ifjuság vallásos és erkölcsi nevelése. Az idevágó irodalom fejlesztése vagy támogatása. A cselédotthonok, árvaházak, foglalkoztató műhelyek létesítése. A büntetett hitsorsosoknak, büntetésük kiállása után elhelyezése, részükre foglalkozás szerzése.

További feladat volna kivándorló hitsorsosaink részére olyanféle ügynökségek létesítése, mint a milyeneket a Szent Rafael-Egylet tart fenn katolikusok részére. Ezenkívül azonban nyilni fog számtalan más feladat, mert a fejlődő élet naponta újakat szül. A fő az, hogy a Calvin szövetség vegye ki részét a társadalmi reformok nagy munkájából. Terjeszse ki tevékenységét mindarra, ami a jelzett keretbe vágó. Fogjon komoly munkához, példát mutatva a felseződülő nemzedéknek abban, hogy a mindennapi kenyérért folytatott harcra kívül vannak fenköltebb célok is és az ezek iránt való érzéketlenség nem ok a büszkeségre, mert tompult szív és korlátolt értelem szomorú terméke.

Azt hisszük, az elősorolt eszközök alkalmasak lesznek az evangéliumi élőhitet fokozni és egy egészségesebb egyházi életet is teremteni.

Egy ilyen szövetség keretébe azonban nem szorítható be az egész magyar kálvinistaság úgy, hogy az magában véve valóban hatásos működést fejtheszen ki. Ezért minél hamarabb egy egész hálózatot kell teremteni! Az egyes községekben kell megalakítani a helyi-fiókkszövetségeket, s mihelyt egy-egy vidéki centrum közül több ilyen községi-szövetség létesül, fel kell állítanunk a kerületi-szövetséget.

A kerületi szövetségek megannyi gócpontjai lesznek azon vidék vallás-társadalmi életének s minden ezen községi és kerületi szövetségek szála majdan a központi szövetség igazgató választmányának ölébe futnak össze.

Idővel reméljük, hogy ezen a Gonda Béla hitrokonunk által felvetett terv nemcsak valóra válik, hanem egy oly egészséges összműködést fog előidézni az ország kálvinistaságában, amelyet jelenleg sajnosan nélkülöznünk s amelyet nem képesek pótolni sem az egyházmegyei értekezletek, sem a megyei, kerületi, conventi, zsinati ülések és szervezetek, sem pedig az elszórtan alakított különféle vallásos egyletek. Így fog élővé válni az egyházi élet, melyet mármár megfojt az anyagiság s a világ után való hiu törekvés!

Méltán kérjük tehát mindazokat, a kik a cél iránt érdeklődnek és első sorban az egyetemes ref. zsinat nagyrebecsült és mélyen tisztelt tagjait, kegyeskedjenek a felhívás alapján a megnyitandó új zsinati ülés alkalmával 1906. évi márcz. hó 27. napján d. u. 5 órakor a ref. főgimnázium üléstermében (Budapest, IV., Lónyay-utca 4/c. II. emelet) az alakuló gyűlésre, az alapszabályok megállapítása s a tisztikar és választmány megalakítása végett összejönni, a Calvin-Szövetség megalakításában résztvenni s a szövetségnek mentől több hívőt és tagot szervezni!

Azért választottuk ezen időpontot, mert a Zsinat

alkalmából az ország kálvinistaságának színe-java együtt leend s ez a legalkalmasabb időpont egy az egész országra kiterjedő szövetség létrehozatalára!

Az alapszabálytervezetet és taggyűjtési iveket az alakuló ülés előtt az érdeklődőknek rendelkezésére bocsátjuk s a zsinat összeülése napján a zsinat ülésstermében szét fogjuk osztani!

Adja az Ur, hogy tervbe vett szövetségünk létesüljön, virágozzék s áldást hozzon egyházunkra és szeretett Magyar hazánkra!

Budapest, 1906. márczius hó.

Petri Elek

ref. lelkész.

dr. Szabó Aladár

ref. lelkész.

dr. Székely József

ref. vallástanár.

Gonda Béla

min. tanácsos.

dr. Bernát István

közigazgatási író.

pálózi Horváth Zoltán dr.

ügyvéd.

Csűrös István

ref. gimn. vallástanár.

Rendkívüli egyházkerületi közgyűlés.

(Folyt. és vége.)

A délutáni ülést e javaslat részletes tárgyalása foglalta le. A javaslat I. pontja változatlanul; a II. a „Megmaradást” betűjének mellőzésével; a III.—V. is változatlanul fogadtatott el azzal a különbséggel, hogy a III. utolsó kikezdésének mellőzése folytán nem igérjük, hogy „az egyházközösségben a lelkész, tanító, énekvezér s valamennyi tisztviselő és alkalmazottak választására nézve az egyetemes Egyházi Törvény rendelkezései lesznek jövőben irányadók”.

Legérdekesebb, de egyben legélesebb vita folyt a VI. pontnál, mely az állandó közigazgatási testületekről szól. Ennek a d) pontjából kihagyatni javasolt „az egyetemes Egyházi Törvénynek megfelelően szervezett” jelzőt a presbyterium előtt, valamint az utolsó kikezdésből az „ez idő szerint még” kifejezést az előadó is hozzájárulván, ha már csakugyan még csak jelezni sem kívánjuk a tervezett változtatásokat, egyhangulag törölte a közgyűlés. A b) pontjánál azonban, mely a Kollégiumi Előjáróságokról szól s melyről úgy szót a javaslat, hogy „melyek az egyetemes egyház köznevelési és közoktatási Törvénye értelmében szervezve” működnek: élénk, sőt éles vita folyt.

Pokoly e pontnak törölését indítványozta, miután ez most nincsen így s a jövőre is kérdés, hogy így lesz-e? Mert hogy a Kollégiumok Előjáróságai szervezetén változtatni szükséges: ezt maga is valija; de, hogy e változtatás mikéntje felett már döntve volna: ezt tagadja.

Váró előadó ezzel szemben arra hivatkozik, hogy az erdélyi kerület számára a köznevelési ügyekben semmi külön állás elvileg fentarva nem volt. S ha a budapesti első zsinat Törvényei 185. §. i) pontja daczára is Erdélyben ezekre nézve még meg van az eltérés, ez csak a törvényellenes tényleges helyzetet, de nem a törvényes jogi állapotot is jelenti. Törvényesen ennek tényleg sem szabadna így lenni. Ezt a törvényes rendelkezés végre nem hajtásából származott tényleges helyzetet akarta megbélyegezni a mostani törvényhozás, midőn a 8. §-ban most már expressis verbis kimondja, hogy jövőre ez is kötelező s még külön a 254. §-ban is. Ezzel számol a javaslat már most a kifogásolt kifejezésekben, melyek megtartását úgy a jogi helyzet, mint a zsinati törvényhozás iránti reverenzia egyformán megkívánja.

Pokoly a személyi élig menő replikájában azt vitatja, hogy nézete szerint — bár tudja, hogy sokan más véleményen vannak — a zsinat nem határozott, mert nem is határozhatott a 8. §. folytán az erdélyi Kollégiumok Előjáróságai szervezete felett a mostani zsinaton, annál kevésbé a megelőzőkben s így a javasolt kihagyás iránti indítványát fentartja. A közgyűlés többsége, mint a tényleges állapotnak meg nem felelőt, kihagyni határozta azt a részt, abban a bizonyos tudatban azonban, hogy a jövő állapot tekintetében igenis határozott már a zsinat s azt semmiféle praktikával megváltoztatni nem fog lehetséges lenni.

A VIII. pont a püspöki székre, a IX. az újrendezésre vonatkozó kifejezések mellőzésével, a X. egészen mellőzve fogadtatott el; a határozati javaslat 2. pontja pedig olyan módosítással, hogy a jövő „Utasítás” az ig-tanács előkészítése után a közgyűlés elébe terjesztés előtt az egyh. megyék és kollégiumok véleménye alá bocsátandó. Így ért véget a nagy izgalmak közl megindult tárgyalás. A kerületi szervezet felett megvívandó nagy harcot közakarattal elodázták, hogy ne harcoljunk külön az elvekért s külön azok alkalmazásáért, hanem majd egyszerre esünk keresztül rajtuk. Mi tehát elvégeztük a dolgunkat. Lehet, hogy meg is vagyunk vele elégedve. De meg lesz-e a zsinat? s az indítványozó Berei kollega? Ha Bodor Jánosnak talál igaza lenni? Nős, hát egyszerűen az esetben meg fogjuk csinálni mihamarább az új „Utasítást” s be fogjuk mutatni a zsinatnak, mely addig nem osztatja fel magát, míg ezt meg nem kapta s „Függelék”-ül való ki nyomtatását el nem rendelte. Elvégre valószínű, hogy Berei kollega előtt gyakorlati czélok lebegtek s annak csak a §-os „Utasítás” felelhet meg.

A kollégiumi rendszabályok megfelelő §-ai (64. és 107.) oly pótlást nyertek, melynek értelmében a tanulók bizonyítványai iskolai tartozásaikért vissza nem tarthatók

A lelkészi özvegy-árvai kegyeleti idő igen bölcs és körültekintő szabályozást nyert abban, hogy a lelkészi kegyeleti idő a halálra következő polgári negyedév első napjától egy félévig tart és a javadalom áll a lakásból és teljes fizetésből minden megterhelés nélkül. Innentől kezdve már az országos ref. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet segélyében részesül a jogosult, úgy azonban, hogy a már alkalmazásban levő lelkészek hátramaradottjainak ha az egyházközösség által kiszolgáltatandó egy évi félfizetés, nagyobb mint a gyámintézeti illeték, a kettő közötti különbözetet az egyházközösség utánpótolni tartozik.

A központi kezelés alatt álló tőkék kiadási feltételei közé bevetetett, hogy a mennyiben a kerület kiadhatja, ki fogja adni nemcsak földbirtok vásárlására, hanem első helyen való betáblázással kölcsönkép való elhelyezésre is.

Az egyházkerületi ingatlan vagyon elidegenítésének szabályzata elkészítettvén, kimondatott, hogy azt az ig-tanács csak névszerűtlen szavazással, ^{2/3} többség hozzájárulásával eszközölheti, máskülönben közgyűlés elébe kell hoznia.

Néh. b. e. *Malomvizi Kendeffy Gyula* nagy alapító alapítványairól — melyeket olvasóink már ismernek jelentés tételvén, az tudomásul vétetett, elfogadtatott és emléke jkvben megörökített.

A múlt évi közgyűlés két jksz. határozata kiigazított, illetőleg pótolta a tévedésből kimaradt rész.

A gyűlés érdemi része ezzel véget ért. A Püspök ur a közgyűlés nevében megköszönte kiváló elnöklő főgondnokunk fáradozásait, ki erre a múlt számunkba közölt válasszal felelt s a közgyűlési tagok az elnök éltetésével oszlottak szét.

Délután a jkv. hitelesítő ülés tartatott meg s ezzel befejeztetett a rendkívüli közgyűlés.

Tudósító.

Az erzsébetvárosi egyházközösségből.

Erzsébetvárosi egyházunkban a közelmúlt vasárnap délután vallástársadalmi összefüggéssel tartatott az állami főgimnázium egyik termében.

Az ev. ref. vallásu tanulók a XLII. zsolttárt énekelték el előbb, majd Szabó Miklós lelkész a vallás erkölcsi és társadalmi hatásáról tartott előadást. Vertán Sándor gimn. tanuló szavalt azután Szabolcska Mihály „Imádság” költeményét. Dr. Máthé Lajos főgimn. tanár, presbiter mélységes hittel és alapos tudással készült „Utolsó ítélet” cz. munkája egy részéből tartott igen vonzó és lebilincselő előadást, mit Zilahy Lajos gimn. tanuló hatásos szavallata követett. A lelkész záró beszéde és imádság után a gyülekezet a XC. zsolttárt énekelte el.

Egy alig négyezer lakosu városban, hol az örménység, oláhság és szászság között a magyarság, örm. kath., róm. kath., gör. kath., gör. kel., ág. ev. és zsidó felekezetek között az ev. ref. egyház be-

ékeltsége nem üres szóllam csupán; nagy óvatosságot, körültekintést kell az egyház presbiteriumának kifejteni a vallástársadalmi összejöveleket illetőleg; egyrészt azért, mert ez összejöveledek még ujság lévén, meg kell törnünk az idegenekkel szemben azon előítéletet, mintha az itt ismeretes felekezeti békesség megrontását czéloznák összejöveleink, másrészt sok aggodalmat okoz, hogy nincs az egyháznak sem iskolája, sem alkalmas terme ily összejöveledek tartására.

És itt hálás köszönetet mondunk Laukó Albert főgimn. igazgatónak, ki szives készséggel adja ily czélú összejövelekre rendelkezésünkre a főgimn. egy alkalmas termét.

E nélkül összejöveledek tartásáról szó sem lehetne.

Nem, mert templomunkban, hol az áhítatosság a Kr. tudományát hallgatja, nem vihető be józan, kálvinista felfogás szerint szavalt, felolvasás és a hallgatóság esetleges tetszésnyilvánítása.

A szegénységünkől eredő eme helységhiány, a jelzett körülmények mellett nagyobb gondot ad, mint a balítéletek elhárítása. Igen, mert ez utóbbit, illetőleg a szépszámu közönség meggyőződést szerezhet róla, hogy ez összejövetel czélja, csak a régi nóta: egyházunk és hazánk erősítése. Költészet, ének, szavalt, felolvasás, igehirdetés, tudás és hit e célban találkoznak itt.

Szokásos az ilyen egyházi élet jeienségeket és adományokat e lap hasábjain feljegyezni; ezért hát hódolok én is e szokásnak azokért, kik az anyagi és erkölcsi támogatásért méltók az emlékezésre, feljegyzésre.

A múlt évben az egyház presbiteriuma a kántori alap javára városunk társadalmi előkelőségének támogatásával egy jótékonyczélú műkedvelői előadás 200 koronás tiszta jövedelmével erősíté a jelzett alap tőkét. E czélra csekélységem az egyház történetét összeállítva, Zajzon volt hivatali elődöm jegyzései után, azt saját költségemen nyomattam ki, hogy a füzetért bejövő fillérek szolgálják a kántori alap gyarapítását.

Laukó Albert főgimn. igazgató neje és leánya Göbl Alajosné tanárné mintegy 200 koronát érő teríték felszerelést ajándékoztak egyházunknak. Kovács Albert törvészéki elnök, főgondnok pedig egy gyűjtő-iven 300 koronát hozott össze egy urvacsorai helyre.

Egyh. tanácsunk más uton is kifejezést adott hálás köszönetének azokkal szemben, kiket ez megillet.

Ha nincsenek szédítően nagy numerusokba kifejezve az élőhit nyilvánulásai, azért bizonyos ime, hogy nem vezett el az áldozatkészség, hanem egyesek ezrei váltattak fel itt sokak filléreire.

Mikor e sorok is a jókedvű munkásokról való megemlékezés akartak lenni, másfelől szolgálni véltem vele azok kívánságának, kik szeretik olvasni, tudni az egyetemesben az egyesek apró munkálkodását is.

Erzsébetváros, 1906. márczius hava.

M. Szabó Miklós,
ref. pap.

TÁRCZA.

Szutsáki Ferencz és Kabos Klára.

(Legnagyobb alapítók a görgényi egyházmegyében.)

Főhatóságunk intézkedése folytán összeirtuk — csak éppen a közelmúltban — anyaszentegyházunk oltárára, a jó szivek által különböző időkben tett

kegyadományokat, egyfelől azért, hogy az elveszéstől, elkallódástól megóvassanak; másfelől azért, hogy a kegyes alapítók nevei Aranykönyvünkben megőriztessenek.

Az összesített adatok szerint az adományok (alapítványok) különböző természetűek, részben pénz, gabona, föld vagy jogok átadásában áll s rendeltetésük e czimek alá sorozhatók: *papi-tanítói fizetés-alap, templom-iskola-építés, általános egyházi vagy iskolai czélt szolgálók.*

A görgényi egyházmegyei alapítók között kimagaslana: özv. báró Kemény Zsigmondné szül. *Teleki Juliánna* grófnő, gróf *Teleki Sámuel* kancellár (Sáromberke) báró *Kemény Simon* (M.-Vécs), *Bajnóci István*, gróf *Teleki Domokos* és neje *Teleki Clementina* grófnő (Gernyeszeg), *Földvári Istvánné* szül. *Nemes Judith* (Kisfülpös), a báró *Bánffy-család* (Beresztelke), *Málnási László* (Gernyeszeg), *Kovács Mihályné Szapellio Karolin* (Sz.-Régen), *Szikszai Ferenczné Precub Ilona* (Mezőkirályfalva), *Benkő János* esperes, *Szabó Sámuel* abafájai lelkész.

És még hosszú sora a kegyes alapítóknak, kik fillért fillérre rakva, ielépítették a mi anyaszentegyházunkat s talán sokszor névtelenül is maradtak — talán ők magunk is úgy akarták — de a cél, a melyért adakoztak, eléretett s templomaink, iskoláink, humánus intézeteink sirjaik felett, mint egy-egy kegyeletoszlop emelkednek ki.

Nem tudom eléggé ajánlani, hogy minden egyház szerezzen be *Aranykönyvet* s oda jegyezzen be minden szives adományt — sőt ha fáradsággal is — a mostani munkálatnál még gondosabban járjon utána a régi dolgoknak s azokat is örökítse meg; mert valljuk meg az igazat, elődeink nem voltak e tekintetben elég figyelmesek és kegyeletesek.

Némely régebbi adomány (alapítvány) ma már nem is mutatható fel s *elvesztettek* kellett jelezni. Ezt azonban nem kell szószertint értelemben venni, mert valószínű, hogy olyan adományok ezek, melyek valamely kitűzött czélra *felhasználattak* s évtizedekről, szinte századokról lévén szó, adatok hiányában, ennek megtörténte nem mutatható ki.

Meg aztán most nem is az alkalmi *adományokról*, hanem s meghatározott czélú *alapítványokról* volt szó, bár nem tagadhatni, főkép a régiekre nézve, hogy a kettő közötti határvonal, nem mindenütt volt elvonható.

Visszatérve kitűzött célunkhoz *Szutsáki Ferencz* és *Kabos Klára* kegyeletes emléküket akarom e pár sorban feleleveníteni, mint akik, az említettem alapítók között, a legnagyobb jóltevőink valának.

E kegyes alapítók, adományozók, jótéteményei fel vannak sorolva abban a halotti beszédben, mely *Kabos Klára* temetésekor mondatott el.

„Az életet bölcsen használó asszony, lerajzolva egy halotti beszédben, melyet néhai Méltóságos magyargyerőmonostori *Kabos Klára* asszonynak, erdőcsinádi néhai méltóságos *Szutsáki Ferencz* ur kegyes özvegyének utolsó tiszteletére irt és Erdő-Csinádon, a Reformátusoknak, az áldott emlékezetű asszony által épített Templomában 1811-dik Esztendőben, Novembernek 24-ik napján elmondott *Antal János*, a marosvásárhelyi reformatum Collegiumban régi nyelveket, közönséges és hazai historiát tanító rendes Professor. *Kolozsvárt*. Nyomtatott a Ref. kol. be-tüivel 1812.“

Ez emlékbeszéd adatai szerint: „A boldog emlékezetű asszony és néhai férje Méltóságos *Szutsáki Ferencz* Ur, mindketten az Ekklesiáknak, collegiumoknak buzgó jóltevői voltak; Templomok, Collegiumok építésére bőven adakoztanak. Közakaratóból kell utolsó rendelésökben is a *kolozsvári* s különösbbe a *marosvásárhelyi* Collegiumnak, mint a melynek *M. Szutsáki Ferencz* ur curatora is volt; ugyszintén a

vásárhelyi, csinádi, felfalusi, gyerőmonostori, abafái, magyarrégeni, harrói és több ekklesiáknak is, részint templomaik, részint papjaik tartására feles summákat hagytanak.

Ezen szent végre tett intézeteket és hagyományokat pedig férje halála után az Özvegy Méltóságos Asszony, noha az utolsó Rendelés tartásánál fogva szabadságában lett volna: nem csak meg nem változtatta, hanem inkább szaporította. Az erdőcsinádi igen szép templomot fundamentumából maga költségén építtette; annak épségben való tartására fundust hagyott. A vásárhelyi várbeli templomban költséges orgonát készíttetett. A papok fizetését szaporította. A brassói reformátusoknak is a templomépítésre gazdagon adakozott. A marosvásárhelyi Collegiumnak az Ebház-utczában egy tágas és kies telket vásárolt s ajándékozott.

Ami pedig legnevezetesebb: halála előtt mintegy 10 hónapokkal, jó pénzben háromezer magyar forintot hagyott, melynek interesse esztendőnként a m. vásárhelyi református Professorok és papok özvegyeinek adattassék.

Ezen adatokat őrizte meg az említett halotti beszéd. Nem tudom, nem tudhatom, hogy ezen alapítványok meg vannak-e így külön rendeltetésük czimén, de azt gondolom nem ártana a Szucsáki-alapítványokat külön-külön tartani fenn és kezelni. Az említett marosvásárhelyi Ebház-utczai Szucsákiné által adományozott telken vannak most a tanári szállások. Ez az Ebház-utca azóta újabb nevezetes nevet kapott (Kazinczy-utca); talán megérdemelte volna ezt Szucsákiné is, ott a kollegyum torkolatánál! De hát ezt már késő csak emlegetni is.

(Vége. köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

A világon 70,000 külmiszionárius és vagy 200 ezer belmiszionárius működik, mely miszionáriusok működéséről olvasni magyar nyelven eddig nem volt alkalma, vagy csak nagyon ritkán a magyar közönségnek s köztük a magyar református lelkészi karnak. Már pedig sokan azt tartják, hogy lelkészeknek a biblia mellett szükségük van egy jó missziói lapra, hogy abból nyert tudományuk által érdekelhessék a hiveket. E hiányon akart Szalay lelkész segíteni, midőn „Keresztényen Evangyelista“ lapját képes missziói lappá alakította át. Ez évben 6 számban hozott ez a lap már képekkel illusztrált missziói közleményeket Új-Zeelandból, Chinából, Kongó államból, Szibériából és Norvégiából. Ezenkívül e lapban jelennek meg az első magyar miszionárius nőnek, *Kunzt Irénnek* levelei és pedig eddigelé már 15. Ezenkívül hoz e lap minden száma egy evangyeliomi beszédet, mely eltérőleg az eddig szokott katedrai hangtól és tartalomtól, egyszerűen, könnyen felfoghatólag tárgyalja az evangyéliumi igazságokat, mely ma is Istennek ereje az emberek üdvözítésére. E lapra előfizethetni Szalay lelkész szerkesztőnél, Nagybecskerekén; egész évre 2 kor. és $\frac{3}{4}$ évre 1 kor. 50 f.

Előfizetési felhívás. Abból a meleg fogadtatásból, melyben két évvel ezelőtt „Egyházi Beszédék Bersiertől“ czimű dolgozatom I. kötete részesült s azokból a szives buzdításokból, melyeket egy a szakkritikusok, mint egyesek, egyháziak és világiak intéztek hozzám, bizonyos mérvű elkötelezést olvastam ki magamra nézve aziránt, hogy tovább munkálkodjam. Ime két évi fáradságos munkám eredménye gy-

nánt, a magyar Bersier II. kötetét sajtó alá adtam, melyre ezennel előfizetést hirdetek. Könyvem, mely valamivel nagyobb lesz, mint az első volt s tartalma inkább társadalmi kérdésekkel foglalkozó, május hó végén fog megjelenni, úgy, hogy előfizetőim az illető példányokat Pünkösztre kézhez kapják.

Előfizetési ár 3 kor. 20 f. Jelentkezőknek, akik az előfizetési összeget május 1-ig hozzám juttatják, a könyvet bérmentes (nem ajánlott) küldéssel fogom szállítani, ellenkező esetben utánvét mellett.

Gyűjtőknek legalább 10 pld. után, egy tiszteletpéldánnyal szolgálók.

A mű bolti ára 4 korona lesz,
Tiszavalk (u. p. Borsodivánka), 1906. febr. 12.

Szalóczy Pál,
ev. ref. lelkész
egyházmegyei tanácsbíró.

Előfizetési felhívás. A bécsi béke 300 éves évfordulója alkalmából május hó 20-án tartandó emlékünnepi istentiszteletre egy elő- és utóimával előlátott egyházi beszédet adok ki. Felkérem azokat, kik e műre előfizetni akarnak, hogy az előfizetési pénzt — portóval 35 fillér — április 1-ig alólirothoz Makóra (Csanád-m.) sziveskedjenek elküldeni. A május 15-én jelenik meg s előfizetésből befolyó jövedelmének egy része a makói ker. szövetség céljaira fog fordíttatni.

Tisztelettel

Benkő Viktor,
ev. ref. s. lelképásztor
(Makón).

KÜLÖNFÉLÉK.

Calvineum ügye. Nagyban foglalkoztatja a Calvineum ügye az érdekelt köröket. Fejes István s. ujhelyi lelkész a S. R. L. egyik megelőző számában arra való tekintettel, hogy egy egyházkerület vonakodása dugába ejtheti az egész mostani tervet, azzal a javaslattal állt elő, hogy a konventnek kellene megszavazni a kívánt összeget, akár a felemelt államsegély terhére, akár az országos közalap vagyonából visszahelyezés kötelezettségével. E tervet pártfogolja élenken *Hamar István* is a P. E. és I. L.-ban. Azonban *Dókus Ernő* az ügy konventi és zsinati előadója a S. P. L. legutóbbi számában állást foglal ez ellen a Fejes terve ellen, mert a közalapot ily célra igénybevenni nem tartja megengedhetőnek. Az erdélyi kerület idevonatkozó határozata most már szükségessé teszi, hogy a zsinat újra foglalkozzék a Calvineum kérdésével s hatalmazza fel a konventet, hogy — szükség szerint — úgy a megoldás, mint a költségek tekintetében a zsinat határozatától eltérhessen. *Dókus* legfennebb azt tartja megvitathatónak, hogy „a szükséges összeget a közalap kölcsönözze, melynek kamatai az egyházkerületek államsegély jutalékából tartatnának vissza, a jelenlegi hozzájárulási kulcs szerint s maga a kölcsön a felemelt államsegélyből térítették meg, mielőtt az más célra lekötötték“. Mindenesetre — úgy látszik — a zsinatnak újra foglalkoznia kell e kérdéssel.

Bocskai-ünnep az evangélikusoknál. A magyar protestánsok nagy lelkesedéssel készülnek megünnepegni a bécsi békekötés háromszázados évfordulóját. A jubileumi ünnepekre nézve most az evangélikus püspökök hazafias hangú körlevelet intéztek a magyarhoni ágostai hitvallású evangélikus gyülekezetekhez, melyben az esperesekkel és gyülekezetek lelkészeivel tudatják, hogy az egyetemes közgyűlés a jubileum napjával május 20-át tűzte ki. E rendelet alapján kéri, hogy tegyék meg a kellő intézkedéseket minden gyülekezetben és tanintézetben a jubileumi ünnepnek méltóképen való megszentelésére. Ebből a célból már husvét napján hívják fel az ünnepre a közönség figyelmét s már jó előre rendezzék a Bocskai-emlékalapítványra való gyűjtést. A jubileum napján minden gyülekezet istentisztelet után tartson közgyűlést és ezen a hitszabadság első törvényes alapját biztosító bécsi békéről és nagynevű kivívójáról, Bocskai István erdélyi fejedelemről való megemlékezést jegyzőkönyvileg örökítsék meg. A közép- és felsőbb iskolák igazga-

tói, tanárai tartsanak emlékbeszédeket Bocskai küzdelmeinek nagy jelentőségéről.

A klerikalizmus a budapesti egyetemen lassan, de biztosan halad célja felé. Az ugynevezett „kereszt” mozgalom az idén is megjelent. Márcz. 17-én a keresztsek egy küldöttsége tisztelgett *Láng Lajos* rektornál, követelve, hogy a múlt évi tanácsi határozatnak megfelelően, az aulában méltó helyen az arányok tekintetbe vételével ki kell függeszteni a feszületet még ez iskolai év folyamán. De követelik az egyetem szellemi átalakítását is, pl. keresztény bölcséleti és paedagogiai tanszék, egyetemi hitszónoki állás betöltését stb., mert „képtelenség a filozófiát oly egyoldaluan racionálisztikus irányban tanítani, mint ez nálunk mostanság történik.” Persze, hogy a rector megnyugtató választ adott!

Néptanítók jutalmazása. A m. tud. akadémia márcz. 20-iki összes ülésében a néptanítóknak adandó *Wodiáner-jutalmat* 1000—1000 koronát *Sinka Lajos* krassói ref. tanítónak és Tomcsányi *Czukrasz* Róza mátyusföldi áll. el. tanítónak ítélte oda.

Székeludvarhelyi ref. egyházunk leányiskolája javára f. hó 18-án este nagyszabású s ugy anyagilag, mint erkölcsileg fényesen sikerült műsoros estélyt rendezett. Az estélynek két kolozsvári szereplője is volt. *Nagy Károly* theol. tanár és *Zsigmond Ferencz* ref. kántor. Az első a nőkérdés társadalmi fontosságát és megoldását tárgyalta élénk figyelem közt, a második énekszámok at adott elő a szokott nagy sikerrel. Ők végezték másnap (vasárnap) a templomi istentiszteletet, melyen nagyszámu közönség vett részt és nyert igazán mély lelki épülést.

A „Calvin-szövetség” megalakulásának előkészítésével megbízott „Felhívás”-át mai számunkban közölve, felhívjuk rá az érdeklődők figyelmét. Jövő számunkban az Alapszabálytervezetet is közölni fogjuk. Az alakuló közgyűlés napjaul márcz. 27-ike van kitűzve. A zsinati tagok részletesebb tájékozást ott nyerhetnek. Más érdeklődők készséggel nyernek felvilágosítást *Palóczy Horváth Zoltán dr. ügyvéd* urtól *Budapest, IV., Ferencziék-tere 7 sz. II. lépcső*, ha ez iránt hozzá fordulnak.

A „Nagyenyedi Protestáns Nők Szegényeket és beteget segélyező Egyesülete” f. évi márczius hó 25-én d. u. 5 órakor a Bethlen-kollegium disztermében műsoros összejövetelt rendez a következő műsorral: 1. Orgonajáték és egyházi közének. 2. Előadást tart *Jancsó Sándor* ref. lelkész. 3. Szaval *Kovács Zizi* k. a. 4. Enekel a Bethlen főgimnáziumi vegyeskar. 5. Szaval *Felméri Sándor* Bethlen-kollegiumi gyakorlóiskolai tanító. 6. Enekel a Bethlen-kollegiumi tanítóképző férfikara. Belépfő díj nem lesz. A kitett perselyekbe való adakozást a nemes cél érdekében köszönettel fogadja az Egyesület.

Magyar országos halotthamvasztó egyesület. Az országos halotthamvasztó egyesület ma délben tisztelgett *Kristóffy József* belügyminiszternél. A küldöttség vezetője *lovag Ybl Lajos* átnyújtotta az alapszabályokat és kérte azoknak jóváhagyását, továbbá egy krematórium (halotthamvasztó kemence) építésének engedélyezését, s végül a temetkezésre vonatkozó rendeletek módosítását. *Kristóffy* belügyminiszter szívélyesen fogadta a küldöttséget és kettős örömmel üdvözölte a fontos mozgalmat. Elsősorban azért, mert közegészségügyi szempontból nagy vívmányt jelent, másodsorban pedig azért, mert e mozgalom a magyar társadalomnak a haladás iránti törekvését bizonyítja. Megígérte, hogy jóakarattal fog az ügygyel foglalkozni, s azt kedvezően intézi el.

Erdélyi egyházkerületünk közgazdasági térképe hegyrajz nélküli s így könnyebben áttekinthető alakban is elkészült s az Igazgatótanácsnál az egyház munkásai: papok, tanítók, tanárok, énekeszerek, gondnokok, presbiterok 3 (három) korona kedvezményes áron kaphatják meg ennek egy-egy példányát; míg a bolti ár 5 korona. Szívesen hívjuk fel az érdekeltek figyelmét e körülményre.

GYÁSZROVAT.

Lázár József f. hó 13-án 81 éves korában, Csurgón (Fehérmegyében) meghalt. A megboldogult a

pákozdi útközeten kezdve végigküzdötte a szabadságharcot. Egy évi bujdosás után elfogták s az olaszországi hadseregbe sorozták. Itt kilencz évet töltött s résztvett az 1859-iki hadjáratban. Nagy családjának mély bánata kíséri a fáradságtalan tevékenységű családíót sirjába. *Lázár István* Bethlen-kollegiumi tanártársunk édesatyját gyászolja a megboldogultban. Al-dott legyen pihenése és emlékezete!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1210—1906.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából a következőkben közöljük a vallás- és közoktatásügyi Miniszter urnak múlt évi 99743. sz. a. kiadott rendeletét:

„Egy konkrét eset kapcsán kétség merült fel aziránt, vajjon a tanító- és tanítónőképző intézetek II. évfolyamát végzett növendékek csupán a gimnáziumok VI. osztályának megfelelő latinnyelvi kiegészítő vizsgálat alapján bocsátatnak-e a gyógyszerészeti pályára, vagy nem, s illetőleg melyek azon középfoku tanintézetek, a melyek bizonyos számu osztályainak elvégzése és a gimnáziumok VI. osztályának megfelelő latinnyelvi kiegészítő vizsgálat alapján a gyógyszerészeti pályára lépethetés inmind két nembeli ifjuságnak megengedhető.

Hogy az e tekintetben felmerült kételyeket eloszlassam, és a jövőben netán felmerülhet minden félreértésnek elejét vegyem, kijelentem, hogy a gyógyszerész-gyakornokok kiképzése tárgyában hivatali elődöm által 1892. évi 35985. sz. a. kiadott és Ő Felsége által jóváhagyott „Szabályzat” 3. §-ának 2. pontja értelmében a gyógyszerészgyakornok jelölteknek felvételük céljából arról kell bizonyítványt felmutatni, hogy 6 gimnáziumi, real, vagy polgári iskolai osztályt jó eredménnyel végeztek. A real-, vagy polgári iskolai 6 osztályt végzettéktől megkiváztatik ezenkívül, hogy a latinnyelvben olyan jártasságot tanusítsanak, a minő a gimnázium VI. osztályának megfelelő.

Ez a szabályzat tehát a tanító- és tanítónőképzőkről vagy másnemű intézetekről egyáltalában nem szól, miért is azoktól, kik az említett szabályzatban fel nem sorolt más intézeteknek a szabályzatban felsorolt középsiskolák 6 osztályának megfelelő osztályát végeztek, gyógyszerészgyakornokul való felvételükhöz a latinnyelvi kiegészítő vizsgálaton kívül az egyes osztályok között fennálló tantervi különbséti vizsgálatot is megkivánom.”

Kolozsvárt, 1906. márczius 14.

Dr. Bartók.
elnök.

Dr. Sárkány Lajos.
tanügyi előadó.

Sz. 325—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett *szászudányani* egyházközség leikézi állására pályázat hirdettetik.

Díjlevél szerinti javadalom: tisztességes lakás és gazdasági épületeken kívül: 4 h. 705 □ öl szántó és 474 □ öl szőlőterület, együtt 42 kor., 400 □ öl erdő évi haszonértéke 26 kor., kegyadományi kamat 8 kor. 40 f., tizednegyed és regale kamat 81 kor. 64 f., termény (kepe) jövedelem pénzértéke 104 kor. 67 f., stóla átlagos jövedelem 8 kor. A javadalom összesen 270 kor. 71 fillerre megy, melyből 13 kor. 76 fillér engedélyezett kiadást leszámítva, lesz kiegészítendő összeg 256 kor. 95 f. Állami fizetés kiegészítés 1343 kor. 05 fillér. Ezekon kívül még az állami iskolában vallásoktatásért 100 korona tiszteletdíj van megállapítva.

Kötelességek: az összes lelkészi teendők végzése és vallástanítás az állami iskolában.

Pályázati határidő 1906. április 10.

A kellően felszerelt folyamodványok nt. Nagy Domokos esp. aához küldendők Kutyfalvára.

Kolozsvárt, 1906. márczius 16.

Dr. Bartók, püspök.